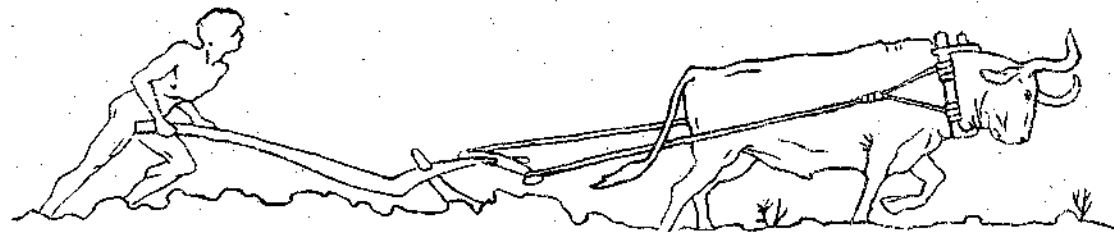

ΚΑΜΙΛΛΟΣ ΚΑΒΟΥΡ 1810 — 1910

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ι' 15-30 ΣΕ-
ΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1910

ΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ (ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ)

I

ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ

Στην Κυρία Πετρούλα Ψηλοεστη

13 Ιουλίου 19...

Τρίτη μέρα πάνω στο βουνό... Κουράστηκες, γλυκά σκαφαλώνοντας στους βράχους. Καμιά κούραση δεν είναι έτσι όμορφη, σαν τον κόπο του γεωργού, που σκάβει το χώμα, σαν τον αγώνα του κνηγοῦ που λαχανιάζει στις κακοτοπιές, σαν τον ιδρώτα του υλοτόμου, που κατεβαίνει το τσεκούρι πάνω στους μεγάλους γέρικους κορμούς. Κάθε άλλη κούραση, κάθε κόπος άλλος, κάθε ιδρώτας που χύνεται στην πολιτεία μέσα, είναι αγώνες άσχημοι, ξένοι στη φύση του ανθρώπου. Ο Θεός στέλνει τον γλυκύτερο ύπνο, βάλοσμο και παρηγοριά στους ανθρώπους που ακολουθάνε τον νόμο του και αγωνίζονται στα έργα, που τους προστάζει το θέλημά του. Μονάχα σ' αυτούς...

Πόσο γλυκά κοιμήθηκες κάτω απ' τον ήλιο των ελάτων! Το δροσερό αέρακι, ψυχή του λόγγου, που πλανιέται μέσα στις θαμπές πρασινάδες, ήρθε και σου χάιδεψε το ιδρωμένο μέτωπο. Άργοπέρασε σά χείδι και σά φιλι πάνω στα βλέφαρά σου, σά χείδι της μητέρας σου και σά φιλι της αγάπης σου. Κι' από τα πράσινα κλαδιά ένα βάλοσμο γλυκό άρχισε να στάζει μέσα στην ψυχή σου. Κι' αποκοιμήθηκες. Χρόνια είχες να χαρής τέτοιον ύπνο. Ίσως απ' την άγκαλιά της μάνας σου, ίσως ακόμα κι' απ' την άγκαλιά της μεγάλης μάνας που μās κρατεί πριν γεννηθούμε. Ένα άηδόνι σε ξύπνησε αγγήν - αγγή, με το τραγούδι του. Ένα σάλεμα των κλαριών σου ελε: «Σήκω»! Μιάν άχτιδα του Ήλιου, δροσερή και πρωτόλουβη, πέρασε ανάμεσα από τα φύλλα και σου χείπε το

πρόσωπό σου με το φώς του ούρανοῦ. «Ξύπνα! Έ ζωή ξαναρχίζει...»
Αυτή είναι η ΖΩΗ.

Μά γιατί κάθεσαι τώρα συλλογισμένος; Η ψυχή σου δε γεμίζει ακόμα πλέρια απ' την πρασινάδα και το φώς. Μια δάρα σε φλογίζει ακόμα. Μπροστά στα δροθινοίχτα μάτια σου περνοῦνε φαντάσματα, διαβαίνουν και χάνονται σκιές, ακολουθώντας ένα μονοπάτι, που δεν τις φέρνει σ' έσένα. Τις προσκαλείς με τη σιωπή σου, τη δυνατή και μεγαλόφωνη σιωπή. Μ' αυτές τραβούνε περήφανα και σιγαλά τον δρόμο τους. Φεύγουν και χάνονται και ξαναφαίνονται πάλι απ' το άλλο μονοπάτι, όλοένα μακρύτερα, όλοένα άχνότερα, και πάλι σβύνουν και χάνονται. Και σὺ καρφόνεις τὰ μάτια σου στον άέρα. Σούρχεται νά κλάψης και σούρχεται νά τραγουδήσης...

Η μάνα σου, με τὰ κάτασπρα, τ' άσημένα μαλλιά και τὰ γλυκά γαλανά μάτια, είναι χρόνια τώρα πεθαμένη. Γιατί δεν το πιστεύεις και γιατί την προσμένεις όλοένα; Η αγάπη σου είναι φευγάτη χρόνια, χρόνια χαμένη. Άπ' τις χαρές σας κι' απ' τις λύπες σας, δεν άπόμεινε παρά το θλιβερό σάλεμα του άσπρου μαντυλιού πάνω απ' τὰ κύματα του λιμανιού... Τί γυρεύεις τώρα; Δεν ξέρεις το λοιπόν τί άπομένει από μιάν αγάπη;

Ο ήχος μιάς φλογέρας φτάνει στ' αυτιά σου απ' τὰ βάθη της ρεματιάς. Ο μικρός βοσκός τραγουδεί τον πόνο της αγάπης του. Και σὺ θαρρείς πως τραγουδεί τον πόνο τον δικό σου. Θαρρείς πως τὰ δένδρα άναστενάζουνε μαζί σου, πως το αέρακι τραγουδεί τους καύμούς σου, πως η βροχή σιγοκλαίει, μέσα στα ήσικερά πολυτέγνια, τη δική σου τή Μοίρα. Και σούρχεται νά κλάψης, και σούρχεται νά τραγουδήσης. Και το

ἀηδονάκι, πού σε ξύπνησε αὐγὴν-αὐγὴ, ξανά-
χισε τίς γλυκὲς του τρίλλες ἀπάνω στὸ κλαδί.
"Ακουσες τί σου λέει; «Τραγουδῆσε μαζί μου,
κλάψε μαζί μου!»"

Ἐδῶ τελειώνει ἡ ΖΩΗ κι' ἔδῶ ἀρχινάει ἡ
ΤΕΧΝΗ.

Μὰ δὲν θὰ ξεχωρίσης ποτὲ πού ἀρχινάει ἡ μιὰ
καὶ πού τελειώνει ἡ ἄλλη. Τὸ τραγοῦδι εἶναι τώρα
ὅλη ἡ ζωὴ καὶ τώρα πάλι ἡ ζωὴ εἶναι μοναχὴ
της ἓνα τραγοῦδι. Μὴ γυρεύης νὰ τὰ ξεχωρίσης.
Κάνε ὅπως κάνει ἡ πηγὴ κι' ὅπως κάνει τὸ ἀη-
δόνι, πού δὲν ξέρουν ποιά εἶναι ἡ ζωὴ τους καὶ
ποιοὶ τὸ τραγοῦδι τους.

13 Ἰουλίου 19... (Βράδυ)

Γύρισες στὸ καλύβι σου. Ἀπάνω στὸ τραπέζι
σου εἶναι κάποια βιβλία. Ἄνοιξε τὸ παράθυρό
σου, σχίσε τὰ φύλλο-φύλλο, σκόρπισέ τα στὸν
ἀνεμο. Τί σου χρειάζονται; Νὰ θέλῃς νὰ μάθῃς
τί μίλησε ἡ Φύσις ὀλόγυρά σου, μιὰ μακρινὴ
μέρα, σ' ἓναν παλιὸ ποιητὴ, εἶναι ἀνόητη περιέρ-
γεια. Ἴσως νάνε κι' ἄδιακρισία. Κάθε δέντρο,
κάθε χορτάρι, κάθε πέτρα ἔχουνε ἄλλα λόγια νὰ
σοῦ ποῦνε, ἄλλα τραγοῦδια νὰ σοῦ τραγουδή-
σουνε, ἄλλα παραμῦθια νὰ σοῦ ἀνιστορήσουν.
Πήγαινε νὰ τ' ἀκούσης. Τὸ ρυάκι πού τρέχει
βιαστικῶς, ἀνάμεσα στὴν πρσιναδά, εἶδε και-
νούργια πράματα στὸ πέρασμά του, φίλησε
νεόβγαλα λουλούδια, ἐπαίξε μὲ νέες ἀχτίδες.
Πήγαινε καὶ κάθισε σιμὰ του νὰ μάθῃς τοὺς
καινούργιους του καῦμους μὲ τὸν παλιὸ σκοπὸ
του. Ὁ γκρεμισμένος μύλος, πού σὲ κνττάζει ἀνά-
μεσα ἀπ' τὸ μικρὸ σου παραθυράκι, δὲν τὰπε
ἀκόμα ὅλα του τὰ μυστικά. Ἐχει κι' ἄλλα, ἔχει
πολλὰ πού δὲν ἀνιστόρησε ἀκόμα. Κύττα ἓνα
σύννεφο. Τώρα σημάδῃκε ἀπ' τὰ θεμέλια τοῦ
οὐρανοῦ κι' ἀπλώνει τὰ μαῦρα του πανιά στὸν
ἄερα καὶ ταξιδεύει καμαρωτό, σὰν τρικάρτη
φρεγάδα. Ρώτησέ το πούθε ἔρχεται καὶ πού
παίει... Πές του νὰ σὲ πάρῃ μαζί του! Νὰ θέ-
λῃς νὰ μάθῃς τί εἶπε τὸ δέντρο, τὸ ρυάκι καὶ
τὸ σύννεφο, μιὰ μακρινὴ μέρα, σ' ἓνα παλιὸν
ποιητὴ, εἶναι ἀνόητη περιέργεια.

16 Ἰουλίου 19...

Κάθισες στὴν ψηλὴ πέτρα, ἀπάνω στὴν κορφή
τοῦ βουνοῦ. Καὶ κνττάς κάτω σου τὸν συλλογι-
σμένο λόγγο πού ξυπνάει καὶ πρσιναίει, κνττάς
μακρὰ τὸν ἡμερὸ κάμπο μὲ τὰ σπαρτά του,
πέρα τῆ θάλασσα τὴν ἐρωτιάρα, πού ἀγκαλιάζει
τίς ἀσάλευτες στεριές, ἀντίπερα τὰ ψηλά βουνά,
τ' ἀντρειωμένα. Ὅλα μαζί πλέουν ἀκόμα σὲ μιὰ
θαμπὴ καταχνιά. Τὸ ὄνειρο τῶχει σφικτοδεμένα
καὶ δὲν τὰ χώρισε ἀκόμα ἡ ζωὴ. Ὅμως ἐσὺ τὰ
ξεχωρίζεις ἀδιάκριτα. Ἡ στενόχωρη ψυχὴ σου
δὲν τὰ χωρεῖ ὅλα μαζί, σὰν ἓνα μεγάλο θαῦμα.

Καὶ λές: «Νάμουννα ζωγράφος νὰ τὰ ζωγρα-
φίσω!» Καλύτερα πού δὲν εἶσαι. Κάθε ψυχὴ
ἔχει τὸν τρόπο της νὰ δεῖξῃ τὸν θαυμασμό της
σὲ κάθε τι πού τῆ συγκίνησε βαθειά. Ἄλλος
τραγουδεῖ, ἄλλος παίζει τῆ φλογέρα, ἄλλος ἀπι-
θώνει ἀπάνω στὸ χαρτί, στὸ μουσαμῆ ἢ στὸ
μάρμαρο τὸ εἶδωλο τῆς λατρείας του, κι' ἄλλος
μονάχα ἀναστεναίει, δακρῶζει ἢ σωπαίνει. Ἐσὺ
δὲν ἔκανες τίποτε ἀπ' αὐτά, τίποτε ἀπ' ὅσα εἶναι
σύμφωνα μὲ τῆ φύσι σου καὶ τῆ δύναμί σου.
Ζήλεψες μονάχα τὴν ξένη τέχνη, πού δὲν τὴν
ἔχεις. Γύρεψες νάσαι ζωγράφος γιὰ νὰ ζωγρα-
φίσης. Σοῦ δοκίμομαι πὼς θάκανες μιὰν ἀσχη-
μνη εἰκόνα. Ἀπαράλλαχτα ὁ ζωγράφος, πού
θάλεγε: «Ἄς ἤμουννα ποιητὴς νὰ τραγουδήσω
αὐτὴ τὴν ὠμορφιά», εἶναι βέβαιο πὼς δὲν τὴν
ἐνοιωσε βαθειὰ μέσα του. Κι' ἂν ἦτανε ποιη-
τῆς, ὅπως τὸ θέλει, θάκανε ἓνα ἀσχημο ποίημα.
Ἐλα κάλι, ἔλα ξανά καὶ κάθισε στὴν ψηλὴ πέ-
τρα. Ἄν ἀπὸ τὰ σπλάχνα σου ἀναβροῦσῃ ἓνα
τραγοῦδι, τραγοῦδισέ το. Εἶδεμὴ κατέβα καὶ μὴν
ξανανεβῆς πιά. Τίποτα δὲ θὰ φελοῦσε νάσουνα
ζωγράφος. Τίποτα, σὲ βεβαιώνω.

16 Ἰουλίου 19...

Μανία ἔχει ὁ κόσμος νὰ ζωγραφίξῃ. Μανία
νὰ περιγράψῃ. Ἡ ζωγραφικὴ κι' ἡ περιγραφή
εἶναι ἡ μεγαλύτερη πληγὴ τοῦ αἰῶνα μας. Λίγες
περιγραφές, ὅσο μπορεῖς. Περιγράψε μονάχα
ἐκεῖνο πού εἶδες ξεχωριστὰ ἐσὺ καὶ πού εἶσαι
βέβαιος πὼς τὸ εἶδες. Δὲν εἶναι ἄνθρωπος στὸν
κόσμο, πού νὰ μὴν εἶδε ἓνα δάσος, ἓνα βουνό,
ἓνα ποτάμι, ἓνα περιγιάλι. Ἴσως νὰ τὸ εἶδε
καλύτερα ἀπὸ σένα. Γιατί θέλεις νὰ τοῦ χαλά-
σης τὴν παρθενικὴ του ἐντύπωσι; Ἄν εἶναι
ἀπλοϊκὸς θὰ σὲ πιστέψῃ ἔσένα—γιατὶ οἱ ἀπλοϊ-
κοὶ πιστεύουνε καθελί, πού εἶναι γραμμένο—καὶ
θαλαζέη μιὰν ὠμορφὴν εἰκόνα, ποῦχε μέσα του,
μιὰν εἰκόνα σύμφωνη μὲ τῆ φύσι του, μὲ μιὰν
ἄλλη, ἀσχημότερη ἴσως καὶ ξένη γιὰ τὴν ψυχὴ
του. Ἐτσι χαλοῦμε τὴν ὠμορφὴν ποικιλία τῶν
ψυχῶν. Ἐκατὸ ἄνθρωποι βλέπουνε τώρα ἕξ
αἰτίας μας ἓνα θαῦμα μ' ἓναν τρόπο, ἐνῶ μπο-
ροῦσανε νὰ τὸ ἰδοῦνε μ' ἕκατό. Γιατὶ τὸ βλέ-
πουνε μονάχα, ὅπως τὸ εἶδες, κι' ὅπως τὸ ἀσχη-
μοεῖδες ἴσως ἐσὺ. Ἐνας κνττάζει μιὰ ὠμορφιά
τοῦ τόπου του, μιὰν ἀληθινὴ γνώριμὴ του ζω-
γραφή, καὶ τοῦ φαίνεται ψεύτικη. Γιατί; Γιατὶ
εἶδε τὴν ἴδια ὠμορφιά—ἓνα λόγγο, ἓνα ποτάμι
—κάποιου ξένου τόπου, ζωγραφισμένη ἀπὸ ξένο
τεχνίτη. Ἐνας λόγγος μονάχα, ἓνα ποτάμι εἶναι
πιά στὸν κόσμο γι' αὐτόν: ἐκεῖνο πού πρωτο-
εἶδε ζωγραφισμένο. Κάθε ἄλλο τοῦ φαίνεται
ξένο, ψεύτικο, ἀτεχνο κι' ἄς εἶναι τὸ ἀληθινό.
Γιατὶ νὰ μπαίνωμε ἀνάμεσα στὶς ψυχές καὶ στὴ
φύσι, δταν δὲν εἶμαστε βέβαιοι πὼς ἀξίζει νὰ
μποῦμε; Γιὰ νὰ δεῖξωμε τὴν τέχνη μας ἢ γιὰ νὰ

δεῖξωμε τὴν ἐπιτηδεϊότητά μας; Παιδιακίσια
φιλοδοξία! Ἄς σεβασθοῦμε τὴν Φύσι. Εἶναι ὁ
μόνος τρόπος νὰ τῆς δεῖξωμε τὴν ἀγάπη μας.
Κάνενας δὲν καταπιάνεται, δίχως νάσαι σίγουρος
γιὰ τὴν τέχνη του, νὰ ζωγραφίση τὴν ἐρωμένη
του. Ὅλοι πασχίζουνε ὅμως νὰ περιγράψουνε
ἓνα δέντρο, ἓνα σύννεφο, ἓνα κῆμα, πρὶν μά-
θουνε νὰ σέροννε ἀκόμα τὸ κοντύλι ἀπάνω στὸ
χαρτί. Ἐτσι γίνηκε μιὰ φιλολογία γεμάτη ἀπὸ
ἀνόητη περιγραφή, μιὰ φιλολογία γιὰ πέταμα.

Ἡ ἄσχημη αὐτὴ μανία εἶναι γεμάτη κομι-
κότητες. Θυμάσαι σήμερα τὸ πρωτὶ; Ἄνοιξες
θλιμμένος τὸ παραθύρι σου. Δὲν ξεχώρισε τίποτα
μπροστά σου, τίποτε ἄλλο πᾶρξέ λίγες πινελιές
πράσινο, λίγες πινελιές γαλάζιο. Ἐνα ἀεράκι
φύσηξε στὰ μάτια σου καὶ σοῦ ἀνακάτωσε καὶ
τίς λίγες αὐτὲς πινελιές. Ἐνα γλυκὸ, γυναικί-
προσωπο πέρασε τότε μπροστά σου. Τίποτε ἄλλο
δὲν εἶδες πιά ἀπὸ τὸ παράθυρό σου, πᾶρξέ αὐτό.
Καὶ κάθισες στὸ τραπέζι νὰ γράψῃς. Ἐβαλες
τὸν ἑαυτὸ σου στὸ παράθυρο καὶ τὸν ἔκανες νὰ
ἰδῇ δέντρα, βράχους, νερά, τὸν γκρεμισμένο μῦλο
τοῦ μακρνοῦ λόφου, κι' ἓνα κοράκι ἀκόμα, πού
ἀπλωνε τὰ φτερά του ἀπάνω ἀπ' τὸ ρημάδι.
Γιατὶ δὲν εἶσαι ἀθῶος καὶ τίμιος; Τί τ' ὄφελος;
Ὅλα τὰ πράματα πού εἶδε τάχα ὁ ἄνθρωπος σου
εἶναι ψεύτικα, ἄσχημα, κρύα, ξερά καὶ τιποτέ-
νια. Θέλεις νάκούσης τὴ συμβουλή μου; Λίγες
περιγραφές, ὅσο μπορεῖς λίγες. Τίναξέ ἀποπάνω
σου τὴν ἄσχημη αὐτὴ μανία, ποῦκανε στὸν
καιρὸ μας τὴν τέχνη τοῦ ποιητῆ νὰ μοιάσῃ, σὲ
μιὰν ἀπέραντη ἔκτασι, μὲ τὴν τέχνη τοῦ συμ-
βολαιογράφου, πασχίζοντας νὰ μοιάσῃ μὲ τὴν
τέχνη τοῦ Ὀμήρου!

21 Ἰουλίου 19...

Ἄπὸ ψηλὰ βλέπεις τὴ ζωὴ σου. Σὰν νάσαι τό-
πος ὁ καιρὸς καὶ τὸ ψηλὸ βουνὸ κορφή του,
ἀπλώνεται ἡ ζωὴ σου κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σου.
Μιὰ θλιβερὴ λιτανεῖα περνάει. Θλιβερὸ τὸ πέ-
ρασμά της ἀλήθεια. Τῶν περασμένων ξαναπέ-
ρασμα. Ὅτι φαντάστηκες αἰῶνιο, σβύστηκε σὰν
καπνὸς ὅτι πιστεύεις παντοτεινὸ, πέρασε σὰ
φρούγανο στὴ συρμὴ τοῦ ποταμοῦ. Ἡ ἀγάπη
πέρασε πρώτα ἀπὸ ὅλα. Μὰ λέγοντας ὅλα, τὴν
ἀγάπη λέμε. Ὅποιος κλαίει τὰ περασμένα του,
τίς ἀγάπες του κλαίει, χωρὶς νὰ τὸ νοιάθῃ. Ἄν
δὲν ἦτανε ἡ ἀγάπη στὸν κόσμο, κάνενας δὲ
θάκλαιγε τὴν χαμένη του ζωὴ, κι' οἱ γέροὶ δὲ
θάναστανεῖζανε, τόσο πικρά, γέροντας τὸ ἄσπρο
τοῦς κεφάλι στὸ χῶμα, τὴν ὥρα τοῦ δειλινοῦ.

Ἄπὸ ψηλὰ βλέπεις τὴ ζωὴ σου. Κι' ὅλη σου
ἡ ζωὴ οἱ ἀγάπες σου εἶναι. Ποιὸς σοῦπε πὼς
πεθάνανε; Ὅλα σβύνουνε, ὅλα χάνονται, ἡ
ἀγάπη μένει. Πήγαινε καὶ στάσου κάτω ἀπὸ τὸ
ψηλὸ δέντρο. Ἐνα παλῆκαρι ἀγκάλιασε κάποτε
μιὰ λυγερὴ κάτω ἀπ' τὸν ἥσκιο του καὶ τῆ φί-

λησε γλυκὰ στὸ στόμα. Οἱ ἀγαπημένοι πιστέ-
ψανε πὼς τὸ φίλ τους αὐτὸ δὲ θάχε τέλος.
Κ' ὕστερα γελάσανε μὲ τὸν ἑαυτὸ τους. Ὅτι πι-
στεύει ὅμως κάνενας στὶς μεγάλες στιγμὲς τῆς
ζωῆς, εἶναι ἡ μόνη ἀλήθεια. Οἱ ἀγαπημένοι χω-
ριστήκανε, τὸ παλῆκαρι ξενητεύτηκε, ἡ λυγερὴ
πῆρεν ἄλλον ἄνδρα. Τὸ ἀγκάλιασμά τους ὡστόσο
καὶ τὸ φίλ τους ἔξαι ἰαίωνα κάτω ἀπ' τὸν ἥσκιο
τοῦ ἐλάτου. Τὸ πῆρε ἡ Φύσις καὶ τὸ βαλοῦσε
καὶ τὸ χρυσόδεσε καὶ τῶκανε δικὸ της. Δὲν μπο-
ρεῖ νὰ τῆς τὸ πάρη πίσω μετανοικωμένη ἡ λυ-
γερὴ, νὰ τῆς τὸ κλέψῃ θυμωμένο τὸ παλῆκαρι,
νὰ τὸ σβύσῃ ζηλιάρης ὁ καιρὸς. Στάσου στὸν
ἥσκιο τοῦ ἐλάτου, κλείσε τὰ μάτια σου, κνττάξε
κι' ἀφιγρόσου μὲ τὴν ψυχὴ σου. Θὰ ἰδῆς τὸ
παλιὸ ἀγκάλιασμα καὶ θάκούσης τὸ χιλιόχρονο
φίλ. Γεμάτη εἶναι ἡ φύσις ἀπὸ τέτοιες ὀμορ-
φιές καὶ κανεὶς δὲν τὸ καταλαβαίνει.

Θυμάσαι τώρα τὴν ἀγάπη σου καὶ κλαῖς!
Νύχτα ἐρχότανε, λαχταριστὴ μὲς τὸ σκοτάδι, νὰ
σ' ἀνταμώσῃ. Ἐτρεμε ὁ ἄερας ἀναμεσὸ σας,
ὅς πού νὰ πέσῃ στὴν ἀγκαλιά σου. Τὸ φεγγάρι
σοῦ ἀχνόδειχνε τὰ κάλλη της καὶ σοῦ τὰ χάριζε
δικὰ σου. Ὑστερα τὴν ἔχασες. Πρώτα σοῦ πῆρε
τὸ κορμί της. Ὑστερα πάσχισε νὰ σοῦ κλέψῃ τὴ
θύμησή της. Τὴν εἶδες μιὰ μέρα στὸ δρόμο. Σὲ
κνττάξε σὰν νὰ σοῦλεγε: «Τί ἀπόμεινε ἀπ' τὰ
περασμένα μας; Τίποτα. Ἐνα φίλ, ἓνα ἀγκά-
λιασμα. Τάσβυσε κι' αὐτὰ ὁ καιρὸς». Πάρ' τὴνε
ἀπ' τὸ χέρι καὶ φέρ' τὴνε στὴ μακρινὴν ἀμμου-
διά. Καὶ πές της: «Μάταια ζητᾷς νὰ σβύσης
ὅτι δὲ σβύνει ποτέ. Τὸ φίλ δὲν εἶναι πιά δικὸ
σου, τὸ ἀγκάλιασμα δὲν εἶνε δικὸ μου. Εἶναι τοῦ
φεγγαριοῦ, τῆς ἀμμουδιάς, τοῦ ἄερα. Κανεὶς μας
βλέπει δὲν μπορεῖ νὰ τὰ πάρη πίσω. Τὰ κρα-
τάει ἡ Φύσις χρυσοδεμένα στὸν κόλπο της.
Ὑστερ' ἀπὸ χιλιάδες χρόνια κι' ἂν περάσῃ τὸ
φάντασμά σου ἀπ' τὴν στοιχειωμένην ἀμμου-
διά, ἡ ἀγκαλιά μου θὰ τὸ σφίξῃ. Ὑστερ' ἀπὸ
χιλιάδες χρόνια κι' ἂν περάσῃ τὸ φάντασμά
μου, τὰ χεῖλια σου θὰ τὸ φιλήσουν στὸ στόμα.
Ναί! Οἱ καρποὶ τῆς ἀγάπης μας πέφτουνε σα-
πημένοι στὸ χῶμα, τὰ παιδιά μας πεθαίνουν
καὶ τὰ παιδιά τῶν παιδιῶν μας. Τὰ λουλούδια
της ὅμως δὲν μαραινόνται ποτέ». Αὐτὰ νὰ τῆς
πῆς καὶ νὰ φύγῃς μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, περήφα-
νος σὰν κατακτητῆς.

Ὅλα σβύνουν, κι' ἡ ἀγάπη πρώτα-πρώτα.
Ἐτσι λέει ἡ παλιὰ ἱστορία. Ἐχει λάθος. Οἱ
ἀγαπημένοι περοῦν. Αὐτὴ μένει. Πήγαινε λοι-
πόν καὶ στάσου στὸν ἥσκιο τοῦ γέρικου ἐλά-
του. Κλείσε τὰ μάτια σου, κνττάξε κι' ἀφιγρό-
σου μὲ τὴ ψυχὴ σου. Θὰ ἰδῆς ἓνα χιλιόχρονο
ἀγκάλιασμα, θάκούσης ἓνα χιλιόχρονο φίλ.
Ἄν ἔχη ὀμορφιές γύρω μας ἡ Φύσις, τίς ἀφίσε
περνώντας ἀπάνω της ἡ Ἀγάπη. Ράντισε τώρα
μὲ ροδόσταμο τὸ μέτωπό σου, ἀντρεϊέψου, λυγο-

θυμισμένη ψυχή, και γέμισε ακόμα γύρω σου, όσο σου μένει πνοή, γέμισε μ' όμορφιές και μ' άλλες όμορφιές τή Φύσι.

23 Ιουλίου 19...

Μακρυνά απ' τους ανθρώπους, τους ανθρώπους συλλογίζεσαι. Τίποτε δεν είναι ή Φύσις χωρίς τον Άνθρωπο. Κι' αν τὸ θαρρῆς, πὼς ζώντας στὸ βουνό, ζῆς με τὸν ἑαυτό σου και με τὴ φύσι, και περηφανεύεσαι για τὴ μοναξιά σου, σὲ γελᾶει ὁ ἐγωϊσμός σου. Τίποτε δεν μπορείς νάγαπήσης γύρω σου, αν δεν τοῦ φύσης ἀνθρώπινη ψυχή. Τὸ θεόρατο πλατάνι πὸν σαλεύει τάντρειωμένα του κλαριά στὸν ἀέρα εἶναι ὁ γίγαντας, ὁ δυνατός κι' ὁ περήφανος, τὸ πνεῦμα τὸ ἀψηλό, ἡ θέληση ἡ ἀδάμαστη, πὸν παλεύει με τοὺς ἀνέμους και τοὺς κεραυνούς. Τὸ γαλάζιο λουλουδάκι, πὸν φωτρίζει στὸν ἥσκιό του, εἶναι ἡ ἡμερη γλυκειά ψυχούλα, πὸν τὴ σαλεύει τὸ ἀπαλώτατο φῶς τῆς αὔρας και χορταίνει με μίαν ἀχτίδα τοῦ ἡλίου. Ἡ κρυμμένη πηγὴ, πὸν σιγοκλαίει μες στὸ σκοτάδι, μιὰ νεράιδα εἶναι με τὰ μαλλιά λυτὰ στὸν ὄμο, πὸν ξαναλέει τὸ πονεμένο τραγουδί τῆς ἀγάπης τῆς. Ρυάκια, ποταμοί, δέντρα, λουλούδια, βράχοι, ὅλα με τὴν ἀνθρώπινη ψυχή

τους σου μιλοῦνε, με τάνθρώπινα κινήματά τους σὲ σκλαβόουνε. Ἐνας κόσμος βγαίνει ἀπὸ μέσα σου και γεμίζει τὸ βουνό. Φεύγοντας απ' τὴν πολιτεία για νὰ τὸν ἀφίσης πίσω σου, μαζί σου τὸν ἔφερες και τὸν σκόρπισες γύρω σου και τὸν ξαναλατρεύεις, θαρρώντας πὼς τὸν μισεῖς και τὸν ξεχάνεις. Στ' ἀπόσκια τοῦ δάσους ἔκρυψες τὶς ὄμορφες γυναῖκες πὸν σὲ προδῶκανε κι' ἀρχίζεις ξανά καινούργιες ἀγάπες μαζί τους. Ἀπάνω στὸν ψηλὸ βράχο ἔστησες τὸν δυνατὸν ἀνθρωπο, πὸν τοῦ μίσησες τὴ δύναμίν του, και πέφτεις γονατιστός και τὸν ξαναπροσκυνᾶς. Στὴ δυνατὴ πνοὴ τοῦ βορρηᾶ σκόρπισες τὶς μεγάλες και σκληρὲς ἀλήθειες, πὸν σοῦ πλακῶνανε χρόνια τὴν ψυχή, και τώρα ἀνοίγεις διὰ πλάτα τὸ στήθια σου νὰ τὶς ξαναδεχθῆς στοῦ εἶναι σου τὰ βᾶθια. Τίποτα στὸν κόσμο δεν ἀξίζει περισσότερο τὸ θαυμασμό μας απ' τὸ γλυκὸ παρθενικὸ πρόσωπο, ἀπὸ τὸ ὠραῖο δροσερὸ πνεῦμα, απ' τὴν ἀκατάλυτη δύναμιν τῆς ψυχῆς. Κουρασμένος απ' τὴν ἀγάπην, ἄφισες πίσω τὴ βασανίστρα τῆς ψυχῆς σου, κι' ἔφυγες μακρυνά, για νὰ τὴ μίσησες δυνατώτερα. Στ' ἀλήθεια ἤρθες στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ νὰ τὴ λατρεύης καλύτερα. Μακρυνά απ' τοὺς ἀνθρώπους, με τοὺς ἀνθρώπους ζῆς. Ἦ Φύσις τίποτα δεν εἶναι χωρίς τὸν Ἄνθρωπο.

[Ἀκολουθεῖ]

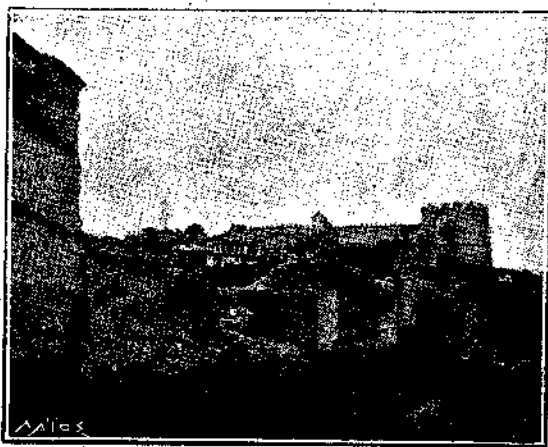
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ο γλυκὺς ἑαρινὸς ἥλιος περιλούει με τὸ ἀφθονόν του φῶς τὰ ἀνατολικὰ βυζαντινὰ τεῖχη τῆς Θεσσαλονίκης, ὅσον μέρος αὐτῶν εἶναι ἀκόμη ὄρθιον, ὅσον μέρος αὐτῶν ἐσεβάσθησαν οἱ μακροὶ αἰῶνες και τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου ἡ καταστρεπτικὴ χεὶρ.

Εἰς μερικὰ μέρη τὰ τεῖχη κατέπεσαν ἀπὸ σεισμούς ἢ ἀπὸ ἄλλας φυσικὰς ἐπιχειρίας, εἰς τὰς ὁποίας δεν ἠδυνήθησαν νὰ ἀντιστοῦν, ἀποκαμόντα πλέον νὰ ἴστανται και ὑποκύψαντα εἰς τὸν φυσικὸν κλονισμόν, ὅπως ὑποκύπτει τέλος τὸ βεβαρημένον ἀπὸ τὰ μακρὰ ἔτη σῶμα και εἰς ἐλαχίστην προσβολήν. Ἄλλαχού τὰ ἐκρήμνισεν ἡ ἀνθρώπινη χεὶρ, ἡ ὁποία πρὸ αἰῶνων τὰ ἀνήγειρεν. Τὰ ἐκρήμνισε δὲ με τὴν ἀσέβειαν και τὴν ὑποκρισίαν, ἡ ὁποία διακρίνει κατ' ἐξοχὴν τὸν σημερινὸν κερδοσκοπικὸν πολιτισμόν.

Ἄλλ' ἴστανται ἀκόμη κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρθια Ἐκρημνίσθη μόνον πρὸ ἐτῶν τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν τεῖχος. Ἐκρημνίσθη μέγα μέρος τοῦ ἀνατολικοῦ, ὅπου σήμερον ὑφῶνται τὰ χαμηλὰ οἰκοδομήματα. Κατέπεσαν ἐδῶ και ἐκεῖ, καθ' ὅλην σχεδόν τὴν περιφερικὴν των γραμμὴν

Τὰ τεῖχη τῆς Θεσσαλονίκης — Φωτογραφ. ἑρασιτέχνου

μέρη ἐξ αὐτῶν ἀπὸ σεισμούς ἢ διηνοίχθησαν διὰ νὰ συγκοινωνήσῃ ἡ πόλις ἀνετώτερον με τὴν τριγύρω της χώραν. Τὰ ἄλλα μέρη τῶν τευχῶν διασώζονται, ἀκέραια σχεδόν, ὅπως ὑφῶντο και πρὸ αἰῶνων. Ὑφῶνται λοιπὸν ἀκέ-

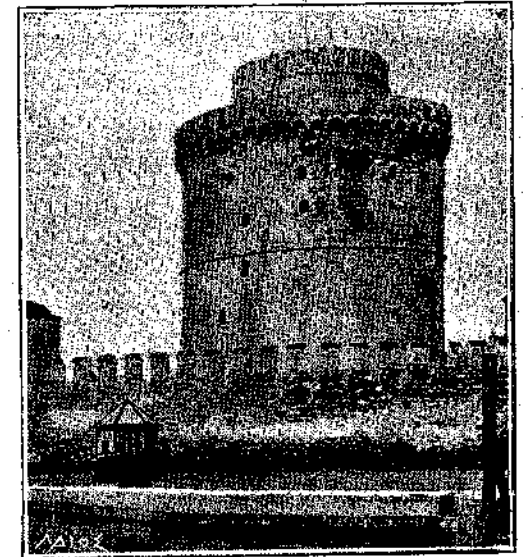
ραῖον μέγα μέρος τοῦ ἀνατολικοῦ, ὁλόκληρον τὸ βόρειον και ὁλόκληρον σχεδόν τὸ δυτικόν, και περιβάλλεται και σήμερον, ὅπως πρὸ αἰῶνων, ἡ ἀκρόπολις τῆς πόλεως πανταχόθεν ὑπὸ τῶν τευχῶν.

Τὰ τεῖχη ταῦτα εἶναι σήμερον ἄχρηστα. Διακηρύττουν ὅμως εἰς τὰς ἐπαλλήλους ἐπερχομένας γενεὰς τὰς μακρὰς και πολυτίμους, τὰς ὁποίας προσέφεραν εἰς τὴν πόλιν, ὑπηρεσίας. Καὶ εἶναι λοιπὸν τὰ τεῖχη τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως οἱ μεγαλοφωνότατοι κήρυκες.

Σῶοι και ἀκέραιοι εἶναι και σήμερον ἀκόμη οἱ πύργοι τοῦ τευχῶν, οἱ κατὰ διαστήματα τῆς περιφερειαῆς γραμμῆς αὐτοῦ ἀνερχόμενοι εἰς ὕψος μέγα. Καὶ ὁ παρατηρῶν αὐτοὺς ἐκ τῶν κάτω και ἀναμετρῶν με τὸ βλέμμα του τὸ ὕψος των και κατορθῶνων νὰ ἀντιληφθῆ τὸν χῶρον τὸν ὁποῖον κατέχουν, και τὸ πάχος των τοιχῶν των, καταλαμβάνει ὁπωσδήποτε πὼς καιώρθωσεν ἡ πόλις νὰ ἀποκρούσῃ κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ἐπιτηγῶς τόσας φορὰς τὰς προσβολὰς τῶν ἐπιδρομέων και πὼς δεν ὑπέκυπτεν εὐκολα εἰς τὰς μακρὰς και ἀλλεπαλλήλους πολιορκίας.

Τὴν ἰδίαν ἐντύπωσιν κάμνουν και τὰ τεῖχη, τὰ ὑψούμενα και αὐτὰ ὑπερηφάνως, τὰ ἀμιλλόμενα τρόπον τινὰ νὰ ὑπερβοῦν τῶν πύργων τὸ ὕψος. Περιθέονται ἀπὸ παράλληλα, πλίνθινα, διαζώματα, τῶν ὁποίων τὴν ἐρυθρότητα κάμνουν καταφανεστέραν τοῦ ἑαρινοῦ ἡλίου αἱ κατάλευκοι ἀκτίνες. Φέρουν ἐδῶ και ἐκεῖ, ἐπιγραφὰς, τῶν ὁποίων τὰ γράμματα σηματοῖζουν πλίνθοι, ἐντειχισμένοι κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν βυζαντινῶν. Κοσμοῦνται, ἐδῶ και ἐκεῖ, με μαρμάρια ἀνάγλυφα, παλαιότερων τῆς οἰκοδομήσεως των χρόνων, ἢ με μάρμαρα, τὰ ὁποία φέρουν ἐπιγραφὰς τῶν προχριστιανικῶν χρόνων. Ἐχουν ἐντειχισμένους σταυρούς, ἀψευδῆ τεκμήρια τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας τῶν ιδρυτῶν των, και ἀρχικὰ γράμματα και συμπλέγματα γραμμάτων, εἰς τοὺς ἀπειροτέρους ἀκατανόητα.

Τεῖχη δὲ και πύργοι τελειῶνουν εἰς ἐπάλλεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων προσινίξει σήμερον ἡ γλῶσση και ἀνθοῦν τὰ ἄγρια χόρτα. Ἀπὸ αὐτὰς ἄλλοτε προέτασσαν τὰ στήθη των οἱ γενναῖοι ὑπερασπιστὰι τῆς πόλεως. Ἀπὸ αὐτὰς ἡ ἀνδρεία, ἡ

Ὁ λευκὸς πύργος — Θεσσαλονίκη

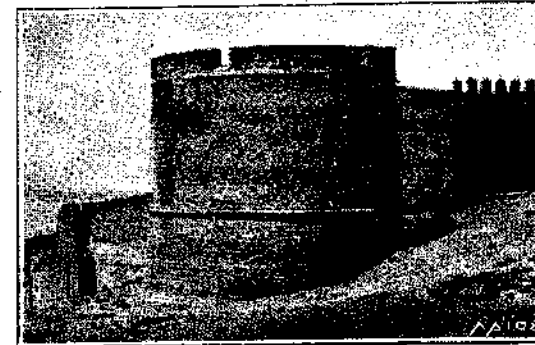
τόλμη, ἡ συναίσθησις τῆς τιμῆς και τοῦ καθήκοντος ἀπέκρουον τοὺς ἐπιδρομείς.

Και οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως πόσους δεν εἶδαν βαρβάρους νὰ πικτοῦν ἐνώπιον των τευχῶν της, εἰς θύματα οἰκτρὰ τῆς ἰδίας των κακίας και ἀδικίας. Πόσων δὲ λύσαν ἀγανακτήσεως θὰ ἦσθάνοντο οἱ βάρβαροι τοῦ βορρᾶ, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνατρέψουν τὰ τεῖχη ταῦτα και βλέποντες νὰ ματαιῶννται αἱ ὑπεράνθρωποι προσπάθειά των!

Βεβαίως πολλὰ θὰ εἶχαν νὰ διηγηθοῦν οἱ λίθοι οὗτοι, αν ἦτο δυνατόν νὰ καλήσουν. Θὰ μᾶς διηγοῦντο τὰς ἐπανειλημμένας τρομακτικὰς συγκινήσεις τῆς πόλεως, τὰ φρικτὰ της παθήματα, τὴν γενναϊότητα των ὑπερασπιστῶν της, τὸ ἀφθονον αἶμα, τὸ ὁποῖον εἶδαν νὰ ρεῖ ἐμπροσθέν των, τὰς βλασημίας και κατάρας των ἀπερχομένων ἀπὸ τὴν ματαιωθείσαν ἔφοδον βαρβάρων.

Ἄλλα και πάλιν, ὅπως ἴστανται βωβοὶ και ἄλλοι οἱ λίθοι οὗτοι, πόσα δεν μᾶς ἐξαγγέλλουν! Τὸ ὕψος των, τὸ πάχος των, ἡ στερεὰ οἰκοδομή των, ἡ ἐπιμελὴς διὰ μέσου των αἰῶνων διατήρησις και συμπλήρωσις και ἐπισκευὴ των μαρτυροῦν και βεβαιῶνουν πολλὰ.

Πολλὰ ἄλλα θὰ μᾶς ἐξαγγείλουν διὰ τοῦ στόματος των σοφῶν μελετητῶν, όταν οὗτοι μᾶς ἀποκαλύψουν τὰ πολλὰ μυστήρια, τὰ ὁποία ἀκόμη περικαλύπτουν τοὺς προαιωνίους τοῦτους

Τὸ φρούριον Γεντι-Κουλέ — Θεσσαλονίκη

λίθους, και μᾶς λύσουν τὰς πολλὰς ἀπορίας, τὰς ὁποίας γεννᾷ ἡ θεὰ των, και μᾶς ἐξηγήσουν πολλὰς ἀκόμη ἰδιωτικὰς των, τὰς ὁποίας πιθανόν εἶναι νὰ μὴν ἠμποροῦμεν ἀκόμη σήμερον νὰ διδάσωμεν.

Καὶ ἡ δόξα, ἡ ὁποία θὰ περιβάλῃ τοὺς σοφοὺς μελετητὰς, δὲν θὰ ἀκτινοβολῇ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν δόξαν τῶν γενναίων ὑπερασπιστῶν των και τῶν προνοητικῶν ἰδρυτῶν των.

Οἱ χωρικοὶ παρέχονται τὰ τεῖχη ἀπαθείς. Οἱ σοφοὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ ἐννοήσουν. Οἱ ἀμαθεῖς ἱερεῖς και αἱ εὐλαβεῖς γραῖαι σταυροκοποῦνται, ὅταν βλέπουν εἰς πολλὰ μέρη τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἐντεταχισμένον. Τοῦ Ἑλληνος ὁμως τὴν ψυχὴν, τοῦ παρατηροῦντος τὰ τεῖχη τῆς Θεσσαλονίκης, μόνον πόνος ἀπερίγραπτος καταλαμβάνει, διότι δὲν κατώρθωσαν τέλος νὰ διαφυλάξουν τὴν ἐλευθερίαν τῆς πόλεως. Δὲν διασώζεται μόνον μελίσχρῳ τείχη ἡ ἐλευθερία, ἀναγκάζεται νὰ ἀναφανῆσῃ μελαγχολία.

Θὰ ἔλθῃ πιθανώτατα ἐποχὴ — μετὰ αἰῶνας —, κατὰ τὴν ὁποίαν κανένα ἕγνος δὲν θὰ ἀπομεινῇ τῶν τευχῶν τούτων. Ἄς ἐπιπῶμεν ὁμως ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως θὰ διαμεινῇ ἀπὴρησῆς τις, ἔστω και ἀσθενής, οἰαδῆποτε και ἂν ἐπέλθῃ μετα-

τροπὴ εἰς τὰς σκέψεις και εἰς τοὺς πόθους τῶν ἀνθρώπων, ὅτι δι' αὐτῶν ἡ πόλις ἐπὶ αἰῶνας ἀπέβη ἀκαιαγόνιστος και ἀπέκρουσε τὴν θρασυτητα τῶν ἐπιδρομέων. Διότι θὰ ἦτον ἀδικον και σκληρόν τόσοι ἀγῶνες, διεξαχθέντες ἀπ' αὐτῶν, και τόσαι θυσίαι και τόσον χυθὲν αἷμα και τόση ἀνδρεία νὰ σβυσθοῦν διὰ παντός και νὰ μὴν ἀφήσουν ὀπίσω των ἔστω και μίαν ἀμυδρὰν ἀνάμνησιν, ἡ ὁποία νὰ ἐπιούρη τῶν ἀπωτάτων ἀπογόνων μας τὴν προσοχὴν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, τῆς ὁποίας ὁ μεσαιωνικὸς βίος εἶναι μία ἀτελεύτητος τραγωδία.

Ὁ ἔαρινος ἥλιος ζωογονεῖ τὴν φύσιν και χύνει εἰς τὰ στήθη τοῦ ἀνθρώπου τὴν αἰσιοδοξίαν και τὴν χαρὰν.

Μόνον ἡ θεὰ τῶν τευχῶν κινεῖ εἰς μελαγχολίαν τὸν ἀνθρώπον, τὸν βυθίζοντα δι' αὐτῶν τὸ βλέμμα τῆς ψυχῆς του εἰς τὸ περιπετειῶδες και τραγικὸν παρελθὸν τῆς πόλεως.

Οἱ δὲ σπαρακτικοὶ κρωγμοὶ τῶν κορωνῶν, αἱ ὁποῖαι ἡ κἀθηται ἐπάνω εἰς τὰς ἐπάλξεις ἡ πετοῦν τριγύρω γοργῶς, φαίνονται ὡς μία, διακυπτομένη θρηνηδία διὰ τὴν ἐξαφανισθεῖσαν δόξαν τῶν τευχῶν, τῆς πόλεως και τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου τῆς.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ Μ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

Η ΩΜΩΡΦΙΑ

Στὸν ποιητὴ Στέλιο Σφεριὰδῃ

Ἄσπιλη, ἀμόλυνη, ἀχραντὴ
ἡ Ὠμορφία, καθισμένη
στὸ θρόνῳ τῆς τ' ὀλόψηλο,
μὰ θυσία προσμένει.

Κι' ἀπ' τὰ πλήθη τ' ἀταίριαστα,
ποῦ ἕνας πόθος ταιριάζει,
ὁ ποιητὴς δαφνοστέφανος
λειτουργὸς τῆς, μεριάζει

τῶν ἡρώων τὶς φάλαγγες,
τῶν δειλῶν τὸ κοπάδι,
και τῆς φέρνει στὰ πόδια τῆς
μῖα θρησκεία σημάδι,

γιὰ σφαχτό, πῶχ' ἡ πρόστυχη
καταφρόνηση ἀγιάσει,
τὴν καρδιά του ὀλοζώντανη
σ' ἕνα ὀλόχρυσο τάσι.

ΠΡΩΤΗ ΑΓΑΠΗ

Πάντ' αὐτὸ τὸ παράθυρο!
και πάντα, σὲ λιγάκι,
γελαστὸ μέσα στ' ἀνοιγμα,
τὸ ἴδιο προσωπάκι.

Κ' ἴδιο τρέμει κι' ὀλόανθο,
στὶς αὖρες τὸ κλωνάρι,
ποῦ ἀργαπλώνει τὸ χέρι τῆς,
ἐν' ἀνθὸ νὰ τοῦ πάρη...

ὦ! τὴν πρώτην ἀγάπη μου!
— Ἄσπλαγγο ποῦν ἀγρίμι,
στῆς ψυχῆς τὰ χαλάσματα,
πάντα καινούρια ἡ μνήμη!

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΝΕΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ

Ἐκ τῶν πλανητῶν τοῦ πλανητικοῦ μας συστήματος ἀναμφιβόλως ὁ Ἄρης προσεέλκυσε περισσότερο παντός ἄλλου, ἐκτὸς βεβαίως τῆς γῆς μας, τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἀνθρωπότητος. Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι πλείστοι, ἔξ ὧν και τινες τῶν μεγαλύτερων τοῦ Ἄρεως ἐρευνητῶν, ὡς οἱ Flammarion και Lowell, πιστεύουσιν εἰς τὴν ἐπι τοῦ πλανῆτου τούτου ὑπαρξίν ὄντων ἐκτάκτως νοημόνων. Μεγάλοι ὑπονοοῖσι ἐκληροδοτήθησαν μὲ σκοπὸν νὰ θέσωσιν εἰς ἐπικριναν τὸς κατοίκους τῆς γῆς μετὰ τῶν καθ' ὑπόθεσιν ὑπερέτερων ἐπὶ τοῦ Ἄρεως συναδέλφων των. Ἐν τῷ Ἄρει ἔβλεπον τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ ὄραίου ὄνειρου, ὅπερ ἔφερε τὸν Giordano Bruno († 1600) εἰς τὴν πυρὰν.

Και τώρα εὐρισκόμεθα, φαίνεται, εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παραιτηθῶμεν τοῦ ποιητικοῦ τούτου ὄνειρου. Ἢδη πρὸ 20 περίπου ἐτῶν ὁ Christensen ἐν Κοπεγχάγη ὑπελόγησεν ὅτι ἡ ἡλιακὴ ἀκτινοβολία δὲν ἐπὶ τῆς γῆς διατηρήσῃ ὑπὲρ τοὺς — 37°C τὴν θερμοκρασίαν τοῦ Ἄρεως. Ὁμοίως ὑπολογίζεται ἡ μέση θερμοκρασία τῆς γῆς εἰς 6°,5 ὅπερ ὑπολείπεται κατὰ 9°C τῆς ἀληθοῦς τιμῆς. Ἢδύνατό τις λοιπὸν νὰ ἀναμνήσῃ ὅτι ἡ θερμοκρασία τοῦ Ἄρεως θὰ ἦτο πραγματικῶς ὑψηλότερα κατὰ τι τῆς λογισθείσης δύσκολον ὁμως ἐφαίνετο νὰ παραδεχθῆ τις ὅτι ἡ διαφορά τῆς ἀληθοῦς ἀπὸ τῆς λογισθείσης θερμοκρασίας θὰ ἀνήρχετο 30-40°C. Μόνον τὸ γεγονός ὅτι ἡ παρὰ τοὺς πόλους τοῦ Ἄρεως παγωμένη ἔκτασις ἐξαφανίζεται κατὰ τὸ θέρος ἐν τῷ συγχρόνως ἡ παρακευμένη «θάλασσα» προσλαμβάνει χρῶμα κυανοῦν, ὅπερ μόνον ὡς ἔξ ὑγροῦ ὕδατος προερχόμενον ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῆσῃ, συνέτεινεν εἰς τὴν παραδοχὴν θερμοκρασίας ἐπὶ τοῦ Ἄρεως ἔξ ἴσου περιπῶν ὑψηλῆς ὅσον και ἐπὶ τῆς γῆς. Ἴνα καταστήσῃ τοῦτο καταληπτόν πως ὑπέδειξε ὅτι δυνατόν ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ Ἄρεως νὰ περιέχῃ μέσα ποσὸν δυσθερμαγωγῶν ἀερίων, προπῶντων ἀνθρακικῶν ὀξυ.

Ἄλλὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ὑπάρξεως μεγάλων ἐκτάσεων ὕδατων ἢ πάγων, δηλ. θαλασσῶν μετὰ ἢ ἀνευ ἐκπάγου, διαμφισβητεῖ τὸ γεγονός ὅτι οὐδέποτε παρατηρήθη ἀντανάκσις τοῦ Ἡλίου ἐπὶ τῶν εὐνοϊκῶς πρὸς τοῦτο κειμένων ὑποθετικῶν θαλασσῶν τοῦ Ἄρεως. Ὅθεν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν δέον νὰ παραδεχθῶμεν τραχεῖαν ὡς ἄμμος.

Ὁ Slipher, ἐργαζόμενος ἐν τῷ ἐν καταλλήλῳ θέσει κειμένῳ και ἀρτίως ἐφωδιασμένῳ ἀστεροσκοπεῖῳ τοῦ ἐνθερμοτέρου Ἀρεωδίου Lowell, ἐπεχείρησε, τὸν Ἰανουάριον και Φεβρουάριον

τοῦ 1908, ἐρεῦνας περὶ τῆς παρουσίας ὕδατῶν ἐν τῇ ἀτμόσφαιρῳ τοῦ πλανῆτου τούτου. Πλείστοι τοιαῦται ἐρευναι, καθ' ἃς ἐξετάζεται ἂν τὸ φάσμα τοῦ ὑπο τοῦ Ἄρεως ἀνακλωμένου ἡλιακοῦ φωτός δεικνύῃ τὰς χαρακτηριστικὰς ταινίας τοῦ ὕδατος, εἶχον ἤδη γίνεαι προηγουμένως και αἱ μεγαλύτεραι ἀσθενεῖαι ὡς οἱ Huggins, Janssen και Vogel ἀπεφάνοντο ὅτι αἱ μετρήσεις αὐτῶν ἀπεδείκνυν τὴν παρουσίαν ὕδατῶν ἐν τῇ ἀτμόσφαιρῳ του. Πρέπει τις ἐντάυθα νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ ταινίαι αὐταὶ τοῦ ὕδατος ἀπαντῶσι πάντοτε ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι διότι τὸ φῶς ἔχει διέλθει και διὰ τῆς ὑγρᾶς ἀτμοσφαιρας τῆς γῆς. Παραβάλλουσι λοιπὸν τὸ φάσμα τοῦ φωτός τῆς Σελήνης, παρ' ἣν οὐδεὶς ὑπάρχει ὕδατος, πρὸς τὸ φάσμα τοῦ Ἄρεως ἢ ἄλλον ἐρευνημένον πλανῆτον ἂν αἱ ταινίαι τοῦ ὕδατος παρουσιάζωνται ἐν τῷ φάσματι τοῦ Ἄρεως ἐντονώτεροι τῶν ἐν τῷ φάσματι τῆς Σελήνης, δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ Ἄρεως περιέχει ὕδατους.

Παρατηρήσεις ὁμως τινὲς διημφισβήτησαν καθ' ὀλοκληρίαν τὰ ἐξαγόμενα τῶν ἀνω ἀσθενειῶν. Ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀμερικάνων Campbell και Keeler και τοῦ γάλλου Marchand με τὴν βοήθειαν τῶν καλλιτέρων δογῶν και ὑπὸ τὰς εὐνοϊκώτερας ἀτμοσφαιρικὰς συνθήκας, δηλ. ἐν ἀτμοσφαιρῳ ἥτις περιεῖχεν ἐλαχιστοὺς ὕδατους, ὅπως λόγου χάριν συμβαίνει εἰς ὑψηλὰ ὄρη. Οἱ διαπρεπεῖς οὗτοι ἀστρονόμοι δὲν ἠδυνήθησαν ἐν τούτοις νὰ εὐρωσι διαφορὰν μετὰ τῶν ταινιῶν τούτων τοῦ Σεληνικοῦ και τοῦ Ἀρείου φάσματος. Ὅθεν ἡ ὑπαρξὶς αἰσθητῆς ποσότητος ὕδατῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῳ τοῦ Ἄρεως ἦτο λίαν προβληματικὴ και ἐκ τούτου κατέστη ἀμφίβολος και ἡ ἐπι τοῦ πλανῆτου παρουσία ὄντων ὧν ἡ ὑπαρξὶς προῦποθέτει ὕδατους.

Ἄλλ' ὁ Slipher ἦλθεν εἰς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων ὑποστηρικτῶν τοῦ εὐνοϊκοῦ κλίματος τοῦ Ἄρεως. Κατέδειξεν ἐκ νέου και δὴ δι' ἀκριβεστάτων, ὡς ἀπέδειχθη, παρατηρήσεων ὅτι ἡ ποσότης τῶν ὕδατῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῳ τοῦ Ἄρεως ἦτο περίπου διπλασία τῆς ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ἀστεροσκοπεῖου Flagstaff, ὅπου εἰργάζετο, ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Arizona, παρατηρουμένης. Ἐκ τῶν ἐξαγομένων τοῦ Slipher δύναται νὰ ὑπολογισθῆ ὅτι ἡ ποσότης τῶν ὕδατῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἄρεως εἶναι 2, 1 περίπου γραμμάρια ἀνὰ κωβικὸν μέτρον. Εἰς ἐξόχως ὑγρὸν, θαλάσσιον κλίμα (ἀπὸ κεκορεσμένος ὕδατῶν), ἀντιτοιχεῖ ἡ ποσότης αὕτη εἰς θερμοκρασίαν — 10°C περίπου, εἰς δὲ ξηρὸν, αὐχμηρὸν κλίμα, ὡς εἶναι κατὰ τὸ θέρος τὸ κλίμα

τοῦ Salt Lake City ἐν Utah (ὕγρασία 31%), εἰς + 5°, 3 C.

Κατὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας τὰ τηλεσκοπία διηυθύνοντο πρὸς τὸ μέσον τοῦ δίσκου τοῦ Ἄρεως, ὅπου ὁ ἥλιος ἴσταιτο εἰς τὸ Zenith. Τὰ ἐξαγόμενα ταῦτα δὲν ἦσαν, φυσικῶ τῷ λόγῳ, λίαν εὐχάριστα διὰ τοὺς διασώτας τῆς Ἀρείου ἀνθρωπότητος· ἐν τούτοις ἠδύνατο οὗτοι νὰ ἐπιμένωσιν ὁποσδήποτε εἰς τὴν γνώμην των περὶ τοῦ κατοικησίου τοῦ πλανήτου.

Ἡ τελευταία προσέγγις τοῦ Ἄρεως κατὰ τὰ τέλη τοῦ θέρους τοῦ παρελθόντος ἔτους ἦτο ἐξαιρετικῶς κατάλληλος διὰ τὰς παρατηρήσεις διότι ὁ Ἄρης δὲν θὰ πληρώσει τόσοσν τὴν γῆν παρὰ μετὰ 17 ἔτη πάλιν. Τῆς περιστάσεως ταύτης ἐπωφελήθησαν οἱ Ἀρεωδίφαι. Οὕτως ὁ Campbell ἐμελέτησε τὸ φάσμα του ἐκ τοῦ ὑψηλοτέρου σημείου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τοῦ ὄρους Whitney ἐν Καλιφορνίᾳ (ὕψος 4420 μέτρα). Ἐφήρμοσεν, ὡς καὶ ὁ Slipher, τὴν φωτογραφικὴν μέθοδον, οὕτως ὥστε μετὰ τὴν κατ' ὄλιγον ἐπιστροφήν ἠδύνατο νὰ μελετήσῃ τὰ εἶδωλα ἀνέτως. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ταινίας τοῦ ὕδρατος οὐδὲν ἔχνος διαφορᾶς ἀνεῖρε μεταξὺ τῶν φασμάτων τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἄρεως. Τὰ ἐξαγόμενα τοῦ Slipher ἐξηγεῖ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Slipher τὸν μὲν Ἄρην ἐφωτογράφει τὴν 7^{ην} περίπου τῆς ἑσπέρας, ἐν ᾧ τὴν Σελήνην κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε ἢ εἰς ὕδρατους περιεκτικότητος τοῦ ἀέρος εἶναι πολὺ μικροτέρα, ὡς δεικνύουσιν αἱ παρατηρήσεις τοῦ Campbell. Τὴν περίπτωσιν ταύτην δὲν εἶχε λάβει ὑπ' ὄψιν ὁ Slipher· δὲν ἐνταῦθα ἐνυπάρχει διδακτικώτατον παράδειγμα τῶν καλονομένων συστηματικῶν σφαλμάτων παρατηρήσεως.

Ἡ εἰς ὕδρατους περιεκτικότητος τοῦ ἀέρος ἦτο κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Campbell τρεῖς περίπου μικροτέρα τῆς κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Slipher. Ὑπελόγησα ὅτι ἡ τάσις τῶν ὕδρατων πρέπει κατὰ τὰ ἐξαγόμενα τοῦ Campbell νὰ εἶναι ἐπὶ τοῦ Ἄρεως κατὰ 0.4 γραμμ. περίπου ἢ καὶ ἔτι μικροτέρα, κατὰ κυβικὸν μέτρον. Εἰς ἀρχιμυρὸν κλίμα μὲ ὑγρασίαν 31%, ἢ ἀντιστοιχοῦσα θερμοκρασία εἶναι — 17° C. Τοῦτο ἰσχύει διὰ τὴν καιωστικὴν περίοδον τοῦ θέρους καὶ εἶναι πιθανῶς ἡ μέση θερμοκρασία τῆς ἡμέρας, κεῖται δὲ 20° περίπου ὑπὲρ τὴν ὑπὸ τοῦ Christiansen ὑπολογισθεῖσαν μέσην θερμοκρασίαν τοῦ Ἄρεως. Ἐπὶ τῆς γῆς ἡ ἀντίστοιχος διαφορὰ μεταξὺ τῆς μέγιστης μέσης θερμοκρασίας τοῦ Ἰουλίου (28°, 1 C) καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Christiansen ὑπολογισθείσης μέσης θερμοκρασίας τοῦ ἔτους (6°, 5 C) εἶναι περίπου ἢ αὐτῆ, δηλ. 21°, 6 C. Ἡ συμφωνία αὕτη συνηγορεῖ

ὕπὲρ τῆς κατὰ προσέγγισιν ὁρθότητος τῶν ὑπολογισμῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τοῦ Campbell.

Εἰς ἀρχιμυρὸν κλίμα ἢ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀέρος μεταξὺ ἡμέρας καὶ νυκτός, δύναται νὰ ἀνέλθῃ εἰς 30° C ἢ καὶ ἔτι πλέον. Ἡ θερμοκρασία τοῦ ἐδάφους δύναται νὰ κυμαίνεται κατὰ τὸ διπλάσιον ἢ καὶ περισσότερον. Εἶναι λοιπὸν πιθανὸν ὅτι ἡ θερμοκρασία τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τοῦ Ἄρεως δύναται κατὰ τὰς μεσημβρινὰς ὥρας νὰ ἀνέλθῃ ἀρκούντως ὑπὲρ τὸ 0°, ἐξ ἧς, ὑπὸ τὴν χαμηλὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν, ἦν ὁ Lowell ὑπολογίζει εἰς 64 χιλ., δηλ. τὸ δωδέκατον τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως τῆς γῆς, εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ ταχεῖα ἐξάτμισις ἢ καὶ τῆξις ὄγκων πάγου.

Ὅθεν ὁ Ἄρης εἶναι ἀναμφιβόλως κόσμος νεκρός. Αἱ διώρυγες καὶ αἱ ὁάσεις δὲν κατεσκευάσθησαν ἐπομένως ὑπὸ νοημόνων κατοίκων ἀναλογοῦσι μᾶλλον πρὸς σεισμογενῆ ρήγματα παρ' ἡμῶν. Τὰ ρήγματα ταῦτα διήκουσιν εὐθυγράμμως, ἢ περίπου τοῦλάχιστον, ἀνεξαρτήτως τῆς ποικιλίας τῶν τοπογραφικῶν ὄρων τῆς χώρας. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰ ἀκτινωτὰ ρήγματα καὶ τὰς ρωγάδας ἐπὶ τῆς Σελήνης καθὼς καὶ διὰ τὰς διώρυγας τοῦ Ἄρεως. Εἰς τὰ σημεῖα τομῆς τῶν διωρύγων, ἀφ' ὧν αὐταὶ ἐκτείνονται ἀκτινωδῶς, κείνται τὰ ἐπίκεντρα συζητήσεων, τὰ βαθύτερα μέρη τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἄρεως. Τοιαύτην συζήσιν παριστᾷ ἐπὶ τῆς γῆς, μεταξὺ Συκελίας καὶ Καλαβρίας, τὸ Τυρρητικὸν Πέλαγος. Ἐπὶ τῆς Σελήνης τὰ ἀκτινωτὰ ρήγματα κατεχώσθησαν ὑπὸ ψαθυρῶν καὶ ἐπομένως ἀνοικτοῦ χρώματος κοιροτίων. Ἄν ὁ Ἄρης ἦτο κατεψυγμένος ἀπὸ ἀκρον εἰς ἀκρον οὕτως ὥστε τὰ ἔγκατα αὐτοῦ νὰ μὴ συστέλλωνται πλέον, θὰ ἴσχυεν ἀναμφιβόλως παρόμοιον τι καὶ περὶ αὐτοῦ. Βραδεῖα ὁμως καὶ κατὰ διαλείμματα κατολισθήσεις κατὰ μῆκος τῶν ρηγματικῶν ἐμποδίζει τὴν πρόσχωσιν εἰς τοῦτο συντελοῦσι πιθανῶς καὶ τὰ ἐκεῖ ἐκλυόμενα ἀέρια, ὡς ὕδρατοι, ἀνθρακικὸν δέξυ, ἀτμοὶ θείου, ὕδροχλώριον, ἀτμοὶ ἐκφεύγουσιν, ἔνεκα τῆς ψύξεως, τῶν ἔγκατων τοῦ Ἄρεως, καθὼς ὁφείλει τις νὰ συμπεράνῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γήινων συνθηκῶν. Ὡς ἐκ τούτου τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ἀνθρακικὸν δέξυ διαφεύγουσι, τὴν ἐντελῆ, συνεπεία τῆς ἀποσαθρώσεως, ἀπὸ τοῦ Ἄρεως ἐξαφανίσιν.

Κατὰ μῆκος τοιοῦτων γήινων ρηγματικῶν ἀπαντῶσι συχνότατα, π. χ. ἐν Σκανδιναβίᾳ, σειραὶ λιμνῶν. Κατὰ τὸν Cerulli αἱ «διώρυγες» τοῦ Ἄρεως οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ σειραὶ σκοτεινῶν κηλίδων, ὧν τὰ εἶδωλα, ἂν αἱ συνθῆκαι τῆς παρατηρήσεως δὲν εἶναι ἐκτάκτως εὐνοϊκαί, συγχωνεύονται ἐν τῷ ὀφθαλμῷ εἰς εὐθείαν γραμμὴν. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Cerulli ἐπεβεβαίωσε κατὰ τὸν παραδοξότερον τρόπον, τὸ

παρελθόν φθινόπωρον, ὁ πασίγνωστος Ἕλληνας πλανητοδότης Ἀντωνιάδης, παρατηρῶν ἐν Μενδοῦν καὶ Juvisy παρὰ τοὺς Παριούους.

Περὶ τῶν λεγομένων ἡπειρωτικῶν λιμνῶν ἐπὶ τοῦ Ἄρεως, ἄς ὁ Lowell θεωρεῖ ὡς ὁάσεις καὶ αἰτίνες κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι ἐκτάσεις συνιζήσασαι, ἀπέδειξεν ὁ Ἀντωνιάδης ὅτι οὐδεμίαν κέκτηνται κανονικότητα, ἐνῶ ὁ Lowell δισχυρίζεται ὅτι εἶναι ἐντελῶς κυκλικαί. Ὁ Ἀντωνιάδης διαμφισβητεῖ ἐπίσης καὶ τὴν ἀπόλυτον εὐθυγραμμίαν καὶ τὴν κανονικότητα ἐν τῇ διανομῇ τῶν διωρύγων. Ἡ «γεωμετρία» (δηλ. τὸ γεωμετρικὸν κανονικὸν σχῆμα) τῶν ἐπὶ τοῦ Ἄρεως ἀντικειμένων, ἐφ' ἧς ἐβάσισαν τὴν ὑπόθεσιν τῶν νοημόνων κατοίκων τοῦ Ἄρεως, εἶναι κατὰ τὸν Ἀντωνιάδην καθαρά «illusion»¹. Πάντες σχεδὸν εἶναι σύμφωνοι ὅτι αἱ ἐρυθραὶ ἐκτάσεις αἰτίνες ἀποτελοῦσι τὸ πλεῖστον τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἄρεως καὶ προσδίδουσιν εἰς τὸν πλανήτην τὸ πύρινον χρῶμα του, εἶναι ἐκτεταμέναι ἐρημοὶ. Τὰ δροπέδια ταῦτα ἔχουσιν ἀναμφιβόλως — ἀπὸ γεωλογικῆς ἀπόψεως — μεγίστην ἡλικίαν, πιθανῶς μεγαλυτέραν καὶ τῆς τῶν βαθυτέτων θαλασσίων βυθῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Αἱ ἀβύσσοι αὐτὰ τῶν ὠκεανῶν μας κείνται τόσῳ μακρὰν τῶν ἀκτῶν τῶν ἡπείρων ὥστε ἐκεῖ οὐδεμία αἰσθητὴ ποσότης ἕως ἀποτίθεται. Εἰς τὰ μεγάλα αὐτὰ βάθη εὐρίσκονται ἐν τούτοις μετεωρίται ἢ ὄγκοι μετεωρικῆς κόψεως, οἵτινες ἐν τῇ παρελεύσει τοῦ χρόνου ἠδυνήθησαν νὰ ἀποτεθῶσιν ἀκωλύτως ἐκεῖ. Προφανῶς τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς γεωλογικῶς παναρχαίας ἐκτάσεις, τὰς ἡπειρωτικὰς ἐρήμους τοῦ Ἄρεως.

Ἡ ὄλη τῶν μετεωριτῶν εἶναι λίαν σιδηροῦχος — πολλοὶ μετεωρίται ἀποτελοῦνται σχεδὸν ἀπὸ καθαρὸν σίδηρον. Ἀφοῦ τὰ τεμάχια ταῦτα τοῦ σιδήρου πέσωσιν ἐπὶ τοῦ Ἄρεως, ὀξειδοῦνται ὑπὸ τοῦ ὀξυγόνου, ὅπερ ἀναμφιβόλως ὑπάρχει, ὡς καὶ ὁ Slipher φασματοσκοπικῶς ἀπέδειξεν, ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ αὐτοῦ. Οὕτω παράγεται ὀξειδίων σιδήρου, οὐσία ἧτις μεταβάλλει χρῶμα μετὰ τοῦ μεγέθους τῶν κόκκων. Ἡ λεπτοτάτη κόκκις εἶναι κίτρινη, οἱ ἄδρομερότεροι κόκκοι ἔχουσι τὸ γινώστον πορτοκαλέρυθρον χρῶμα τῆς ὄχρας, ὅπερ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἄρεως, δι' ὃ καὶ ὁ Dross παραδέχεται τὸ ὀξειδίων τοῦ σιδήρου ὡς αἰτίαν τοῦ χρώματος τῶν ἡπείρων του. Ἐπι μεγαλυτέρα τεμάχια εἶναι καθαρώς ἐρυθρὰ ἐνῶ οἱ μεγαλυτέροι κρύσταλλοι κλίνουσι πρὸς τὸ ἰώδες. Ὅσα ὁ κόκκος μεγαλυτέρος τόσῳ καὶ τὸ χρῶμα βαθύτερον ὑγρασις δὲ ἐπιδερᾷ καθὼς καὶ ἡ μεγέθυνσις τῶν κόκκων, διὰ τῆς

μειώσεως τοῦ διαχύτως ἀνακλωμένου φωτός. Πολλάκις παρετηρήθη ὅτι ἐπὶ μεγάλων ἐκτάσεων τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἄρεως αἱ λεπτομέρειαι καλύπτονται ὑπὸ πέπλου κίτρινου, ὅπερ προφανῶς μαρτυρεῖ ἀνέμους παρασύροντας κονιορτὸν τῶν ἐρήμων, ὡς ἠρμήνευσε τοῦτο καὶ ὁ Lowell. Ὑπὸ τοῦ ἀραιοῦ ἀέρος παρασύρεται βεβαίως μόνον ἡ λεπτοτάτη κίτρινη, ἐνίοτε πορτοκαλόχρους, κόκκις.

Ὅταν διώρῃς ἐξαφανισθεῖσα, ἐμφανίζεται πάλιν ἐκ νέου, παρατηρεῖται πολλάκις, καθὼς λέγει ὁ Schiaparelli, ὁ ρητικέλευθος ἐρημητῆς τοῦ Ἄρεως, κατ' ἀρχὰς σκοτεινότερα, ἐρυθρὰ γραμμὴ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ροδοχρόου περιοχῆς. Προφανῶς ἡ ἄμμος τῆς ἐρήμου ὑγρανθῆ πρὶν ἢ ὑπεριοχύσῃ ἢ χαρακτηριστικῆ βαθυπράσινος τῶν διωρύγων χροιά. Ἄλλοτε δύναται τις νὰ ἴδῃ φαιὰν ὀμίχλην καλύπτονσαν τὰς ἐκτάσεις ἐκεῖνας, αἵτινες βραδυτέρον, μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν αὐτῆς, ἐμφανίζονται ὡς διώρυγες. Ὅθεν προφανῶς αἱ διώρυγες κείνται εἰς βαθυπέδα πρὸς αὐτὰ κατέρχεται, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ὁ ψυχρὸς ὀμίχλωδης ἀήρ. Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ λοιπὸν ἐλαχίστη ὑγρασις δίδει ἀφορμὴν πρὸς σχηματισμὸν τῶν διωρύγων πρὸς τοῦτο δὲν ἀναγκαῖοισι σημαντικαὶ ποσότητες ὕδατος.

Νέφη ἐπὶ τοῦ Ἄρεως εἶναι σχετικῶς σπάνια· ἐν τούτοις ἐξηκριβώθησαν πλείστοι ἀσφαλεῖς περιπτώσεις καθ' ὅς παρετηρήθησαν τοιαῦτα. Πολλάκις πλησίον τῶν πόλων παρατηροῦνται λευκὰ σημεῖα, προφανῶς παγετώνας οἵτινες ὁμως διατηροῦνται βραχυτάτον χρόνον καὶ εἶναι ἐπομένως λεπτότατοι. Τοιαῦτα φαινόμενα παρατηροῦνται καὶ παρὰ τὸν Ἰσημερινὸν τοῦ Ἄρεως, ὅπερ μαρτυρεῖ τὴν ἐκεῖ ἐπικρατοῦσαν χαμηλὴν θερμοκρασίαν. Ὁ Schiaparelli παρετήρησε τὸ 1882 ἀριθμὸν τινα σπειροειδῶν παγετῶνων, οἵτινες ἀπὸ τοῦ Β. πόλου ἐξετείνοντο μέχρι καὶ πέραν τοῦ Ἰσημερινοῦ· ὅπου αἱ λωρίδες αὐταὶ διεσταυροῦντο πρὸς διώρυγας, διεκόπτοντο, προφανῶς διότι ὁ πάγος ἐτήκετο ἐν τῇ ὑγρασίᾳ αὐτῶν.

Ὅθεν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Ἄρεως οἱ τυχόν ὑπάρχοντες ρύακες ἀποξηραίνονται ταχέως ἐξαφανιζόμενοι ἐντὸς τῆς ἡμέρας. Αἱ λίμναι αἰτίνες σχηματίζονται ἐκεῖ, εἰς τὰ βαθυπέδα, παρὰ τὰ ρήγματα τῶν ἀκτῶν εἶναι ἐπομένως, ὡς ἐπὶ τῆς γῆς αἱ λίμναι τῶν ἐρήμων, λίαν ὀβαθεῖς με ἰσχυρῶς ἄλυρον ὕδωρ, ἀποξηραίνόμεναι πολλάκις ἐντελῶς. Κατὰ τὴν ἀποξηρανσίαν τοιοῦτου τέματος ἀποβάλλονται κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τὰ δυσδιάλυτα κατ' ἀρχὰς ἄλατα καὶ ὑπὸ τὴν χαμηλὴν ἐκείνην θερμοκρασίαν τοιαῦτα εἶναι τὰ θεικὰ καὶ τὰ ἀνθρακικά. Περαιτέρω, βαθύτερον, κρυσταλλοῦνται μαγειρικῶν ἄλας καὶ χλωριοῦχος μαγνήσιον καὶ τέλος εἰς τὰ βαθυτάτα μέρη τὸ ὑδροσκοπικώτατον τῶν ἀλάτων

¹ Τῇ 18^ῃ (v.) Σεπτεμβρίου 1909· ἐλαχίστη ἀπόστασις ἀπὸ τῆς Γῆς 57.876.000 χιλόμετρα. Σ. τ. Μ.

¹ Αἱ περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος ἐργασίαι τοῦ κ. Ἀντωνιάδου ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ Bulletin de la Societé Astronomique de France (Novembre 1909 et Janvier 1910). Σ. τ. Μ.

χλωριούχον ασβεσίον. Ἡ ἀποξήρανσις αὐτῆ δύναται νὰ εἶναι συνέπεια καὶ τῆς πήξεως, μὲ τὴν αὔξησιν τοῦ ψύχους κατὰ τὸν χειμῶνα. Πραγματικῶς μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ παγετοῦ αἱ διώρυγες βαθμηδὸν ἐξαφανίζονται. — Ὁ βαθμὸς πήξεως τῶν διαλυσέντων τῶν ὑδάτων κείται ὑπὸ τὸ 0° C, διὰ κεκορεσμένας δὲ διαλύσεις, μαγειρικοῦ μὲν ἁλατος εἰς — 22°, χλωριούχου δὲ ἀσβεστοῦ εἰς — 55° C. — Τότε ἀποβάλλονται κρυσταλλοὶ ἐκ πάγου καὶ ἅλατος δηλ. σώματα αἵτινα δὲν σχηματίζουσι λεῖαν ἐπιφάνειαν. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει διὰ τὰς λεγομένας δάσεις αἵτινες εἶναι κυρίως, ὡς αἱ ἀλιτενεῖς στέπαι τῆς γῆς, μεγάλαι πεδιάδες μὲ λεῖαν ἁλατοῦχον ἕδαφος.

Ἐκ τῶν κρυσταλλικῶν τούτων συσσωματωμάτων ἐξατμίζονται ἔνεκα τῆς μεγάλης ξηρασίας οἱ παγοκρυσταλλοὶ ὧν τὸ ὕδωρ καταπίπτει εἰς τὰ ψυχρότερα μέρη τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἄρεως, δηλ. εἰς τὸν πόλον αὐτοῦ τὸν βυθισμένον εἰς τὴν χειμερινὴν νύκτα. Ὅταν ἔπειτα ἔλθῃ τὸ θέρος μὲ ὑγρὸς ἐκ τῶν τήκομένων πάγων τοῦ πόλου ἀνέμους, τὰ ἐντὸς τῶν ἀποξηρανθειῶν λιμνῶν ἅλατα ἀπορροφοῦσι τὸ ὕδωρ, ὑγραίνονται καὶ (ἢ ἥδη ὑπὸ θερμοκρασίαν — 55° C) αἱ διώρυγες ἐμφανίζονται. Ὅσφ ἡ ὑγρασία μεγαλυτέρα τόσφ περισσώτεραι λωρίδες ἁλατος ὑγραίνονται, δηλ. τόσφ πλατυτέρα ἐμφανίζεται ἡ διώρυξ. Ἡ ὑγρασις αὐτῆ τῶν διωρύγων προχωρεῖ ἀπὸ τοῦ πόλου πρὸς τὸν Ἰσημερινόν ὁ Lowell ὑπελόγησεν εἰς 52 ἡμέρας τὸν χρόνον ὅστις ἀπαιτεῖται πρὸς ὑγρασίν τῆς ἐκτάσεως ἀπὸ τῆς 72 μοίρας πλάτους μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ. Βεβαίως οἱ ὑδρατμοὶ ἐκτείνονται καὶ πέραν τοῦ Ἰσημερινοῦ, οὕτως ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἡμισφαιρίου ἐμφανίζονται αἱ διώρυγες καὶ ἡ πρόσδος αὐτῆ τῶν ὑδρατμῶν ἐξακολουθεῖ μέχρι οὗ μέρος αὐτῶν καταπέσῃ ἐπὶ τοῦ πόλου τοῦ βυθισμένου εἰς τὴν χειμερινὴν νύκτα, ὅπου δυστυχῶς αἱ παρατηρήσεις εἶναι ἀδύνατοι. Ὅταν πάλιν ἔξη θέρος ὁ πόλος οὗτος, ἡ πλῆμυρα τῶν ὑδρατμῶν λαμβάνει χώραν κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν καὶ αἱ διώρυγες ἐμφανίζονται κατὰ τῆσιν ἀντίστροφον ἢ πρὶν.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Lowell αἱ λεγόμεναι μεσόγειοι λίμναι ἢ δάσεις εἶναι βαθύπεδα, τοιαύτη τις κίνησις τοῦ ῥέοντος ὑγροῦ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος. Τινὲς πρῶτα καταδέχονται ὅτι οἱ μηχανικοὶ ἐπὶ τοῦ Ἄρεως ἔχουσι κατασκευάσει τεραστίας ὑδραντλίας πρὸς ἀνήψωσιν τῶν ὑδάτων. Ἐνεκα τῆς ἀποσαθρώσεως καὶ τῆς δι' ἄμμον λεάνσεως ἐξέλιπον βεβαίως ἐπὶ τοῦ Ἄρεως αἱ ἀπότομοι ἕδαφικαὶ ἀναμαλλίαι ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι ματαίως ὁ Lowell ἐξήτει οὐκ αὐτῶν ὁρέων. Ἐκ τούτου συμπεραίνει οὗτος ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἄρεως δὲν ὑπάρχουσιν ὅρη ἐξέχοντα πλέον τῶν 600 — 900' ὑπὲρ τὴν περίεχ χώραν ἄλλαι παρατηρήσεις ἄγουσιν ὁμῶς τὸν Campbell

εἰς τὴν παραδοχὴν ὁροσειρᾶς 150 περίπου χιλ. μήκους καὶ 3 χιλ. ὕψους. Ὅπωςδήποτε ὑπάρχουσι μεγάλαι διαφοραὶ ὕψους, αἱ δὲ διώρυγες ἀπαιτοῦσιν, ἵνα τὸ ὕδωρ δύναται νὰ ῥέῃ ἐν αὐταῖς καὶ κατὰ τὰς δύο διευθύνσεις, ἀπολύτως ὁμαλῆν ἐπιφάνειαν, ἣτις εἶναι τόσον ἀπίθανόν ὥστε δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει. Ὅτι ἡ πρόσδος τῶν ὑδρατμῶν δὲν δύναται νὰ ἀναγκασθῇ σημαντικῶς ὑπὸ ὑψωμάτων βραδέως καὶ βαθμηδὸν ἀνυψουμένων, εἶναι βεβαίως ἀφ' ἑαυτοῦ φανερόν.

Ἐνίοτε αἱ διώρυγες καὶ αἱ διασταυρώσεις αὐτῶν φαίνονται διπλαῖ, τοῦτο ὁμῶς ἀπεδείχθη διὰ 12 περίπου μόνον ἐκ τῶν 100 διωρύγων. Παράλληλα ῥήγματα γῆς εἶναι συνηθέστατα καὶ σειραὶ λιμνῶν κείμεναι κατὰ μήκος τοιούτων ῥηγμάτων ἀπαντῶσι π. χ. συχνότατα ἐν Σκανδιναυίᾳ. Ἀλλὰ τὸ πάχος δύο παραλλήλων μεταπτώσεων δύναται νὰ ποικίλῃ πολὺ, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ σπουδαιότης καὶ ἡ ἐκτασις τῶν παρ' αὐτὰς λιμνῶν. Συνεπῶς δύναται τις νὰ ἀναμῆνῃ ὅτι ἐκ δύο διδύμων διωρύγων, ἡ μία, καὶ δὴ πάντοτε ἡ αὐτὴ, πρέπει νὰ ἐμφανίζεται ἑναργέστερον τῆς ἄλλης, ὅπερ καὶ ἀπέδειξεν ὁ Lowell συμβαίνον πραγματικῶς. Ἐνίοτε ἐμφανίζεται εὐκρινῶς ἡ μία μόνον τῶν διδύμων διωρύγων.

Ἐπὶ τοῦ Ἄρεως ὑπάρχει κυρίως μία καὶ μόνη παγκόσμιος θάλασσα, ὁ ἐπὶ τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου Νότιος Ὤκεανός (Mare Australe). Τὸ μεγαλύτερον ὁμῶς μέρος αὐτοῦ πληροῦται ἀπὸ νήσους ἢ ἀβασθεῖς ἐκτάσεις, αἵτινες, ἀποχωροῦντος ἐνίοτε τοῦ ὕδατος, ἀποκαλύπτονται καὶ προσλαμβάνουσι τότε χρῶμα ὑπερπυρροῦ. Εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι πιθανόν αὐτὰ μεγάλαι ῥημοὶ ἐξ ἁλατος, αἵτινες δὲ μὲν ἀπορροφοῦσιν ὕδωρ, δὲ δὲ ἀποξηραίνονται, ἐν μέρει ἢ ἐντελῶς, δὲ καὶ προσλαμβάνουσιν ὑπερπυρρόν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον χρῶμα. Τὸ ἐπιλοιοῦν ἀσημαντὸν τμήμα τῆς θαλάσσης, ὅπερ περιβάλλει τὸν Νότιον πόλον, εἶναι παγωμένον μέχρι τοῦ βυθοῦ ἢ τοῦλάχιστον μέχρι βάθους ἐνὸς χιλιομέτρου καὶ πλέον. Τὸ θέρος πιθανόν γινώσκονται διὰ τῆξεως μικρὰ τενάγη, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν πολικῶν πάγων τῆς βορείας πολικῆς θαλάσσης μας. Τὰ τενάγη ταῦτα καθὼς καὶ τὰς μεσογείους λίμνας πληροῦσι πιθανότατα συμπυκνωμέναι διαλύσεις ἁλάτων.

Καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ ταύτῃ ἀνεῦρεν ὁ Lowell διώρυγας, ὅπερ διὰ τὰς «ἀβασθεῖς ἐκτάσεις» εἶναι βεβαίως φυσικώτατον. Παρατηρήθη ἐπίσης ὅτι κατὰ τὴν τῆξιν τῆς πολικῆς παγοζώνης διωρυγοειδεῖς τινες γραμμαὶ ἐλευθεροῦνται ἀπὸ τοὺς πάγους ταχύτερον τῆς λοιπῆς περιοχῆς. Ἄν τις παραδεχθῇ ἐκλυσιν ἀερίων ἐκ τῶν ἐγκάτων τοῦ Ἄρεως διὰ τῶν ῥηγμάτων, ἔστω καὶ ἀσθενῆ, ὡς ὑδρατμῶν, ἀνθρακικοῦ καὶ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, τὸ φαινόμενον τοῦτο οὐδὲν ἄλλο θὰ ἐφαίνετο πικράδοξον ὡς οὐδὲ ἡ αἰφνιδια

ἐμφάνισις διωρύγων τινῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὅπου βεβαίως πρόκειται κυρίως περὶ ἐκλύσεως ὑδρατμῶν. Αἴτιον τῆς σκοτεινῆς χροιάς εἶναι, ἐκτὸς τῆς ὑγρασίας, πιθανόν ἐν μέρει καὶ αἱ ἀναγωγαὶ ιδιότητες τῶν ἐκλυομένων θειωδῶν ἀτμῶν, οἵτινες μεταβάλλουσι τὸ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου εἰς πράσινον ὑποξείδιον ἢ μέλανα θειοῦχον σίδηρον.

Κατὰ τὴν ἐξάτμισιν τῆς πολικῆς παγοζώνης βλέπει τις πολλάκις περὶ αὐτὴν μεγάλας ὀμιχλώδεις μάζας αἵτινες μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ ἀῆρ ἐκεῖ εἶναι κεκορεσμένος ὑδρατμῶν. Τὰ πλησίον ἁλατοῦχα τενάγη τοῦ Ὤκεανοῦ ἀπορροφοῦσι τὴν ὑγρασίαν, διαστέλλοντα καὶ τότε ἐμφανίζονται μὲ βαθυκύανον χρῶμα. Ἡ κνάνωσις αὐτῆ τοῦ Ὤκεανοῦ ἐθεωρήθη πάντοτε ἐμφανίονσα τὴν ὑπαρξίν ὑδάτων τήκομένων εἰς 0° C. Ὅς εἴπομεν ὁμῶς ἀνωτέρω μίγμα χλωριούχου ἀσβεστοῦ καὶ πάγου τήκεται ἤδη εἰς — 55° C. Παρατηρήτεον ὅτι συμπυκνωμένοι διαλύσεις ἁλάτων, (π. χ. περιέχουσαι πλέον τῶν 3% μαγειρικοῦ ἁλατος) ἀρχονται πηγνύμεναι ἀπὸ τοῦ βυ-

θοῦ, διότι τὸ μέγιστον τῆς πυκνότητος τῶν κείται κατὰ τοῦ βαθμοῦ πήξεως, ἦτοι πηγνύνται ἀντιστρόφως ἢ αἱ γλυκέος ὕδατος λίμναι. Ὅθεν εἰς τὰ τετηκότα ἁλατοῦχα τενάγη, ἐπὶ τῆς παγωμένης νοτίας πολικῆς θαλάσσης τοῦ Ἄρεως, ὁ πάγος ἀποχωρεῖται, ὑπὸ τὸ μέγα ψῦχος, κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν βυθόν, ἐν ᾧ ἡπικνῆ ἁλατοῦχος διάλυσις παραμένει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μέχρι οὗ παγῆ εἰς κρυσταλλικὸν συσσωμάτωμα πάγου καὶ ἁλατος.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω προσεπάρθησα νὰ δώσω μίαν ιδέαν τῶν ιδιορρυθμῶν ἐπὶ τοῦ Ἄρεως συνθηρῶν βασιζομένην καθόλου ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς γνωστῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν νόμων. Τοιαύτη τις ἀπόπειρα εἶναι βεβαίως προτιμητέα ἢ ἡ διὰ τῆς παραδοχῆς ἐξόχως νοήμονος Ἀρείου ἀνθρωπότητος διδομένη ἐρμηνεία, δι' ἣς δυναταὶ τις βεβαίως τὰ πάντα νὰ «ἐξηγήσῃ», ἀλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι τόσον ὀλίγα ἐξηγεῖ, ὅσα καὶ μὲ τὴν ὑπὸ τινῶν ἐπιχειρηθεῖσαν ὡσαύτως ἐπίκλησιν ἀγνώστων μέχρι τοῦδε φυσικῶν καὶ χημικῶν δυνάμεων.

SVANTE ARRHENIUS

[Ἀπὸ τὸ γερμανικόν ὑπὸ Σ. ΧΑΤΖΙΑΚΙ.]

Ο ΑΝΤΡΕΙΩΜΕΝΟΣ

— Παραμύθι —

Ἐτοὶ μιλάνε στὸ χωριό.

Τὰ Κορπιάνικα, ἀπὸ τὸν καιρὸ πού θεμελιώθ' ὁ κόσμος, δὲν τᾶσκαψε ἀλέτρι, οὔτε τὰ βόσκησε ζωντανό. Ὅσοι πήγαν νὰ τὰ βοσκῆσουν ἢ νὰ τὰ σπείρουν, ρουφήχτηκαν ὀλάκαιροι ἀπὸ τὸ Δράκοντα, πούχε τὴ φωλιά του ἐκεῖ στὴν τροῦπα, στὴν πλευρά τοῦ βουνοῦ. Μέσα σὰ φαρμακερὰ ξεράγγαθα καὶ τᾶλλ' ἀγγελωτὰ χαμόκλαρα, πού σκέπαζαν τὴ λάκα τῶν Κορπιάνικων καὶ τὴν πλεύρα τοῦ Καλογεροβουνι, σούφρονταν καὶ περπατοῦσαν λογιῶν-λογιῶν φεϊδία, ὄλα ἀδεροφοξადέρφια τοῦ Δράκοντα. Κέτσι τὰ Κορπιάνικα, σαράντα στρέμματα τόπος, ἔμεναν χέρσα, ἄσπαρτα, κα ἀβόσκητα.

Ὁ Δράκοντας εἶχε μαυροφορεμένο τὸ μισὸ χωριό. Ἐταν ἀμέτρητες ἡ μάνες καὶ ἡ ἀδεροφές πού κλαίγαν τοὺς ἀντρες καὶ τοὺς ἀδεροφούς. Μὰ σὰν τὸν Πλάκα καὶ τὴν Πλάκενα, πού τοὺς κατάτιε μονόμερα κα ἀράδ' - ἀράδα δώδεκα μικρὰ παιδιὰ, ἄλλοι γονεοὶ στὸ χωριὸ δὲ χλὶβονταν, δὲν κλαίγαν. . .

***

Ἐτοὶ μολογᾶνε οἱ γεροπαλαιῖοι . . .

Ἡ Πλάκενα, ἄμα ξεφούρνισε τὸ ψωμί, εἶπε στὸ τρανότερο παιδὶ τῆς

— Ἀστέρη μου, ἔλα, παιδάκι μου, νὰ σύρῃς ψωμί τοῦ πατέρα σου στὸ χωράφι.

— Μὰ δὲν ξέρω, μάννα μου, τὴ στράτα.

— Θὰ πάρῃς, γιούλη μου, τᾶχερο τᾶχερο, πῶχε ριμμένα πιτηδες ὁ πατέρας σου στὴ στράτα, καὶ κείνο θὰ σὲ βγάλη στὸ χωράφι.

Μὲ τὸν Ἀστέρη γύρῃσαν, μὲ μιὰ φωνή, νὰ πᾶνε καὶ τᾶλλα ἔντεκα ἀδέρφια του.

— Καὶ μεῖς, μάννα, θὰ πᾶμε κοντὰ νὰ ἰδοῦμε τὸν πατέρα, νὰ τοῦ βοηθήσουμε κίδλα στὸ ξελιδάρισμα, νὰ προγράμε καὶ τὰ πουλιὰ νὰ μὴ μᾶς τρῶν τὸ σπόρο . . .

— Μὰ εἰν' ἀλάρα, παιδάκια μου, κείσαστε μικρὰ, καὶ θάποστᾶστε.

— Ὅχι μάννα, ὄχι, δὲν ἀποστᾶνουμε.

Ἐτσι, ἡ Πλάκενα, τὰ πόδεσε καὶ τᾶστειλε ὄλα, μὲ χαϊδέματα, εὐκῆς καὶ φιλιά.

— Σῦρτε, παιδάκια μου, καὶ τὸ νοῦ σας μὴ χαζέβετε στὴ στράτα καὶ χάσετε τᾶχερο . . .

***

Ἡ μάννα, ξέβγαλε καὶ συντρόφεψε μὲ τὸ μάτι τὰ παιδιὰ τῆς, ὡς πού σκαπέτησαν πέρα καὶ στὴν κορακοφωλιά. Ἐκεῖνα τῶνα κοντὰ τᾶλλο, πήραν τᾶχερο, γιὰ νὰ φτάσουν στὸν πατέρα τους. Μὰ τᾶχερο τᾶχερο, τᾶβγαλε στὴ δρακότρουπα, καὶ ὁ Δράκοντας, πού τὰ καρτέραγε, ἔνα-ἔνα, τὰ κατάτιε ὀλάκαιρα.

Τὸ βράδν ὁ γέρω-Πλάκας, γύρῃσε στὸ καλύβι του, νηστικὸς καὶ πεισματωμένος.

— Γιατί δὲ μούστειλες ψωμί, γρηά;

— Πῶς δὲ σουστειλα!

- Μὲ ποιόνε, καὶ πότε!
 — Μὲ τὰ παιδιὰ, καὶ πρὶν τὸ γιῶμα!...
 — Κρίνε καλά, γρηά!... Οὐτε παιδιὰ εἶδα,
 οὔτε ψωμί ἔφαγα!...
 — Τί λές, γέρο μου!... ἔτσι, κῆτσι, κῆτσι!...

***

Δὲν ἄργησαν οἱ ἀρρῖζικοὶ νὰ νοιώσουν τὸ μεγάλο κακὸ ποὺ τοὺς βρῆκε! Ἔτσι, ἀγκυλοσπῆκαν, κέλαιγαν σὰ βυζασταροῦδια. Τὰ δάκρυα τους, μαζώνονταν σάλα-σάλα σῆνα λαῖνι. Ἡ γρηά-Πλάκενα, δίψησε καὶ γύρεψε νερὸ νὰ δροσίση τὸ στεγνωμένο λάρυγγά της. Ὁ γέρω-Πλάκας, σήκωσε τὸ λαῖνι, ποῦχε τὰ δάκρυα μέσα, καὶ τὴν πότισε.

Κῆγειναν τὰ δάκρυα στὰ σωτικά της γρηά-Πλάκενας, σάρκα καὶ ζωή. Κι' ἀπάνω στους ἔννια μῆνους, παιδοκόμησε ἀντρειωμένο παιδί. Τὸ δείχναν ἢ μιῦρες καὶ χοντρές τρίχες ποῦταν σοῦλη του τῆ ράχη, καὶ ἡ νοῦρά, ποῦ κρέμονταν πίσω του, σὰ δίκωφο μικρὸ λεπίδι. Κεῖχαν οἱ γονεοὶ τοῦ κρυφὰ τὰ σημάδια του ἀπὸ ἀνθρώπων, μέρα καὶ νύχτα, ὡς ποῦ πάτησε στὰ δώδεκα χρόνια, καὶ δὲν τὸ μάτιαζε βάσκανο μάτι.

Ὁ Ἄντρειωμένος, μεγάλωσε κῆμαθε πὺς εἶχε δώδεκα ἀδέφια, καὶ τάφαγε ὁ Δράκοντας τῆς τρούπας. Ἔτσι, πήρε μιὰ σιδερένια ράβδα, σαράντα οὐκάδες, καὶ κίνησε μιὰ μέρα νὰ πάρη τὸ αἷμα του πίσω. Φτάνει στὰ Κορπιάνικα μεσονύχτι.

— Πρῶτα πρῶτα νὰ ξελοθρέψω τὰ φεῖδια του.

Ἔτσι ἀνάβει ἕνα προσάναμα, καὶ βάνει φωτιά στὰ Κορπιάνικα ἀπ' οὐλες τῆς μεριές. Τὰ ξεράγγαθα, ἢ ἀγριάδες, τὰ βάτα καὶ τὰλλα ξερόχορτα καὶ χαμόκλαρα, ἀναφαν ἀραδὶς καὶ καιόνταν μὲ τὰ φεῖδια μέσα, τριζοβολάντας σὰ νάπεφτε χοντρὸ χαλάζι ἀπάνου σὲ πύργου γιάλινη σκεπή.

Ὁ Δράκοντας ἀπὸ τὸ τρομαχτὸ τριξίμο τῶν κλαριῶν, καὶ τὰ σκιαχτερὰ σφινρίγματα τῶν φειδιῶν, ξύπνησε στὰ καταβάθα τῆς φωλιάς του, καὶ ξεβγήκε μὲ κάτι βρόντους καὶ βουές, σὰν κείνους πᾶκούονται στὰ οὐράνια, διὰν ὁ Θεὸς καταδιώχγει τὸ Σατανᾶ μ' ἀστροπελένια, γιὰτὶ τοῦ πειράζει τοὺς ἀνθρώπους του.

Ὁ Ἄντρειωμένος, ποῦ τὸν καρτεροῦσε στὸ στόμα τῆς τρούπας, ἄμα ξεφάνη, τὸν χτύπησε κατακέφαλα μὲ τῆ ράβδα του. Ἡ ράβδα καμπύλωσε, κι ὁ Δράκοντας, σωριάστη κατὰ γῆς μὲνα βόγγικο ὄχι!

— Χτύπα, μάννας γνιέ, δεῦτερη καὶ τρίτη!.

— Μιὰ βολὰ γεννήθηκα μιὰ βολὰ θεὸς λά πεθάνω, μιὰ βολὰ σὲ ράβδιασα.

Ὁ Δράκοντας γκρεμιστὴ στὸν καταρράχτι βογγώντας καὶ μουγκρίζοντας. Τὸ βουνὸ τρεμοσύχη, πέρα δῶθε, τρεῖς φορές. Ὑστῆρα, ἀνοῖξε στὰ δύο, ξεβγάλε μιὰ Πεντάμορφη, καὶ ξανάκλεισε. Ὁ Ἄντρειωμένος, θαμπώθη ἀπὸ τὴ λαμπράδα της καὶ γονάτισε ὀμπρὸς της.

— Κρίνε μου, Πεντάμορφη, σῆθρεψε μάννας κοιλιά, γιὰ βρέθης ἀγέννητη στὸν κόσμω;

— Ἄντρειωμένε μου, γονιὸς δὲ θυμήθηκα! οὔτε ξέρω πὺς βρέθηκα κάτου στάνηλια κι ἀνάερα τοῦ Δράκοντα παλάτια!...

— Μολόγα μου, Πεντάμορφη, ἂν μὲ λατρεύης σὰν καὶ ἐγὼ ἐσένα.

— Σὲ λατρεύω, σὰν ὁ σκλάβος τὸ λατρευτὴ του.

Ἔτσι, ὁ Ἄντρειωμένος, γύρησε στὸ χωριὸ μὲ τὴν Πεντάμορφη, καὶ ζοῦσαν σὰν ἀντρόγενο...

***

Περνοῦσαν ἡ μέρες κ' ἡ Πεντάμορφη μαράγκιαζε. Χαλοῦσε ἢ λαμπράδα της, κίβονταν τὰ δέματά της, καὶ τὸ κορμί της σώνονταν. Ὅλο στὸ στρωσίδι, δλο κεφαλόδετη. Κέλεγαν ἢ γιάτρισες: δὲν τῆ σηκώνει ὁ τόπος, τὸ νερό. Ὁ Ἄντρειωμένος, πάντα στὸ πλάι της, κι ἀπανουθέ της, τῆ ρωτοῦσε.

— Μαρτύρα μου, Πεντάμορφη, γιὰτὶ χλωμαῖεις καὶ μαραίνεσαι;... Μαρτύρα μου τοῦ βοτανιοῦ τὸ φῦτρο, ποῦ εἶναι φυτωμένο; στὸν κάτου κόσμω, στῆς γῆς τὴν ἀκρη; κρίνε μου νὰ τρέξω νὰ στὸ φέρω!...

— Ἄντρειωμένε μου, τὸ βοτάνι μου εἶνε δῶ κοντά. Τὸ κρατῶ στὰ χέρια μου, τὸ σφίγγω στὴν ἀγγαλιά μου, τὸ φιλῶ στὰ χεῖλη μου, μὰ... σκιάζουμαι νὰ τὸ γυρέψω!...

— Πεντάμορφη, τὰ λόγια σου δὲ νοιώθω! Γιὰ κρίνε μου πὺς ξάστερα, πὺς ἀνοιχτά...

— Καλέ μου, ἂν βυζάξω λίγο αἷμα ἀπὸ τὴ μεριά τῆς καρδιάς σου, τότε θὰ γιάνω!... Ἄντρειωμένη τότε καὶ γὰ θὰ γένω, κῆντρειωμένα παιδιὰ θὰ γεννηθοῦν. Ἔτσι, τῆ νύχτα, μοῦ μίλησε τὸνειρό μου!...

***

Κεῖνη τῆ νύχτα ἡ Πεντάμορφη, κέντησε μὲ μιὰ βελόνα τῆ ξερβῆ ρόγα τοῦ Ἄντρειωμένου, καὶ οροφῶσε λαίμαργα τὸ αἷμα του.

— Ἔ, Πεντάμορφη!... νοιώθεις τώρα μέσα σου καλὸ;...

— Ἐσκέπασε, καλέ μου, ἀπὸ τὰ μάτια σου τὸ μαντύλι μου νὰ δῆς πὺς εἶναι σὰν καὶ πρῶτα!

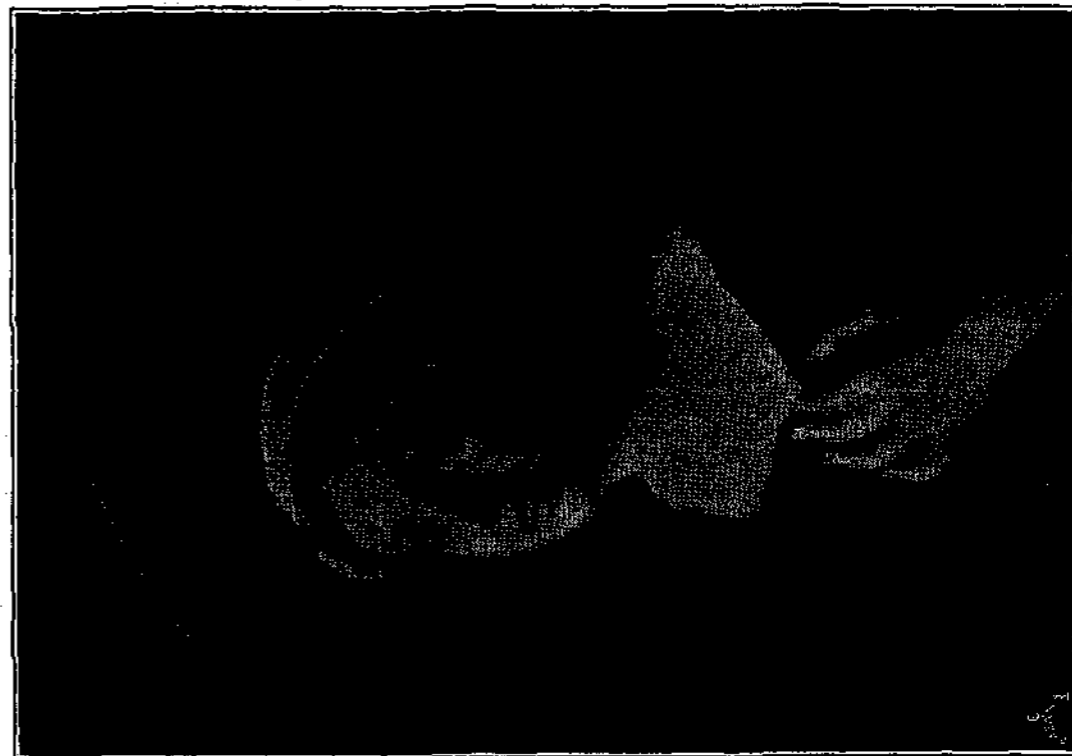
— Μὰ... δὲ δύνομαι νὰ σηκώσω τὰ χέρια μου, νὰ σείξω τὸ κορμί μου... Σὲ καλὸ μου, τέπαθα;... Σὰ νάμαι καρφωμένος κατὰ γῆς, σὰ νάμαι ξελυμένος!

Ἡ Πεντάμορφη σήκωσε τὸ μαγικὸ μαντύλι της ἀπὸ τὰ μάτια του κι ὁ Ἄντρειωμένος βρέθη ὀμπρὸς στὸ Δράκοντα.

— Ἔ, Ἄντρειωμένε μου, δὲ γένηκα σὰν καὶ πρῶτα;...

— !... Δράκοντα! νίκησα τὴν ἀντρείότη σου, μὰ δὲ νίκησα τὰ μαγικά σου! Ἦμουν ἀνθρώπος ἐγὼ, κῆτσουν ἐσὺ στοιχειό! Ἄλυγιστος ἐγὼ στὴ δύναμι, κῆβρόχιαστος ἐσὺ στὰ πονηρέματα καὶ μηχανέματα! Δράκοντα, μὲ ξεγέλασες!

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ
 ΒΑΛΤΕΡΣΙΩΤΗΣ

KYBEAH APPIANOY DE MARIA MATALHINI

KYBEAH APPIANOY DE SOPINA

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ ΔΑ ΒΙΝΤΣΙ

ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΝ ΤΟΥ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ

Η Τέχνη δὲν ἔχει ἐχθρούς, οὔτε θὰ τὴν παραγνωρίσῃ κανεὶς, ἂν ὁ καλλιτέχνης ἀσχοληθῇ ἀποκλειστικῶς μὲ τὸ ἔργον του. Ἀληθινά, ἡ Τέχνη διὰ τὸν καθέναν εἶναι ἡδονὴ καὶ πραγματικὴ ἠθικὴ ὠφέλεια: διώχῃ τὴν ἔμφυτον βαναυσότητα. Ἀκούσατέ το καλά: οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ζῶα, καὶ πόσοι πεθαίνουν ὅπως γεννήθησαν, σακιά πού ἐρησιόμεσαν μόνον ὡς ἀποθήκη τροφῆς! Ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται κακός, ὅμως γρήγορα καταλαβαίνει τὸ συμφέρον του καὶ γαίτη φρόνιμος. Πόσοι θὰ δολοφονοῦσαν τὸν ἀνταγωνιστὴν των καὶ θ' ἄρπαζαν ἀπὸ τὸν πλεσίον των ὅ,τι τοὺς χρειάζεται, ἂν δὲν ἐφοβούντο τὰ ἀντίποινα ἢ τὸν νόμον!

Ὅταν ἀποριφθῇ ἡ θρησκεία, ἐμπόδιον εἰς τὴν μανίαν τῶν παθῶν, ὁ «Μυστικὸς Δεῖπνος» μου θὰ ὀμιλῇ ἀκόμη, καὶ εἰς τοὺς πικρὸ ἀπίστους, διὰ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ! Καὶ ἂν ποτὲ κακοῦργοι ὠρμοῦσαν νὰ καταστρέψουν τὰς ἐκκλησίας, θὰ σταματοῦσαν, αὐτοὶ ὅπου δὲν τοὺς ἐφόβισεν ἡ ἱεροσουλία, ἐμπρὸς εἰς τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην τῶν ἁγίων εἰκόνων.

Ἡ τέχνη μας ἐξηγεῖ τὰ μυστήρια καὶ κάμνει τὰ σκοτεινὰ δόγματα ἀπλά καὶ αισθητά. Ὁ θεολόγος, ὀλοένα ἐρμηνεύει τὴν Μητέρα-Παρθένον. Ἄν ἐμεῖς τὴν ζωγραφίσωμεν, ὅλοι τὴν νοιώθουν καὶ τὴν τιμοῦν. Καὶ ὅμως κανέναν ἀπὸ τὴν συντεχνίαν μας δὲν ἐκαμαν ἅγιον, οὔτε κἂν τὸν Φρα Ἀγγέλικον.

Τὴν ἀγάπην τὴν γεννᾶ ἡ γνῶσις καὶ ὅσον βαθειά εἶναι αὐτή, τόσο μεγαλύτερα γίνεται ἡ ἀγάπη. Καὶ ὁ καλλιτέχνης, πού ἀδιάκοπα ἀτενίζει τὴν Δημιουργίαν, τιμᾷ ὀλοένα τὸν Δημιουργόν. Πού ἄλλοῦ νὰ ζητήσωμεν τὸν Θεὸν παρὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἔργον ἐκείνου; Καὶ ποιά καλύτερα προσευχὴ παρὰ ἡ ζωγραφικὴ πού προσπαθεῖ ν' ἀναλύσῃ καὶ νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ! Ὅποιος ἀτενίζει τὸν θαυμαστόν ρυθμὸν τῆς φύσεως καὶ τὴν μοναδικὴν τέχνην τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, γνωρίζει ἀληθινὰ τὸν δημιουργὸν καὶ ζοῆς καὶ τὸν ἀγαπᾷ ὅπως ὀφείλει νὰ τὸν ἀγαπᾷ, σκεπτόμενος ὅτι τὸ σῶμα δὲν εἶναι ἴσως ἐμπρὸς εἰς τὴν ψυχὴν πού κατοικεῖ ἓνα τέτοιο οἰκοδόμημα καὶ ἡ ὁποία, ἀγνή ἢ ἀμαρτωλή, εἶναι κατὰ θεῖον.

Μία ὄραία εἰκὼν ὑμνεῖ τὸν Ὑψιστὸν-Καλλιτέχνην, διότι μᾶς ἀναγκάζει νὰ κνττάξωμεν

μέρος τῆς ἰσχύος του. Χωρὶς ἐμᾶς, οἱ ἄπλοῖ δὲν θὰ ἐννοοῦσαν τὰ δόγματα: ἐμεῖς δίδομεν σάρκα εἰς τὰ πνεύματα καὶ δείχνομεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τοὺς ἀγγέλους μὲ ζῶην καὶ μὲ χαμόγελο.

Δύο ρεύματα, τὸ ἔνοστικον καὶ ἡ ἐπιθυμία, ἐνεργοῦν μέσα μας ὡς κινητήρια: εἰς τὸ ἓνα εἶμεθα ὑπότακτοι. Ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ τροφῆν, ὕπνον, ἐνδύματα. Δὲν εἶναι ὅμως ταπεινὸν νὰ ἀπασχολῇ τὸ πνεῦμα μας ὁ στόμαχος; Καί, ὅταν χορτάσωμεν, νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὸν ὕπνον, πού μοιάζει μὲ τὸν θάνατον; Εὐγενεῖς πόθοι εἶναι οἱ πόθοι οἱ πνευματικοί: μόνον ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ γνῶσις τοὺς ἱκανοποιοῦν.

Ὁ πόθος τοῦ ὄραίου μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν λαγνείαν ἢ ὁποία τόσους ἀποκτηνῶνει. Ὅποιος διατηρεῖ εἰς τὴν μνήμην του τὰ ὄραία γυμνά τῆς τέχνης, θὰ ἀποφύγῃ τὰς ἐταίρας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἱκαναὶ νὰ τοῦ δώσουν τὴν τελειότητα, πού παραμένει ζωντανὴ εἰς τὴν σκέψιν του. Δὲν διαφθεῖρον αἱ εἰκόνες τὰ ἥθη: τὰ ἐξυγιαίνουν.

Θὰ ὀμιλοῦσα ἐπ' ἀπειρον ὑπὲρ τῆς Τέχνης. Εἶναι φύσεως θείας: δημιουργεῖ. Κάμνει ὄρατα καὶ διαρκῆ τὰ δόγματα καὶ τὰ πλέον φευγαλέα. Τὸ γλυκὸ γυναικεῖον χαμόγελο πού ἐγοῆτευσεν ὀλην τὴν ζῶην τοῦ Δάντε, ἠμποροῦμεν νὰ τὸ δείχνωμεν ἐπὶ αἰῶνας. Ὅ,τι εἰς τὴν πραγματικότητα διαρκεῖ μίαν στιγμὴν, τοῦ δίδομεν ἐμεῖς τὴν μακροβιότητα. Ἔτσι, εἶμεθα κύριοι τοῦ χρόνου.

Ἡ ποικιλία τῶν γλωσσῶν, διαρκῆς πύργος Βαβέλ, ἀποτελεῖ ἐμπόδιον εἰς τὴν συνεννόησιν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Οὐγγρος, ὁ Σλάβος δὲν ἐννοοῦν τὸ Πάτερ ἡμῶν ὅταν λέγεται τσκανικῶς. Ἡ ζωγραφικὴ, γλῶσσα τῶν ματιῶν εἰς ὄλους κοινή, εἶναι καταληπτὴ καὶ ἀπὸ τὸν Τοῦρκον καὶ ἀπὸ τὸν Λομβαρδόν. Ἀναγκάζουν τὸ παιδί νὰ μάθῃ γράμματα, καὶ κλαίει. Δεῖξτε τὸν μίαν εἰκόνα τὴν διαβάζει χωρὶς κόπον. Ἐατὸς ἀπὸ τὸ ἀνάγνωστον, ἡ γλυπτικὴ δὲν ὀμιλεῖ τόσο καθαρά ἐπειδὴ δὲν ἔχει χρῶμα οὔτε τὴν φωτοσκίασιν, ἀποδίδει μᾶλλον τὴν κίνησιν τοῦ σώματος παρὰ τῆς ψυχῆς.

Εἰς τὰς ἀρχαίας κεφαλὰς βλέπομεν ἓνα ὁμοιομορφον γνῶρισμα: ὅλοι αἱ θεαὶ ὁμοιάζον, ἔχον τὸ ἴδιον κάλλος, τὴν ἴδιαν γεῖτητα. Ἡ ἀρχαϊότης ἀπέδωκε τὸ κάλλος τοῦ σώματος τόσο τῆ-

λειον πού δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀποδοθῇ καλύτερα. Ἄλλ' ἀφότου ἓνας ἄνθρωπος ἀπέθανε εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ ἡ Δύσις κατὰ Παρασκευὴν τὸν θρηνεῖ, μὲ νέα ἔμορφιά ἀνεφάνη μὲ τὴν ἀλήθειαν. Μία ψυχὴ ἐκυριαρχεῖ εἰς τὸν κόσμον μὲ μόνην τὴν ἔμορφιά της. Ἐγνώριζαν οἱ ἄνθρωποι μόνον τὴν ὁρμὴν τῶν παθῶν ἢ τὴν γαλήνην τῶν Θεῶν καὶ νὰ τώρα, ἓνας θεὸς κλαίει, καὶ πάθη ἠρεμοῦντα. Μέγα θαῦμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐβγήκε ἡ νέα τέχνη ἐφ' ἅμυλλος τῆς ἀρχαίας. Τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Τζιόττο εἶναι ἀνώτερον τοῦ Ὁβελίσκου. Μητέρα τῶν τεχνῶν, τὰ παρήγαγε ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἄλλ' ἢ ἀπαράμιλλος κόρη της, ἡ ζωγραφικὴ, ἦτο προωρισμένη νὰ χωρισθῇ ἀπὸ αὐτὴν καὶ νὰ γείνη αὐτὴ μνημειώδης, χωρὶς τὰς διαστάσεις ἐκείνης, μὲ μόνην τὴν ἔκφρασιν.

Μερικοὶ ἀπὸ σᾶς μὲ συνώδευσαν εἰς τὸ Μπορνιέττο, ὅταν ζητοῦσα τὸν τύπον τοῦ Ἰουδα, καὶ ἀποροῦσαν, διότι ἤξευραν δι εἶχα διαφόρους τέτοιους τύπους—εἶναι εὐκόλον νὰ ζωγραφίσῃ κανεὶς τὸ ἄσχημον. Ἄλλ' ὅσον ταπεινὸς καὶ ἂν ἦτο ἐκεῖνος πού ἐπώλησε τὸν Κύριόν του, ἔπρεπε νὰ μὴ εἶναι εἰς δυσαρμονίαν μὲ τοὺς ἄλλους μαθητὰς, ὅπως ταιριάζει εἰς ψυχὰς πού συνήνωσε ἡ θεία σκέψις. Ἐνας ἅγιος ἐβεβαίωσε ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο ἄσχημος: «ἀπὸ ταπεινοφροσύνης», εἶπε, «ἠθέλησε νὰ φανῇ ὁ εἰδεχθέστερος τῶν θνητῶν!» Ὁ, βλακεία ἱερατικῇ! Εἶναι νόμος τοῦ Ὑψίστου, τὸ σῶμα νὰ ἦναι ἔργον τῆς ψυχῆς ἢ ψυχῆ, αὐτὴ τοῦ δίδει τὴν μορφήν καὶ τὸ σφρηλατεῖ ἐκ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔσω ὅπως ὁ χρυσοκόμος ἐργάζεται τὸ ἔκτυπον. Θὰ μ' ἐρωτήσετε: διατί, ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς ἦτο τόσο ὄρατος, δὲν ἠσθάνθησαν οἱ Ἑβραῖοι πρὸς αὐτὸν σεβασμὸν καὶ ἀγάπην; Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν ἐγνώριζαν ἀπὸ τέχνην: ἡ θρησκεία των δὲν ἐπέτρπε

τὴν ἀπεικόνισιν οὔτε τῶν οὐρανίων οὔτε τῶν γηίνων. Τὰ μάτια των, τὰ ὁποῖα εἶναι παράθυρα τῆς ψυχῆς, ἦσαν κλειστά δὲν εἶδαν τὸ φῶς τῶν σημάτων. Χωρὶς τὴν τέχνην δὲν ἠμποροῦμεν νὰ γνωρίσωμεν τὸ κάλλος διότι μόνον ἡ τέχνη τὸ φανερώνει. Ὅσοι λοιπὸν εἶναι ἄμαθεῖς, ὅπως οἱ Ἑβραῖοι, εἶναι κακοί, καὶ τὸ πνεῦμα των δὲν ἔχει δημιουργικότητα. Οἱ ὄπαδοι τοῦ Μωᾶμῆθ εἶναι δεισδαίμονες καὶ ἀγριοὶ διότι, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, δὲν γνωρίζουν ἀπὸ ζωγραφικῆν.

Ἐπάρχουν τρεῖς βαθμοὶ εἰς τὴν ζωγραφικὴν: ἡ ἀπόδοσις ἢ ζωϊκὴ ἢ τυπικὴ ἢ κίνησις τοῦ πάθους καὶ ἡ πνευματικὴ ὑπόστασις. Ὅσοι περιορίζονται εἰς τὰ δύο πρῶτα μένου μακρὰν ἀπὸ τὴν τέχνην.

Διὰ νὰ ἀποδώσωμεν τὴν ὁμοιότητα ἑνὸς προσώπου, πρέπει νὰ κινήσωμεν τὴν ψυχὴν τοῦ μοντέλου: εἰς τὴν γυναῖκα νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ ἐρωτὸς, εἰς τὸν πολεμιστὴν περὶ μαχῶν. Ἐνα ὄρατον πορτραῖτο δεσμεύει καὶ γοητεύει τὸν θεατὴν: ἄς βλέπῃ ὁ καλλιτέχνης μὲ τὰ μάτια τοῦ μοντέλου του καὶ ἄς δίδῃ ἔτσι εἰς τὰ ἔργα του κάτι ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του διάνοιαν.

Τὸ ὄρατον πρόσωπον πρέπει νὰ ὁμοιάσῃ μὲ μουσικὴν σκέψιν ἀρμονικῶν καὶ ἀορίστον. Ἐνας σκοπὸς μουσικὸς μᾶς φαίνεται ὀλιβερός ἢ εὐθύμος ἀναλόγως τῆς στιγμῆς πού μᾶς ἐνθυμίζει καὶ ἓνα πρόσωπον ἀρέσει διαφορετικῶς: κανεὶς δὲν τὸ βλέπει μὲ τὰ ἴδια μάτια.

Αἱ ἐπιστῆμαι εἶναι οἱ στρατιῶται τῆς τέχνης. Χρησιμεύουν διὰ νὰ ἐκφράσῃ ἡ τέχνη μὲ αὐστηρότητα τὰ πλέον ἀδιόρατα καὶ ἀσύλληπτα γνωρίσματα τοῦ πνεύματος.

[Μετάφρ. Μ.]

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΔΑ ΒΙΝΤΣΙ

Ο ΑΝΑΚΑΤΟΣ

Κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν ἔσμιγαν πάντοτε ὁ καπετὰν Πέτρος τῆς Κωνσταντοῦς καὶ ὁ Μῆτρος ὁ Σπανός. Τρίτος ἤρχετο συχνά, καὶ τοὺς ἐκαμνε συντροφίαν ὁ γέρο-Μπουλατζάνας. Ἐνταμῶνοντο συνήθως στὴν ταβέρναν τοῦ Σμυρνηοῦ, τοῦ Κορδομένον, ὅπου ἄρχιζαν τὰς συνήθεις σπονδάς, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας. Κατόπιν ἐσυνέχιζαν τὰς διαχύσεις εἰς τὸ διπλανὸν μαγαζὶ τοῦ Ἀλέξ τοῦ Κρητικοῦ, ἀκολούθως στοῦ Νικολοῦ τοῦ Κουρκοῦμπα. Τέλος, ὀλίγον πρὸ μεσημβρίας ἐπέστρεφαν πάλιν εἰς τοῦ Σμυρνηοῦ, διὰ νὰ τελειώσουν ὀρθὸν ἤρχισαν.

Ὁ Πέτρος τῆς Κωνσταντοῦς, ὁ λεγόμενος

κοινῶς Τουρκανάκος, τὸν παλαιὸν καιρὸν εἶχεν ἀποκτήσει μίαν γολέτταν, κατόπιν ἐξέπεσεν εἰς βροτασέραν. Ἦτο πολὺ δραστικὸς καὶ ἐπίμονος ἄνθρωπος. Ὅλα τὰ πράγματα ἔπρεπε νὰ γίνωνται ὅπως τὰ ἠθέλεν αὐτός. Μίαν φορὰν ὅπου εἶχε ξενοχτίσει κατόπιν πότου, τὸν χειμῶνα, εἰς τὸ ὑπαιθρον, ἐμβήκεν εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας τὸν ἀφρακτον, καὶ, ἴσως διότι ἐνύσταξε, τοῦ ἤλθε νὰ μβῆ μέσα στοῦ ξυλοκορῆβατον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀφιερῶσει ὁ γέρο-Πανᾶς,—διὰ νὰ ἐκφέρωνται οἱ τεθνεώτες ἀπὸ τῆς οἰκίας μέχρι τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ τάφου, ὅπου εἶχε κατατεθῆ ἡ ἰδιαιτέρα σορὸς τοῦ νεκροῦ—μᾶλλον διότι ἠθέλε νὰ σκιαῆ τὸν παπᾶν, δστις θὰ

ήροτο νύκτα—εξημέρωσε Δευτέρα—να σημάνη την καμπίνα, και ν' ανοίξη την εκκλησίαν, δια να ψάλλη τὸν ὄρθρον. Ἀνεροχήθη λοιπὸν ἑνὰ μισὸν μιλίον ψηλά στὸν τοῖχον, ὅπου ἀνέκειτο ἐπὶ ἐξεχόντων πασσάλων τὸ μέγα φέρετρον, ἀνεκλίθη ἐντὸς αὐτοῦ, κ' ἔκαμνε τὸν ἀποθαμένον. Ὁ παπᾶς ἐφθασε, ἀλλὰ δὲν ἐτρομάζε και πολὺ, ὡς εἶδε τὸ ἀλλόκοτον θέαμα, ἔκαμε τὸν σταυρὸν του, ἐκύτταξε μὲ μικρὸν φόβον και μὲ πολλὴν ἀπορίαν. Τότε πάραυτα συνέβη, και ὁ Πέτρος ἀνέ-

ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ «ΚΑΕΠΤΗΝ».

πνευσε δυνατά, ἐπερνίσθη, ἐμύχθισεν. Ὁ παπᾶς τὸν ἀνεγνώρισε, ἔκαμεν ἕκ δευτέρου τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, και εἶπε. «Τί; ζωντανὸς βρυκολάμισσες; ὅσε καλὸ σου, καπετὰν Πέτρο».

Ὁ Πέτρος, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, ἦτο φίλος τοῦ παπᾶ, διότι οὗτος, ὅταν ὁ πρῶτος ἤθελε νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν κόρην του μ' ἕνα χηρευμένον, ὅστις ἦτο ἅμα τρίτος θεῖος τῆς νύμφης (ἀπείχεν ἐκτὸς βυθμῶν ἐξ αἱματος), και προσέτι ἡ ἀποθανοῦσα συμβία του ἦτο δευτέρα ἐξαδέλφη τῆς μελλονύμφου (ἐξ βαθμοῦ ἐξ ἀγχιστέας), τότε ὁ

θερεὺς οὗτος, ὡς ἐνορίτης τῆς οἰκογενείας, ἔδωκεν «ἐγγνητικόν», ὅτι ὁ γάμος δὲν κωλύεται. Ὁ ἐπισκοπικὸς ἐπίτροπος, γελασθεὶς, ἔξεδωκεν ἀδειαν γάμου. Πλὴν ἦτο ἀπλοῦς, και δὲν ἤξευρε καλὰ ἂν ἐπετρέπετο ἡ ἐκώλυτο τὸ συνοικέσιον. Ἡ νέα «οἰκονομία», τὴν ὁποίαν εἶχε κάμῃ διὰ τοπικῆς Συνόδου, περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Σαμουήλ ὁ Χαντζερῆς συνεχῶρει τὸν γάμον εἰς τὸν βαθμὸν τούτον· αἱ παλαιαὶ διατάξεις τὸν ἀπηγόρευον. Ἄλλοι εἶπαν ὅτι ὁ ἀείμνητος ἐκεῖνος, ἐπειδὴ ἴσως ἦτο Φαναριώτης αὐτός, και καθότι οἱ Φαναριῶται, φιλοτιμούμενοι νὰ μιμῶνται τοὺς «πρίγκιπας» τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, συνήθιζαν τοιαύτας αἰμομιξίας μεταξὺ των· διὰ τοῦτο, ἔλεγαν ἔκαμε τὴν Σύνοδον ἐκείνην ὁ Σαμουήλ, δι' εὐκολίαν και σκέπην, και χάριν τῶν Φαναριωτῶν. Ἄς μὲ συγχωρήσωσιν αἱ σκιαί, διότι ἐμνημόνευσα ὅλα ταῦτα.

Ὁ παπ' Ἀλέξανδρος λοιπὸν, εὐρεθεὶς εἰς τὸ δίλημμα τούτο, διαβάων τὸ Πηδάλιον, και μὴ ἐννόων αὐτό, ἐπεθύμει νὰ φυλάξῃ τὰ παλαιά, και ἤθελε ν' ἀποφύγῃ τὰς καινοτομίας. «Πάντα τὰ καινοτομηθέντα, και τὰ μετὰ ταῦτα πραχθέντα, ἀνάθεμα τρίς,» εἶχε θεοπίσει ἡ Ζ' Οἰκουμένη. Ἦκουε λόγια, εἰσηγήσεις ἐντεῦθεν κ' ἐκεῖθεν, και καταρχὰς ἔδωκεν ἀδειαν, εἶτα μεταμεληθεὶς ἔστειλεν ἐγγραφὸν και τὴν ἀνεκάλε, ἀπηγόρευε δηλ. τὸν γάμον. Μὲ δύο ἀστακοοῦρας, και μὲ μίαν δαμετζάναν μοσχάτου, τὸ ζήτημα θὰ ἠδύνατο νὰ λυθῇ ἐννοικῶς εἰς τὴν ἔδραν τῆς ἐπισκοπῆς (ἐπειδὴ τότε ἀκόμα δὲν εἶχεν ἀκριβήναι, πρὸς τοὺς ἄλλοις, και ἡ σιμωνία, και δὲν εἶχον διορίσει οἱ «δεσποτάδες», ἀνὰ τὸ θεόσωστον βασίλειον, πρωτοσυγκέλους ἐργολάβους, οἵτινες ν' ἀπαιτοῦν ἑκατοστάρικα εἰς πᾶσαν τοιαύτην περίπτωσιν). Πλὴν ἀπείχε πολὺ ἡ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, και τὰ συμπυθερικά ἦσαν ἔτοιμα, ὁ μπαλαβᾶς εἶχε ψηθῇ, και ἡ νύμφη ἦτον στολισμένη, ὁ ἐφημέριος λοιπὸν χαριζόμενος, ἢ πιεσθεὶς, δὲν ἤνοιξεν ὅλως τὸ δεῦτερον ἐγγραφὸν, και προσέβη τολμηρῶς εἰς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου. Τὴν ἐπαύριον, εὐρίσκει ὁ καπετὰν Πέτρος τὸν ἐπίτροπον τοῦ Δεσποτι, και τοῦ λέγει μὲ ὑπερφίαλον θράσος· «Κόπιασε, δέσποτα, νὰ ἐκτιμήσῃς...»

***

Εἶχε περάσει χρόνος, κ' ἐνῶ ὁ Πέτρος δὲν ἔπαυσε νὰ μνησικακῇ κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου, παραδόξως και ἀπιστευτῶς ὅπως εἶχεν ἀρχίσει νὰ μὴ χωνεύῃ πολὺ και τὸν ἄλλον τὸν παπᾶ-Σταμέλον, ὅστις ἐτέλεσεν ὑπ' εὐθύνην του τὸν γάμον. Διότι, ἀργὰ τοῦ ἤλθεν ἡ γνώσις, κ' ἔλεγε, καθὼς εἶχεν ἀκούσει, ὅτι «τέτοια ἀνδρόγυνα δὲν προκόβουν.» Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰ προικιά τοῦ ἐφάνηκαν κολλά, κ' ἐν μαγαζεῖον κτήμα του, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑποσχεθῇ προφορικῶς,

τὸν ἀνδρῶπον τοῦ παρακαίρου βαπτισμοῦ. Ἐντυχῶς, διὰ συνέβη τούτο, εἶχε διαπραχθῇ ὁ γάμος πρὸ πολλοῦ και τὸ ἀνδρόγυνον ἦτο «στερεωμένον» πλέον, ὅσον και ἂν τοῦ ἐκακοφάνη τοῦ γαμβροῦ διὰ τὸ πάθημα τοῦ θεῖου του.

***

Ὁ μόνος μὲ τὸν ὁποῖον τὰ ἐταίριαζαν ὁ καπετὰν Πέτρος ἦτο ὁ Μήτρος ὁ Σπανός, και κατὰ δεῦτερον λόγον ὁ γέρο-Μπαλουτζάνας. Εἶχαν τόσες ἀγάπες ὅστε, ἐνῶ σχεδὸν πᾶσαν Κυριακὴν ἐμάλωναν μεταξὺ των, τὴν ἄλλην Κυριακὴν ἀνελλιπῶς ἐσμιγαν. Ἀφοῦ ἐφερον τὴν συνήθη βόλταν εἰς τὰλλα καπηλεῖα, κέπεστρεφον τελειωτικῶς εἰς τοῦ Σμυρνηοῦ, διὰ νὰ

ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΟΣ ΠΑΧΗΑ

ἐπροσπάθει, ἀθετῶν τὸν λόγον του, νὰ τὸ πωλήσῃ, διὰ νὰ οἰκονομηθῇ αὐτός. Ὅθεν ὑπῆρχε πολὺς γογγυσμὸς μεταξὺ τοῦ γαμβροῦ, τοῦ πενθεροῦ, και τῆς κόρης του. Διὰ τοῦτο και ὁ παπᾶς ἐκεῖνος τοῦ ἐφαίνετο ὡς ἐχθρός. Καὶ ἄρα ἐμβήκε στὸ ξυλοκρέββατον τῶν νεκρῶν διὰ νὰ τὸν τρομάξῃ.

Ἄλλὰ και μὲ τὸν συμπέθερον, τὸν γέρο-Καλοειδῆν, δὲν τὰ εἶχε καλά. Οὗτος ἦτο πρὸς πατρὸς θεῖος τοῦ γαμβροῦ, κ' ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ εἶνε «στὸ ποδάρι τοῦ πατέρα», τοῦ ἀποθαμένου ἀδελφοῦ του. Ὁ γέρο-Καλοειδῆς ἦτο ἐπίσημον πρόσωπον. Εἶχεν ὑπάγει εἰς πρεσβείαν ἕκ μέρους τῶν κατοίκων τῆς νήσου, κατὰ τὰ ἔτη τοῦ Ἀγῶνος, και πλησίον τοῦ Καπετὰν Πασσᾶ, και εἰς Ὑδραν και εἰς Ναύπλιον. Εἶχεν ὁμιλήσει μὲ τὸν Λαζαρον Κουντουριότην, ὅστις τοῦ εἶπεν. «Ἐσὺ εἶσαι νοικοκύρης». Αὐτὸν λοιπὸν, τὸν τόσον σεβᾶσιμον προεστὸν τοῦ τόπου, ὅταν ἐλογομάχησαν μὲ τῶν ἡμερῶν ἔξωθεν τοῦ μαγαζεῖου τοῦ Κρητικοῦ, ὁ Πέτρος, πολὺ νεώτερος και εὐρωστος, τὸν ἤροπαξεν ἀπὸ τὰ γόνατα, τὸν ἀνέτρεψεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, και τὸν ἔσυρεν ἑκατὸν και πλέον βήματα τὸν κατήφορον, ἀνὰ τὴν παραλίαν, μέχρι τῆς ἀποβάθρας, διὰ νὰ τὸν ρίψῃ στὴν θάλασσαν. Καὶ μόλις παρενέβησαν οἱ παρευθεθέντες, και ἀπήλλαξαν

ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΟΣ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΩ

επισφραγίσουν τὰς θευστάς θυσίας· ἐκεῖ λοιπὸν ὁ Πέτρος ἤρριζε πολλὰ λόγια, τόσα πολλά, ὥστε δὲν εἶχε τελειωμὸν πλέον, καὶ δὲν ἄφηνεν ὑπόθεσιν ὅπου νὰ μὴν τὴν θύξῃ, πηδῶν ἀτάκτως ἀπὸ θέμα εἰς θέμα· ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἐλαχίστην διακοπήν, ὅπως ὅλοι οἱ ῥήτορες. Τότε ὁ Σπανός, ὅστις ἤθελε καὶ αὐτὸς νὰ εἴπῃ σχεδὸν ἄλλα τόσα, ἔχανε τὴν ὑπομονήν.

— Μὰ ὅλα ἐσὺ τὰ ξέρεις, διάολε!...

— Σιώπα! σκάσε, ἔκραζεν ἐν ἐξάψει ὁ Πέτρος. Σοῦ εἶπα, δὲν θέλω νὰ μιλήσῃς.

— Μπαρᾶβο! στοιχειῶ εἶσαι νὰ μοῦ πάρῃς τὴ μιλιὰ μου; Τολοιπόν, ὅπως θέλεις ἐσὺ θὰ γίνεταί;

— Ἀμὴ πῶς; ὅπως σ' ἀρέσει ἐσένα; Καὶ τί ξέρεις ἐσὺ, βρὲ Σπανέ;

— Ἄ, ἐσὺ τὰ ξέρεις ὅλα; Μπα, εἶσαι ζόρικος, δὲν ὑποφέρεσαι πλειά.

— Ἄν δὲν σ' ἀρέσω, δεῖξε μου τὴν πλάτη σου, βρὲ Σπανέ.

— Μωρὲ σκάσε, βρωμόσκυλο! ἀγαρηνὸ σκυλί, πού μυρίζεις χασασιές.

Εἰς τοιαύτας περιφράσεις κατέφηνεν ὁ Σπανός ἐν τῇ ἀγανακτήσει του, μὴ θέλων νὰ εἴπῃ τὸ καθ'αυτὸ ἐπίθετον, τὸ «Τουρκανάκατε», μὲ τὸ ὁποῖον ἔκοσμεῖτο συνήθως ὁ Πέτρος, ἐπειδὴ καὶ τοῦ Σπανοῦ ἀναβε τὸ αἷμα του μὲ τὸ ρουστον πῦρ, τὸ ὁποῖον ἀφθόνως ἔπινεν, ὅπως ἀναβε καὶ τοῦ φίλου του. Τότε ὁ Πέτρος, μὴ εὐρίσκων πλέον ἐπίθετον διὰ νὰ στολίσῃ τὸν Σπανόν, εὐρίσκει πρόχειρον τὸ ρακοπότηρον ἔμπρός του, ἐπὶ τῆς τραπέζης, τὸ ἤρπαιζε καὶ τὸ ἔρριπτε κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Μητροῦ. Συγχρόνως ὁ Σπανός ἐσήκωνεν ἐν σκαμνίον ἢ καρέκλαν πρὸς ἄμυναν, καὶ ἂν δὲν ἀπέτρεπε τὸ κτύπημα, τὸ ἔκοπτε ὁμοῦ καὶ τὸ ἤμβλωνε κάπως. Ἄλλως τὸ κρανίον του ἐφαίνετο νὰ εἶνε πολὺ παχύδερμον, καὶ σχεδὸν δὲν ἠσθάνετο τὸν κτύπον.

Κατόπιν ὁ Πέτρος ἔδραχνε τὴν ράβδον τοῦ γέρο - Μπουλατζάνα, καὶ τὴν κατέφερε κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Σπανοῦ. Τότε ὁ γέρον ἐσηκώνετο μὲ τραγικὴν στάσιν ἤπλωνε τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς μαχομένους.

— Γιὰ ὄνομα Θεοῦ, τὰδέρφια!... Πῶς κάνετ' ἔτσι, βρὲ παιδιά; σὰς πρέπει ἐσὰς νὰ δέρνεσθε μὲς τὸ καπηλειὸ, σὰν νᾶσθε χαλιοδέρες, τσουπλακιές... κουλελέδες.

— Ἐσὺ εἶσαι τσουπλακιά, χαλιοδέρα, βρὲ παληάνθρωπε, τοῦ ἀπήντα ὁ Πέτρος. Ἐπὶ ποῖον μιλεῖς ἔτσι, καὶ μοῦ κορδώνεσαι... θὰ ντραπῶ τὰ μούτρα σου γλέψεις!

— Πῶς μὲ προσβλήνεις ἔτσι, καπετὰν Πέτρο, ἔλεγεν λυτικῶς ὁ Μπουλατζάνας. Ἐγὼ δὲν σὰς εἶπα λόγον βαρύν... Πολεμῶ νὰ σὰς εἰρηνέψω.

— Καλλίτερα εἰρήνευε, κ' ἄφησέ τους νὰ πολεμοῦν, εἶπε μίαν φορὰν ὁ οἰνοπώλης.

Καλὰ σοῦ τὰ λέει, γέροντα, ὁ καπετὰν Πέ-

ρος, ἔκραζεν ὁ Σπανός. Ἄφου ἐμὰς μὰς ἀρέσει νὰ μαλώνουμε, τί ἀνακατώνεσαι σύ;

Ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα ὁ Μητρος, συγχρόνως ἔτρωγε δύο ἢ τρεῖς ραβδισμούς εἰς τὸ κρανίον, καὶ ἄλλους τόσους εἰς τοὺς ὤμους καὶ τὰ πλευρά. Ἄλλ' ὁμοῦ γελῶν, καὶ λίαν ἐπιδειξίως, τοῦ ἐστραμπούλιζε τὴν χεῖρα, καὶ τοῦ ἀπέσπα τὴν ράβδον, καὶ τὴν ὕψωνε κατὰ τοῦ Πέτρο. Οὗτος ὀπισθοχώρει ὀλίγα βήματα, καὶ ἤρπαζε μίαν φιάλην γεμάτην οἰνόπνευμα ἀπὸ τὸ κυλικεῖον. Ἄλλὰ τότε ἐσπευδε νὰ ἐπιμῆθῃ ὁ οἰνοπώλης.

— Ἐ! γέρο-Πέτρο, τῆς μοτιίλλης δὲν τῆς ἔχω γιὰ τοὺς παλαβούς, τῆς ἔχω γιὰ τοὺς γνωστικούς.

Ὁ Συρνηγὸς ἀπέσπα τὴν φιάλην ἀπὸ τὰς τρεμύσσας χεῖρας τοῦ Πέτρο.

— Καὶ μὰς ἔχεις γιὰ παλαβούς ἐμὰς; ἔκραζεν ὁ Σπανός.

— Βρίσε μας καὶ σύ, βρὲ Συρνηγέ, ἐφώναζεν ὁ Πέτρος, πού ἤρθες νὰ χορτάσῃς καὶ σὺ ψωμί στὸ στραβὸ τὸ χωριὸ μας! θὰ πῶ τὸ καικάκι πού σ' ἔφερε καὶ σένα.

Ὁ Πέτρος ἔλεγε ταῦτα διὰ νὰ εἴπῃ τι, καὶ μὴ ὑποχωρήσῃ ἀποτόμως, ὡς θρασυδέλιος σκύλος ὅστις ἐξακολουθεῖ ἀκόμη, καὶ μετὰ τὸ ξύλον, νὰ γαυγίσῃ. Ὁ Σπανός ἔτριβε τὰς χεῖρας του, ἔξυνε τὴν κεφαλὴν του. Ὁ Μπουλατζάνας ἔφερε βόλτα κατὰ τὴν θύραν, καὶ ἦτο ἔτοιμος νὰ δώσῃ τὸ σημεῖον τῆς φυγῆς. Ἐπὶ τῆς θύρας ταύτης, ὡς καὶ διὰ τῶν δύο παραθύρων τῆς προσόψεως, προέκυπτον κεφαλαὶ παιδιῶν. Ὅλα τ' ἀγυιόπαιδα τῆς ἀγορᾶς εἶχον συναθροισθῆ διὰ νὰ ἰδοῦν καὶ ν' ἀπολαύσουν τὸν καυγᾶν. Εἰς τὴν ἐπάνω θύραν, τὴν πρὸς τὸν δρόμον τῆς ἀγορᾶς ἐφαίνοντο μανδηλωμένα κεφάλια, καὶ λεῖτα ἄτριχα μούτρα λαθραῖως κυττάζοντα. Ἦσαν γυναῖκες ὅπου εἶχον ἀκούσει τὸν θόρον, καὶ κατέβησαν ἀπὸ τ' ἀνώγεια ἢ ἐξῆλθον ἀπὸ τὰ χαμόγεια διὰ νὰ ἰδοῦν τί συμβαίνει πάλιν.

Ὁ Συρνηγὸς ὁ κάπηλος, ἀφου ἔρριψε μίαν κανάταν νερόν, καὶ περιέλουσε τοὺς μικροὺς μάγκας, διὰ νὰ τοὺς τρέψῃ εἰς φυγὴν, ἤρχετο ἐπίκουρος εἰς τὸν γέρον Μπουλατζάνα.

— Δὲν θάχουμε σαματὰ καὶ μαζώματα κάθε λίγο δῶ μέσα. Πηγαίνετε στὰ σπῆτια σας νὰ μαζωχθῆτε· εἶνε μεσημέρι, καπετὰν Πέτρο.

Ὁ Πέτρος, καθὼς ἀπεμακρύνετο, ἔρριπτε τὴν ἀποστροφὴν ταύτην πρὸς τὸν Μητρον, φεύγοντα κατ' ἄλλην διεύθυνσιν.

— Νὰ φχαριστᾶς πού εἶσαι σπανός, βρὲ παληάνθρωπε, γιατί, ἂν εἶχες μουστάκια, θὰ σοῦ τὰ μαδοῦσα καυμένε, τρίχα τρίχα.

***

Ἄλλ' ἢ γραῖα Βαρσάμω, μία πολυπαθὴς γειτόνισσα, διετύπωσε τὸν ἐπιλογον ὡς ἐξῆς.

— Ἀχ, τί λογάτε, τί θάμα! Κάθε Κυριακὴ νὰ δέρνονται, καὶ κάθε Κυριακὴ νάναί πάλι ἀγαπημένοι!

A. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΚΑΒΟΥΡ

1810-1910

Ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ Καβούρου ἀποτελεῖ ἕνα σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰταλίας, καὶ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἱστορίας ἀντηγεῖ δοξαζόμενον τὸ ὄνομα του εἰς ὅλον τὸ Ἰταλικὸν μέλλον.

Τὸ ὄνειρον, ἢ σκέψις καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ Καβούρου εἶναι τὸ φωτεινὸν μεσουράνημα εἰς τὸν πολιτικὸν οὐρανὸν τῆς Ἰταλίας, πού φωτίζει καὶ ὁδηγεῖ πρὸς τοὺς δρόμους τοῦ μέλλοντος.

Ἡ Ἰταλικὴ ψυχὴ προσωποποιεῖ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη τῆς εἰς τὴν τριάδα τοῦ Γαριβάλδη, τοῦ Ματσίνη καὶ τοῦ Καβούρου. Προσατενίζει πάντοτε πρὸς τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἡρωϊκούς δημιουργοὺς τοῦ νεοϊταλικοῦ μεγαλείου ὡς εἰς ἕν ἄνθρωπον τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος ἐκ τοῦ ὁποῖου θὰ ἀρύεται τὴν φωτεινὴν συνείδησιν τοῦ μέλλοντος τῆς διότι ἡ ἀνάμνησις τῶν ἡρώων καὶ ὁ ἔορτασμός τῆς μνήμης των δίδει εἰς τοὺς λαοὺς τὸν μεγάλον ἐνθουσιασμόν καὶ τοὺς ἐξυψώνει εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς ἀποστολῆς των.

***

Εἰς τὴν Ἰταλικὴν ἱστορίαν ὁ Καβούρος παρουσιάζεται ὡς διάδοχος τοῦ Ματσίνη. Κάπως ἀργὰ ἐνηγκαλίσθη τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν, ἀλλὰ τὴν ὑπερησπίσθη εἰς τὰ συνέδρια τῆς Εὐρώπης, τὴν ἔσωσεν ἀπὸ τὰς λαϊκὰς ἐπανάστασεις καὶ τὴν ἔκαμε νὰ θριαμβεύσῃ μετὰ τὰ ὅπλα τῶν ἐνωμένων στρατῶν καὶ μετὰ τὰ ὅπλα τῆς διπλωματίας.

Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ματσίνη τὸν κατηγοροῦσαν ὅτι ἐνῶ κατ' ἀρχὰς εἰρωνεύετο τὴν ἰδέαν μίαν ἐλευθέρου Ἰταλίας, κατόπιν τὴν ἰδιοποιήθη διαστρεβλῶν αὐτήν. Ἀλλὰ κάθε ἰδέα πού πραγματοποιεῖται γίνεται διαφορετικὴ εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ Ματσίνης ἐκήρυττε τὴν δημοκρατίαν ὡς τὴν πατρίδα τῆς ἐπαγγελίας τῶν ἴσων καὶ τῶν ἐλευθέρων. Ὁ Καβούρος ἀπεναντίας ἐγκαινίαζε τὸ βασιλεῖον τῆς Ἰταλίας ἀνεγείρων μίαν δυναστείαν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ δημοκρατικοὶ ἀκόμη ἐδείχθησαν φιλοβασιλικοί, ἐπιφυλασσόμενοι εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσουν τὰ δημοκρατικὰ των φρονήματα.

Ἄλλος ἐργάτης τοῦ νεοϊταλικοῦ κράτους ὑπῆρξεν ὁ Γαριβάλδης.

Ὁ Ματσίνης ὑπῆρξεν ἡ ἔμπνευσις, ὁ Γαριβάλδης ἡ τόλμη καὶ ὁ Καβούρος ἡ συναίσθησις τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν μέσων τῆς ἐπιτυχίας.

Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς προεξάγει ἡ μορφή τοῦ Καβούρου, ὁ ὁποῖος ἐτοίμασε τὸν πόλεμον τοῦ 1859, ἀφου ἤδη εἶχε προετοιμάσει διὰ τὸν πόλεμον τὸ Ἰταλικὸν ἔθνος, συγκεντρῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὅλους τοὺς ὁπαδοὺς τῶν ἀντιφρονούντων κομμάτων. Ἡ φρόνησις του, τὸ θάρρος του καὶ

ἡ πίστις του τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ σύρῃ πρὸς τὰς ἀρχὰς του τόσους ἀντιφρονούντας, ν' ἀφομοιώσῃ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν τῶν ἀντιπάλων του.

Ἡ μορφή τοῦ Καβούρου ἐνεργητικὴ καὶ μεγάλη καταντᾷ ἕνα σύμβολον εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ Ἰταλικοῦ κράτους. Ἐπέθεσε τὴν σφραγίδα τῆς πολιτικῆς του μεγαλοφυΐας εἰς τὴν ἀναγεννηθεῖσαν Ἰταλίαν.

Φαίνεται ἀπίθανον ἐντελῶς πῶς ὁ νεαρός ἀνθυπολοχαγὸς ὅστις εἶχεν ἀποσυσφῆ τῆς ὑπηρεσίας καὶ ἐπὶ 15 ἔτη κατεγίνετο εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κήπων του, κατῳρθωσεν ἀποτόμως νὰ γίνῃ εἰς τῶν μεγάλων πολιτικῶν ἀνδρῶν.

Καὶ ὅταν ἡ ὥρα τῆς δράσεως παρέστη, πόσος ὁ ζήλος, ἡ τόλμη, ἡ ἐτοιμότης πρὸς ἐκτέλεσιν μίαν μεγάλης ἰδέας.

Ἦτον εἰκοσαετής ὁ Καβούρος, ὅταν, εἰς τὰ 1831 ἔγραψεν εἰς μίαν ἐπιστολήν του ὅτι ὄνειρεύεται νὰ κυβερνήσῃ τὴν πατρίδα του, νὰ διευθύνῃ τὰς τύχας τῆς Ἰταλίας. Εἰς ἄλλην τοῦ ἐπιστολήν ἔγραψεν: «ἐντυχῆς ἢ δυστυχῆς ἢ πατεῖς μου θὰ ἔχη ὅλην μου τὴν ζωὴν».

Ἀπὸ τοῦ 1848 ὁ Καβούρος ἤρριψε νὰ πολιτευέται. Κατὰ τὸ 1850 ἦτο Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας καὶ Ἐμπορίου καὶ ὀλίγον βραδύτερον πρωθυπουργός.

Τοιοῦτοτρόπως τοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία εἰς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν πολιτικὴν νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ σχέδιον τῆς πολιτικῆς ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας διὰ τῶν ἰδίων τῆς δυνάμεων καὶ διὰ συμμαχικῆς ἐπικουρίας. Τὸ Πεδεμόντιον θὰ ἠδύνατο μὰ μὲ τὰ ἄλλα φιλελεύθερα κράτη τῆς Ἰταλίας νὰ πολεμήσῃ τὴν ἀντίστασιν τῶν Ἰταλῶν ἡγεμόνων, ἀλλὰ κατὰ τῆς Αὐστρίας ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἐξωτερικῆς συνδρομῆς.

Τοῦτο κατενόησε καὶ ἐπέδιωξεν ὁ Καβούρος καὶ εἰς τοῦτο τὸν ἐβοήθησαν αἱ περιστάσεις τῆς χρονικῆς ἐκείνης περιόδου.

Τὸ Ἰταλικὸν ἔθνος ἦτο ἀνίκανον μόνον νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῶν ξένων, ὁ Καβούρος ὁμοῦ τὸ κατῳρθωσε πραγματοποιήσας τὴν ἀρχὴν τοῦ Ματσίνη: «νὰ προηγηθῇ τῆς ἐλευθερίας ἡ ἐνότης».

Ὁ Καβούρος ἀνέμενε τὴν κατάλληλον περιστάσιν. Ὁ Κορμαϊκὸς πόλεμος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ Πεδεμόντιον νὰ συνάψῃ συμμαχίαν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν καὶ νὰ στείλῃ εἰς τὴν Κορμαίον 15 χιλιάδας στρατοῦ.

Ὁ Καβούρος ἠθέλησε τὴν ἀποστολήν τοῦ στρατοῦ τοῦ Πεδεμόντιου εἰς τὴν μάχην τῆς Κριμαίας, ὅπου ἠγωνίζοντο διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν ἰσορροπίαν, καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν δὲν ὑπῆρχεν

ακόμη Ιταλία. Και παρ' ὄλην τὴν ἀντίδρασιν τῆς Βουλῆς καὶ τῆς κοινῆς γνώμης τὸ κατώρθωσε. Παριστῶν τὴν ἀνάγκην ὅπως τὸ Πεδεμόντιον φανῆ πρό τῆς Εὐρώπης ἄξιον τῆς ἀποστολῆς του καὶ τῶν σκοπῶν τοὺς ὁποίους ἐπεδίωκεν.

Τὸ σχέδιον τοῦ Καβούρ ἦτο ὅπως διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς ἐκυσφωθῆ ἡ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ ὑπόληψις τοῦ Πεδεμοντίου ἐν τῇ διεθνείᾳ πολιτικῇ τῆς Εὐρώπης.

Τοιοῦτοτρόπως τὸ Πεδεμόντιον παρίστατο ὡς δύναμις εὐρωπαϊκῆ συμμεριζομένη τὰ γενικὰ συμφέροντα τῆς Εὐρώπης.

Εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν Παρισίνην σύνοδον πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης συμμετέχε καὶ τὸ Πεδεμόντιον ὡς μία τῶν ἐμπολέμων δυνάμεων, καὶ ὁ Καβούρ ἀντεπροσώπενσε τὸ βασιλεῖον τῆς Σαρδηνίας, κατορθώσας νὰ εἰσαγάγῃ εἰς συζήτησιν καὶ τὸ ἰταλικὸν ζήτημα, ὑποστηρίζων ὅτι ἡ Εὐρώπη ἔπρεπε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἔθνικὴν ἐνότητα τῆς Ἰταλίας.

Ὁ Καβούρ κατώρθωσε νὰ φανῆ ὡς ἡμιεὶ ὑπὸ πνεῦμα εὐρωπαϊκὸν καὶ συντηρητικόν.

Ὅτως ἀποδεικνύεται μίαν ἀκόμη φοράν ὅτι ἕνας μέγας πολιτικὸς ἤμπορεῖ νὰ δώσῃ τὴν πρέπουσαν κατεύθυνσιν εἰς τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς του. Κατ' ἐξέματα τῆς κοινῆς γνώμης ἢ αἱ πολεμικαὶ συγκρούσεις εἶναι δι' αὐτὸν τὰ δπλα τὰ ὁποῖα ἤμπορεῖ νὰ μεταχειρισθῆ.

Ὅλοι ἔμειναν ἐπιληρητοὶ βλέποντες τὸν Καβούρ εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Παρισίων, καθήμενον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μεγάλων Δυνάμεων, καὶ τολμῶντα νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα καὶ τὰ δικαιώματα τῆς Ἰταλίας ἐκείνης τὴν ὁποίαν ὁ Μεττερνίχος εἶχε ἀποκαλέσει «ἀπλοῦν γεωγραφικὸν ὄρον».

Ἡ φωνὴ τοῦ Καβούρ ἀντήχησε παντοῦ. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἐνδοξοτέρα περίοδος τῆς ζωῆς του. Ἐθεσε τὸ ἰταλικὸν ζήτημα εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς διπλωματίας, ἔσυρε πρὸς τὸ μέρος του τὴν Γαλλίαν καὶ τὸν Αὐτοκράτορα. Ὅπως ὡς τὴν 12 Ἀπριλίου 1856 ἔγραφε πρὸς τὸν συνυπουργόν του Rattazzi: «πρέπει νὰ ἐτοιμασθῶμεν κρυφά, ν' ἀπευθύνωμεν ἕνα τελεσίγραφον εἰς τὴν Αὐστρίαν τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι ἀπαραδέκτον, καὶ νὰ ἀρχίσωμεν τὸν πόλεμον. Ὁ αὐτοκράτωρ δὲν θὰ ἀντιστῆ εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον, κατὰ βῆθος τὸν ἐπιθυμῆ».

Αἱ ἀναμνήσεις ὁμῶς τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἦσαν τόσον πρόσφατοι ὥστε ἡ Γαλλία δὲν ἐσκέπτετο νὰ διεξαγάγῃ νέον πόλεμον. Ὁ Καβούρ ἐγνώριζεν ὅτι ἐν κράτος δὲν δημιουργεῖται μόνον διὰ μιᾶς ἐδαφικῆς ἐπεκτάσεως. Εἶχε τὴν θλιβερὰν γνώσιν τοῦ παρελθόντος ὅταν οἱ ξένοι ἀπεφάσιζον περὶ τοῦ διακανονισμοῦ καὶ τῆς ἀξιομερίσεως τῶν ὀρίων τῶν ἰταλικῶν κρατῶν.

Ἐκείνησε κάθε δύναμιν ἔθνικὴν καὶ ξένην διὰ τὸν ἰταλικὸν πόλεμον. Δὲν ἀπέκλεισε οὔτε ὅσους διέκειντο ἐχθρικῶς πρὸς τὴν δυναστείαν, διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ καλλίτερος τρόπος διὰ νὰ μεταπεισθῇ κανεὶς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι νὰ μὴ τοὺς ἀποκλείῃ. Εἶχε τὴν μεγάλην ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων καὶ ἐπίστευεν ὅτι δὲν χωρεῖ δυσπιστία δι' ἕνα ζήτημα τὸ ὁποῖον βαδίζει πρὸς τὰ ἔμπροσθ καὶ κατακτᾷ ἔδαφος. Διὰ τοῦτο δὲν ἐφοβεῖτο νὰ ἔχη παρὰ τὸ πλευρὸν του εἰς τὸν κατὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμον καὶ τοὺς ἀντιδυναστικὸς καὶ τοὺς δημοκράτας.

Ἀφότου ὁ Ναπολέων Γ' ἀνῆλθεν εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, ὁ Καβούρ ἐνόησεν ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶχε ὡς πολιτικὸν πρόγραμμα τὴν καταστροφὴν τοῦ ὕλο τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης κατὰ τὸ 1815 δημιουργηθέντος καθεστώτος, θὰ ἐγίνετο κατ' ἀνάγκην σύμμαχος τοῦ Πεδεμοντίου, τὸ ὁποῖον εἶχε πολλὰ νὰ ὠφεληθῆ ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1852 εὐρισκόμενος ὁ Καβούρ ἐν Παρισίοις ἔγραφε πρὸς ἕνα φίλον του: «ἀπὸ τῆς Γαλλίας πρὸ πάντων ἐξαρτᾶται ἡ τύχη μας, μαζί της πρέπει νὰ εἰμεθα κατὰ τὸν μεγάλον ἀγῶνα ὁ ὁποῖος θὰ διεξαχθῆ ἐν Εὐρώπῃ».

Μὲ τὴν πεποιθήσιν τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ ἀγῶνος ὁ Καβούρ κατέβαλεν ὅλας τὰς δυνάμεις ὅπως προετοιμάσῃ οικονομικῶς, στρατιωτικῶς καὶ ἠθικῶς τὸ Πεδεμόντιον. Ἐξήγειρεν ἐν Ἰταλίᾳ μέγα ἔθνικόν ρεῦμα, προετοίμασε τὰς συμπαθείας τῆς διπλωματίας ὑπὲρ τοῦ ἰταλικῶν ζητήματος.

Ὁ Καβούρ μετεχειρίσθη καὶ ὅλα τὰ μέσα τῆς ἐπαναστατικῆς προπαγάνδας τοῦ Ματαίνη. Ἡ ἰδέα τῆς ἐνώσεως, ὁ σπόρος τῶν ὁποίων ἐσπεῖρεν ὁ Ματαίνης ἀπὸ τοῦ 1830 ἔμελλε νὰ καρποφορήσῃ ὑπὲρ ἄλλων — sic vos non vobis — καλλιεργούμενος ὑπὸ τοῦ Καβούρ.

Μετὰ τὸν νικηφόρον κατὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμον, ὁ Καβούρ ἀναλαμβάνων τὴν ἀρχὴν μετεχειρίσθη ὅλον τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐνέργειαν, τὴν τόλμην καὶ τὴν πονηρίαν διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ περιστάσεις αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε πλέον θὰ ἐπαρουσιάζοντο. Ἐπρεπε νὰ δημιουργῆ τὴν Ἰταλίαν ἐξεγείρων ἢ συγκρατῶν, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων πότε τὸν βασιλέα, πότε τὸν Ναπολέοντα, πότε τὸν Γαριβάλδην ἢ τὸν Ματαίνην, ὅλους ἀντιμετωπίζων, πρὸς ὅλους συμφωνῶν, οὐδένα ἀκούων εἰς μερικὰς στιγμὰς καθ' ἃς θὰ ἐκρίνετο τὸ πολιτικὸν μέλλον τῆς πατρίδος του.

Ἐδῶσε τὴν Νίκαιαν καὶ τὴν Σαβόϊαν εἰς τὴν Γαλλίαν ὅπως ἡ σύμμαχος τοῦ 1859 μὴ γίνῃ πολέμιος καθ' ἣν στιγμὴν ἐπρόκειτο νὰ προσαρτηθῆ καὶ τὸ βασιλεῖον τῆς Νεαπόλεως.

Εἶναι ἀληθές ὅτι πολλὰ συνέτρεξαν πρὸς σύμ-

πηξιν τοῦ ἰταλικῶν κράτους, θυσίαι καὶ ἡρωισμοὶ καὶ αὐταπαρνήσεις ἀτόμων καὶ κομμάτων, οἱ δπλαδοὶ τοῦ Ματαίνη, οἱ πιστοὶ τοῦ βασιλέως, οἱ γενναῖοι στρατιῶται τοῦ Γαριβάλδην, καὶ πρὸ πάντων τὰ ἰταλόφιλα αἰσθήματα τοῦ Ναπολέοντος Γ' καὶ ἡ μεγάλη θέλησις τοῦ Καβούρ. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1861 τὸ μέγα ἰταλικὸν ἔργον ἠδύνατο νὰ τεθῆ ἐν ἀμφιβόλῳ ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς κοινῆς γνώμης ἐν Εὐρώπῃ, τῶν αὐστριακῶν συμφερόντων ἐν Βενετία καὶ τῶν παπικῶν ἐν Ρώμῃ, ἂν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἰταλικῶν βασιλείου δὲν εὐρίσκατο ὁ Καβούρ, ἡ τόλμη καὶ ἡ ἰκανότης τοῦ ὁποῖου ἦσαν μία ὑπόσχεσις ὅτι ἡ δημιουργηθεῖσα Ἰταλία ἦτο τὸ μόνον ἔργον ὁποῦ ἔπρεπε ν' ἀποδεχθῆ ἡ Εὐρώπη.

Ἐπελείπετο ἡ Ρώμη, καὶ εἰς μίαν ἀγόρευσιν του ἐν τῇ Βουλῇ ὁ Καβούρ ἔλεγεν ὅτι: «ἡ αἰω-

νία πόλις, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἰκοσιπέντε αἰῶνες συνήθροισαν κάθε εἶδους δόξαν, ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἡ λαμπρὰ πρωτεύουσα τοῦ ἰταλικῶν βασιλείου».

Ὁ Καβούρ ἦλθεν εἰς τὸν εὐθετον χρόνον καὶ ἐγνώρισε νὰ ἐπωφεληθῆ τὴν κατάλληλον στιγμήν. Ἄλλως εἶναι ζήτημα ἂν θὰ ὑπῆρχε σήμερον ἰταλικὸν κράτος ὁποῖον ὑπάρχει. Βραδύτερον ἡ Αὐτοκρατορία ἔδυσεν ἐν Γαλλίᾳ, τὰ δπλα καὶ τὰ μέσα τοῦ πολέμου ἐτελειοποιήθησαν ἀπελπιστικῶς, ἡ ὅλη κατάστασις τῆς Εὐρώπης ἔλαβεν ἄλλην παγιωτέραν μορφήν καὶ ἀνεφύθησαν σπουδαῖα οικονομολογικὰ καὶ ἐμπορικὰ ζητήματα.

Τόσοι λόγοι θὰ ἦσαν ἀρκετοὶ διὰ νὰ κάμουν τὸ ἰταλικὸν ζήτημα νὰ περάσῃ εἰς τὴν χορείαν τῶν ἱστορικῶν ζητημάτων ποῦ μένουν ἅλτα.

Ὁ κομικὸς τοῦ θεάτρου Κοβέλης κ. Ν. Κούρτελης εἰς τὸν «Νέον Κινηματογράφον» ὡς Ἀπαλλαγέντας, εἰς τὴν «Κρήνην» καὶ ὡς Στέφανος Λαγαούμης εἰς τὸν ἴδιον «Κινηματογράφον». — Φωτογρ. Ε. Ζανθοπούλου

Ἡ Πολωνία δὲν συνετάχθη εἰς ἐλεύθερον κράτος. Ἡ Οὐγγαρία διαπραγματεύεται ἀκόμη πρὸς τὴν Αὐστρίαν τὰ ἐσωτερικὰ ὄρια τῆς νομοθετικῆς αὐτονομίας της. Τὰ Βαλκανικὰ κράτη κρῖνονται ὑπὸ ἄλλους δρους σήμερον ἢ πρὸ πενήντα ἐτῶν.

Ὁ Καβούρ ὅμως εἶχε τὴν τύχην νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρον μιᾶς ἐθνικότητος μὲ τὸ σφοδρὸν καὶ ὑπολογισμένον ἐκείνο θάρρος ὅπου προεξοφλεῖ πάντοτε τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Ἐμπόρεσε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὰς χεῖρας του τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰταλικοῦ κινήματος, καὶ νὰ συγκρατήσῃ αὐτὴν μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ ἰταλικοῦ βασιλείου.

Ἀρχικῶς ἡ πολιτικὴ τοῦ Καβούρ ἦτο νὰ προκαταλαμβάνῃ τὰ ζητήματα, νὰ προετοιμάσῃ τὰ ἀποτελέσματα, νὰ σύρῃ τὴν θέλησιν τῶν ἄλλων πρὸς τὸν σκοπὸν του.

Μετὰ τὴν δημιουργίαν ὅμως μιᾶς Ἰταλίας ἀντελαμβάνετο ὅτι ἔπρεπε διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἐνδυναμωθῇ ἡ νέα μοναρχία, καὶ νὰ διοργανωθῇ εἰς συνεκτικὸν δεσμὸν κράτους ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου ὁ ἰταλικὸς λαός. Ἀλλὰ προτοῦ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ ὁ Καβούρ ἀπέθανε τὴν 6 Ἰουνίου 1861.

***

Ὁ Καβούρ προσεπάθησε νὰ μεταφυτεύσῃ εἰς τὰ πολιτικὰ ἦδη τῆς Ἰταλίας τὴν πολιτικὴν, θρησκευτικὴν καὶ οικονομικὴν ἐλευθερίαν, ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνονται εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Παρὰ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν ἔδωκε τὴν θρησκευτικὴν, — *chiesa libera in stato libero* — καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ἐκήρυξεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ῥωμὴ ἀπεύκτως νὰ περιληφθῇ εἰς τὸ ἰταλικὸν κράτος ἀλλὰ χωρὶς νὰ μειωθῇ ἡ παπικὴ ἀνεξαρτησία. Ὡς πρὸς τὰς σχέσεις ὅμως τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου δὲν παρεγνώριζε τὴν σχετικὴν ὑπαγωγὴν τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ κράτους.

Ὁ Καβούρ ἠδυνάθη καὶ ἔκλεισε εἰς τὴν ψυχὴν του ὅλον τὸ ἰταλικὸν πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δάντη καὶ τοῦ Μακιαβέλη εἶχε ἀγωνισθῇ διὰ νὰ δημιουργήσῃ μιαν μεγάλην πατρίδα.

Οἱ μεγάλοι πολιτικοὶ συχνὰ συναντῶνται μὲ τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Κάθε ἡμέραν δὲν παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία νὰ δημιουργήσῃ κανεὶς μιαν μεγάλην πατρίδα ἢ νὰ τὴν ἐπεκτείνῃ ἐδαφικῶς.

Ἡ τύχη αὐτὴ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπεφυλάσσετο εἰς τὸν Βίσμαρκ καὶ τὸν Καβούρ. Καὶ οἱ δύο εἶναι μεγάλοι εἰς τὸ πάνθειον τῆς Δύξεως, ἀλλὰ δὲν χωρεῖ σύγκρισιν ἀναμεταξύ των. Ἄλλος κατ' ἄλλον τρόπον ἀντιπροσωπεύει τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος του.

Ἡ Γερμανία εἶχε ἤδη ἐλευθερωθῇ πνευμα-

τικῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Καντίου, τοῦ Γκαίτε, τοῦ Σχίλλερ καὶ ἀπὸ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας. Πρὸ τοῦ Βίσμαρκ ἦτο ἔτοιμον τὸ ἔθνον πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του. Ἡ Ἰταλία ἦτο δηρημένη καὶ αἰ καλλίτεροι ἐπαρχίαι της κατεῖχοντο ὑπὸ ξένων.

Ἡ Πρωσσία μὲ τὰ 18 ἑκατομμύρια τῶν κατοίκων της, μὲ τὸν μεγάλον στρατὸν της. Τὸ μικρὸν Πεδεμόντιον τολμηρὸν καὶ ἰσχυρὸν, ἀλλὰ μικρὸν πάντοτε. Οἱ Γερμανοὶ ἔφθναν διὰ ν' ἀπελευθέρωσιν τὴν Γερμανίαν ἐνῶ ἡ Ἰταλία ἔπρεπε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν βοήθειαν τῆς Γαλλίας.

Ὁ Βίσμαρκ ἔχαιρε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ βασιλέως του καὶ εἶχε ὑπὸ τὰς διαταγὰς του θαυμαστά στρατεύματα, πειθαρχούμενα παρὰ τοῦ Μόλτκε. Ὁ Καβούρ εἶχε στρατιωτικὰς δυνάμεις χωρισμένας καὶ αὐτονόμους.

Ὁ Καβούρ διὰ νὰ νικήσῃ ἔπρεπε νὰ δημιουργήσῃ ἕνα νέον δημόσιον δίκαιον τῆς Εὐρώπης, νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τοῦ παπικοῦ κράτους, καὶ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ὑπουλον διπλωματίαν ἢ ὅποια ἀπὸ τοῦ 1815 προσεπάθει διὰ παντὸς τρόπου νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐλευθερὰν ψυχὴν τῶν λαῶν.

Ἡ γερμανικὴ ἐνότης ἐπετεύχθη ὕστερα ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν, ἀφοῦ ὁ Καβούρ ἀνοίξε τὸν δρόμον εἰς τοὺς μεγάλους πόθους τῶν ἐθνικοτήτων.

Καὶ ὅμως παρ' ὅλα τὰ μεγάλα μέσα τὰ ὁποῖα διέθετεν ὁ Βίσμαρκ, δὲν ἐπέτυχε διὰ τὴν Γερμανίαν τὴν ἀπόλυτον ἐκείνην πολιτικὴν ἐνότητα τὴν ὁποῖαν ἐδημιούργησεν ὁ Καβούρ ἐν Ἰταλίᾳ.

Ἡ ἱστορία κατέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ Καβούρ ὑπεράνω τοῦ Βίσμαρκ.

Ὁ Καβούρ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν ὡς συνταγματικὸς, τοιοῦτος ἔμεινε καὶ ἀνήρχετο εἰς τὴν ἐξουσίαν ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης.

Ὁ Βίσμαρκ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν ὡς ἀντιδραστικὸς, κατήγγησε συνταγματικὸς ἐξ ὑπολογισμοῦ καὶ ἐκυβέρνησε πάντοτε μὲ τὴν ἀπολυταρχίαν ἐκείνην τὴν ὁποῖαν ὁ Καβούρ τόσον ἀπεστρέφεται καὶ ἐχαρκτηρίζεν ὡς κατωτέραν πολιτικὴν.

Ὁ Καβούρ ἐδημιούργησε τὴν πολιτικὴν ἐνότητα τῆς πατρίδος του ἐν ἄκρᾳ συμφωνίᾳ πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὴν δυναστείαν, ὁ Βίσμαρκ ἐν μέρει παρὰ τὴν θέλησιν καὶ τοῦ ἐνός καὶ τῆς ἄλλης. Διαφοροτρόπως ἕκαστος ἐπεδίωξε τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πολιτικοῦ του ἰδανικοῦ, καὶ οἱ δύο ὅμως ἐργάσθησαν θαυμασίως καὶ τελεσφόρως ὑπὲρ τῆς πατρίδος των.

Ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ πεποίθησις, ἡ συγκυρία τῶν περιστάσεων καὶ ἡ μεγάλη θέλησις, ὅλα συνειργάσθησαν διὰ νὰ τοὺς ἀνυψώσῃν μεγάλους καὶ ἐπιβλητικούς ὑπεράνω τῶν συγχρόνων των καὶ τῶν μεταγενεστέρων.

Καὶ ἡ αἰωνία νεότης τῶν λαῶν, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, προσβλέπει εἰς αὐτοὺς ὡς πρὸς ἤρωας.

***

Εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς συγχρόνου Ἰταλίας παρουσιάζεται τὸ σύμπλεγμα τῶν προσώπων καὶ τῶν γεγονότων ὡς ἕνα ἔνδοξον δράμα. Καὶ ἀπὸ τὴν φαινητὴν γαλήνην ἐνός παρελθόντος ὄχι μακρῖνου, τὰ πρόσωπα ζοῦν ἀκόμη σήμερον εἰς τοὺς σκοπούς καὶ τὰς βλέψεις, εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀνάγκας ἐνός λαοῦ ὁ ὁποῖος ἐξ αὐτῶν ἀρύεται τὴν πολιτικὴν του ὑπόστασιν.

Καὶ τὰ πρόσωπα ἐκείνα τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησαν μιαν ἐποχὴν, δημιουργοῦνται ἐκ παραλλήλου εἰς τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας εἰς μιαν νέαν ζῶην.

Πάντοτε κάθε γενεὰ ἡ ὁποῖα ἀρύεται τὴν σημερινὴν της ὑπαρξιν ὡς ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν μιᾶς ἄλλης ἐποχῆς, ζῆ κάπως καὶ εἰς τὸ παρελθόν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ μορφή τοῦ Καβούρ προεξάρχει εἰς τοὺς εὐρεῖς δρόμους τοῦ μέλλοντος ὅπου ᾤδηγησε τὴν πατρίδα του, δημιουργῶν αὐτὸς τὰς τύχας της καὶ ἐμπνέει τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην δικαιοσύνην τῆς ἱστορίας τὴν ὁποῖαν ὁ μέγας λατῖνος ἱστορικὸς ἀπεκάλεσε *consentientiam generis humani*.

Μέσα εἰς τὰς πράξεις τοῦ Καβούρ ἐνυπάρχει ἡ βαθεῖα συνείδησις τῆς ἰδίας δυνάμεως μαζί μὲ μιαν ὑπερήφανον θέλησιν ὅπως ὑπερηγήσῃ τὰ ἐμπόδια ὅπου φράττον κάθε ὑψηλὸν δρόμον. Διὰ τοῦτο πότε προτρέχων, πότε ἀκολουθῶν τὸ ρεῦμα τῶν περιστάσεων, καὶ γνωρίζων νὰ ἐπωφελεθῇ ἀπὸ τὴν ἐκτύλιξιν τῶν γεγονότων, μὲ τόλμην καὶ σύνεσιν μαζί, ἐκυβέρνησε συμφωνῶς πρὸς τὰς μεγάλας του βλέψεις κατευθύνων πρὸς τὸν ὑπατον σκοπὸν ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ ἰταλικοῦ ἔθνους.

Καταντᾷ κανεὶς τὰ πλήθη, καὶ κυριεῖται τὴν ψυχὴν των, ὅταν τοὺς δεῖξῃ ὅτι συμμερίζεται τοὺς μεγάλους πόθους των καὶ ὅτι εἶναι ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ τοὺς ἱκανοποιήσῃ. Ἐδῶ ἔγκειται ἐν μέρει ἡ ἐπιτυχία τοῦ Καβούρ. Διὰ τοῦτο ἐπεβλήθη πάντοτε, χωρὶς νὰ λησμονήσῃ ποτὲ τὴν ἀποστολήν του, καὶ κατώρθωσε νὰ θεωρηθῇ παρ' ὅλων ὡς τὸ πρόσωπον ἐκείνο εἰς τὸ ὁποῖον συνεκτετροῦτο ὅλη ἡ δημιουργὸς ἐνέργεια τοῦ πολιτικοῦ μέλλοντος τῆς Ἰταλίας.

Ὁ Καβούρ δὲν ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἐποποιίαν τῆς Ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως οὔτε Ἀχιλλεὺς, οὔτε Αἴας, οὔτε Ἀγαμέμνων. Δὲν ἐρρίφθη εἰς τὸν

ἀγῶνα τοῦ ἐχθροῦ μὲ τὴν θέλησιν τῆς νίκης ἢ τοῦ θανάτου, ὅπως τόσα ἠρωικὰ θύματα ποῦ ἔπασαν εἰς τὸν κάμνον τοῦ πολέμου.

Ὑπῆρξεν ὁ Ἥρωας ὁ ὁποῖος ἀνεῦρε καὶ ἐξεμεταλλεύθη τὰς ἰταλικὰς δυνάμεις, ἔπλεξε τὸν χρυσοῦφαντον πέπλον τῆς νεοϊταλικῆς δόξης καὶ τὸν ἀπλωσεν εὐρὺν καὶ μέγalon ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἐδάφη τῆς πατρίδος του ἢ ὅποια ἔπαυσε πλέον νὰ εἶναι μία ἀπλή γεωγραφικὴ ἔκφρασις.

Εἰς τὴν ἐποποιίαν τῆς ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως ὁ Καβούρ ὑπῆρξεν ἕνας Ὀδυσσεύς.

Ἐδημιούργησε τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐγνώρισε νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὸ κατάλληλον μέρος διὰ νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἄξων. Ἀκούραστος ἐργάτης τοῦ παρόντος, ἔδειξε τοὺς δρόμους τοῦ μέλλοντος ἀπὸ τοὺς ὁποῖους μέλλει νὰ περάσῃ ἡ φυλὴ.

Ἀλλὰ εὐρέθησαν καὶ ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν ν' ἀμφισβητήσουν τοῦ Καβούρ τὸ ἔργον. Κρίνοντας αὐτὸν μόνον ἐκ τῆς πολιτικῆς του εἰπον ὅτι ἠθέλησε μᾶλλον τὸ Πεδεμόντιον ἐκτείνεσθαι ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ὀλοκλήρου (ὅπως ὁ Βίσμαρκ κατόπιν τὴν Πρωσσίαν κυριαρχούσαν τῆς Γερμανίας) παρὰ μιαν ἐνωμένην Ἰταλίαν.

Ἐκατηγόρησαν τὸν Καβούρ διότι δὲν ἀντελήφθη ὅτι ἡ μοναρχικὴ πρωτοβουλία ἔπρεπε νὰ λάβῃ τέλος, καὶ ὅτι Ναπολέον ὁ Γ' δὲν ἠμποροῦσε νὰ θέλῃ τὴν Ἰταλίαν πέραν τῶν συνόρων τοῦ ἀρχαίου κράτους, ἄνευ τῆς Ἰστρίας, τῆς Τερζέστης, τῆς Δαλματίας.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης οἱ ἀοστηροὶ κριταὶ τοῦ Καβούρ ἠθέλησαν νὰ ἀναζητήσουν μιαν ἱστορικὴν ἀλήθειαν: ὅτι ἡ σημερινὴ Ἰταλία εἶναι ἡ πραγματοποιησὶς τοῦ προγράμματος ὄχι τοῦ Καβούρ ἀλλὰ τοῦ Μαιστίν, παρεκτός τῆς Δημοκρατίας. Ἐκρίναν δὲ τὴν Ἰταλικὴν ἐνότητα μᾶλλον ὡς ἀποτέλεσμα μιᾶς καταστάσεως ἱστορικῆς εἰς ἣν εὐρέθη ἐπὶ τριακονταετίαν ἡ Εὐρώπη, παρὰ ὡς ἔργον τῆς πρωτοβουλίας τοῦ λαοῦ ἢ τοῦ μονάρχου.

Τὸ τελευταῖον εἶναι ἐν μέρει ἀληθές, ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ὅμως θὰ ἤθελα νὰ ἀπαντήσω ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Καβούρ ἐγνώριζε νὰ ἐπιδιώκῃ ὅσα ἐνόμιζε πῶς ἠμποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν.

Καὶ ἐδῶ ἔγκειται ἡ ὑπεροχὴ του.

Δὲν ἄφησε τὸ πρόγραμμα μιᾶς ἰδανικῆς πολιτικῆς ἀλλὰ τὸ οἰκοδόμημα μιᾶς μεγάλης πατρίδος. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν δόξαν του.

Κάθε ἄλλη κρίσις νομίζω ὅτι δὲν εἶναι δικαία καὶ εὐρίσκειται ἔξω ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΕΙΔΩΛΙΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ — ΡΟΣΣΙΝΙ

Τὸν Μάιον τοῦ 1823, ὁ Ῥοσσίνι, διερχόμενος ἀπὸ τὴν Βιέννην, ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τὸν Μπετόβεν. Ὁ συνθέτης τῶν «Συμφωνιῶν», κατὰ τοὺς μὲν, ἐδέχθη ψυχρῶς τὸν συνθέτην τοῦ «Κουρέως τῆς Σεβίλλης» κατ' ἄλλους, δὲν τὸν ἐδέχθη καθόλου. Δὲν ὑπῆρχε τίποτε τὸ κοινὸν μεταξὺ τῶν. Ὁ Ῥοσσίνι ἦτο ἐντελὴς τὸ ἀντίθετον ἀνδρὸς ἡρωϊκοῦ. Ἀντὶ νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίωσιν νὰ εἶνε κύριος ἑαυτοῦ καὶ ἐν τούτῳ νὰ νικήσῃ, διετέλεσεν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν δούλος τοῦ ἑαυτοῦ του, πρὸς τὸν ἑαυτὸν του περιποιητικώτατος καὶ ἐπεικέστατος.

Ἡ φύσις ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ τὴν κωθρότητα. Ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην καὶ εἰς τὴν μίαν διὰ τῆς ἄλλης ἐνετρύφησεν ἡδονικώτατα. Ἀπέβη δημιουργικώτα-

ARTEMIS KYRIAKOU
ὑψίφωνος τοῦ Ἑλλην. Μελοδράματος
Φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

τος σχεδὸν χωρὶς νὰ κοπιᾷ καθόλου διὰ νὰ καταστῇ ἀθάνατος δὲν ἔλαβε παρὰ μόνον τὸν κόπον νὰ γεννηθῇ, καὶ τ' ἀριστουργήματά του εἶνε τένα ὄχι τῶν μόχθων του, ἀλλὰ τῶν ὠρῶν σχολῆς, τῶν θείων σχολαίων ὠρῶν.

Τί ἐπράττε κατὰ τὴν ὠραίαν ὥραν τοῦ θεοῦ σου; Κατὰ τὴν ὠραίαν ὥραν τῶν εἰκοσίων ἐτῶν, κατὰ τὴν ὠραίαν ὥραν τῆς ὠραίας του Ἰταλίας, ἐτραγουδοῦσε ἀπὸ τὴν Βενετιάν εἰς τὸ Μιλάνον, εἰς τὴν Ῥώμην, εἰς τὴν Νεάπολιν, εἶχε πάντοτε, ὡς ἐν ἄνθος, κάποιαν μελωδίαν εἰς τὰ χεῖλη. Διὰ νὰ τὸν κρινώμεν ἢ καὶ μόνον διὰ νὰ τὸν ἐννοήσωμεν, πρέπει νὰ λησμονήσωμεν τὴν σοβαρότητα καὶ τὸ σχέδιον τὸ προδιαγεγραμμένον τῆς συγχρόνου Τέχνης, τὴν

καρτερίαν τῆς θελήσεως, τὸν μόχθον καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν ὁποῖον αὐτὴ προὐποθεῖ. Naί, ἔλεγε κάποτε ὁ Ῥοσσίνι, γέρον πλέον, πρὸς ἕνα τῶν φίλων του: κακῶς τὸν ἑαυτὸν μου διὰ τὸ ἰταλικὸν μου στάδιον. Ἀλλὰ εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, φίλε μου, ἤμην νέος, χρήματα δὲν εἶχον. Ἐπρεπε νὰ συντηρηθῶ καὶ νὰ συντηρήσω πατέρα καὶ μητέρα.— Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἦσαν ὁ μὲν πλαγιασλητής, ἡ δὲ ἀνθυψίφωνος εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ θέατρα καὶ ὁ υἱὸς τῶν Gioachimo, καθὼς ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, ἐγίνετο πλανόβιος μουσικός.

Εἶνε γνωστός ἀπὸ τὸν Στένδαλ ὁ ὄργανισμὸς τῶν τότε θεάτρων, καὶ τὸ ποιὸν τῆς ἡδονῆς τὴν ὁποῖαν τὸ κοινὸν ἐπεδίωκεν εἰς αὐτά. Δύο τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς θεατρικῆς περιόδου, ὁ τυχὼν θεατρῶνης συνήθροϊζεν ἐν σπουδῇ μίαν ὑψίφωνον, ἕνα ὑψίφωνον, ἕνα βαθύφωνον, μίαν ἀνθυψίφωνον καὶ ἕνα βαρύτονον καὶ τέλος ἕνα συνθέτην εἰς τὸν ὁποῖον ἀνετίθετο τὸ ἔργον τῆς συνθέσεως διὰ τὰς ὀλίγας αὐτὰς φωνάς, τῶν τότε καλουμένων μελοδραμάτων.

Ἀπὸ τοῦ 1810 ἀκόμη, μέχρι τοῦ 1816, εἰκοσάκις περίπου, ὁ συνθέτης αὐτὸς δὲν ἦτο ἄλλος ἀπὸ τὸν Ῥοσσίνι. «Ἡξεύρετε ἔλεγε, πάντοτε κατὰ τὸν Στένδαλ, πρὸς τοὺς σχολαστικὸς τῆς ἐποχῆς του, ἡξεύρετε ὅτι μόλις ἔχω εἰς τὴν διάθεσίν μου ἕξ ἐβδομάδας διὰ νὰ συνθέσω ἐν μελόδραμα; Τὰς πρώτας τέσσαρας ἐβδομάδας διασκεδάσω. Καὶ τότε θέλετε νὰ διασκεδάσω, ἂν ὄχι τώρα ποῦ εἶμαι νέος καὶ ποῦ θριαμβεύω; Νὰ περιμένω πρώτα νὰ γηράσω καὶ νὰ γίνω φθονερός; Τέλος ἔρχονται αἱ δέκα πέντε τελευταῖαι ἡμέραι συνθέτω κάθε πρωὶ ἀνά μίαν δυοφδιαν ἢ ἀνά μίαν μονοφδιαν τῶν ὁποίων αἱ δοκιμαὶ γίνονται αὐθημερὸν τὸ ἑσπέρας.» Τὰς μονοφδιὰς καὶ τὰς δυοφδιὰς αὐτάς, δταν ἦτο ἀνοιξίς, τὰς συνέθετεν ὑπὸ τὸν ἥλιον τὸν χειμῶνα τὰς συνέθετεν εἰς τὴν κλίνην, ἔλλειψαι φωτιᾶς καὶ ἐὰν ἡ σελὶς τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἀρχίσει, ἐξέφευγε κάτω εἰς τὸ πάτωμα, ἐλάμβανεν ἄλλην εἰς τὴν ὁποῖαν ἐσημείωνεν ἄλλην σύνθεσιν.

Μαζὶ μὲ ὄλα αὐτά, ὠραῖος ὡς θεός, αὐτοσχεδιαστὴς ἐρώτων καθὼς ἦτο αὐτοσχεδιαστὴς μουσικῆς, ἔβλεπε τὰς μαρκησίας καὶ τὰς αἰοιδούς νὰ ἐρίζουν διὰ τὴν εὐνοίαν του. Τὰς ἔβλεπε μάλιστα νὰ στέργουν ἐλάχιστον μόνον κλήρον τῶν αἰσθημάτων του, καὶ ἐὰν ποτὲ δύο ἀντίζηλοι, περισσότερον ἀπ' ὅτι ἔπρεπε μὴ συμβιβαστικά, δὲν ἐσυμφώνουν εἰς τὴν διανομήν, ἐτραγουδοῦσε καὶ πρὸς τὰς δύο κωμικὸν τι ἄσμα καὶ τὰς ἐγκατέλειπε.

Τὴν ὀρισμένην ἡμέραν ἔδιδε τὸ μελόδραμα του, «ἀληθὲς ἀριστον ἡλίου» κατὰ τὴν ὠραίαν

SAPHO ALKAIOS — ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΥΒΕΛΗΣ
Φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

ἰταλικὴν ἔκφρασιν, γέλωτα τῶν ἰταλικῶν ἀπόκρησῶ. Συνήθως ἐπρόκειτο περὶ τοῦ «Tancredi» τῆς «Italiana in Algeri», τοῦ Pietro del Paragone», τοῦ «Aurelia no in Palmira», τῶν «Turco in Italia», τυχαιῶς δὲ ὅλας περὶ τοῦ «Otello» ἢ τοῦ «Barbriere». Εἰς τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ δύο τελευταῖα ἔργα, μία ἢ δύο σελίδες εἶναι θεσπεσίας λύπης. Ὁ «Κουρέως τῆς Σεβίλλης» ὀλόκληρον ἀριστούργημα ζωηρότητος καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς ἐλαφρᾶς, χαρᾶς ἐξωτερικῆς ἀναμφιβόλως, ἀλλὰ χαρᾶς ζωῆς. Χαρᾶς τῶν αἰσθησεῶν μᾶλλον ἢ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας. Χαρᾶς καθὼς ἡ τοῦ ἡλίου, ἡ τῆς πηγῆς ἢ ἡ τοῦ πτηνοῦ.

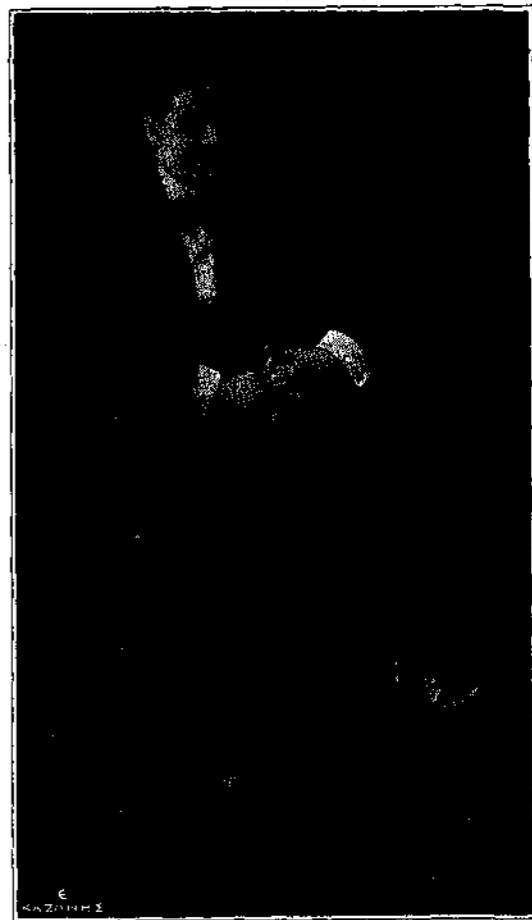
Naί, παρ' ὅλην τὴν σοβαρὰν ὄψιν τῆς ζωῆς, παρ' ὅλην τὴν τραγικὴν ὄψιν τῆς ψυχῆς, ὁ μέγας αὐτὸς τεργιδωρὸς δὲν ἔπαυσε τότε ν' ἀστετεύεται. Τὰ πάντα μετεμόρφωσεν ἢ παρεμόρφωσε διὰ τοῦ γέλωτος. Μὲ τὴν αὐτὴν ἀμερμνησίαν, παρ' ὀλίγον νὰ εἰπωμεν προπέτειαν, συνέθετεν ἕνα «Κουρέα» ἀνώτερον ἴσως τοῦ Κουρέως τοῦ Μπωμαρσαί καὶ ἕνα «Ὀθέλλον» ὁ ὁποῖος σχεδὸν ὀλόκληρος παρουσιάζεται ὡς μία παρῶδια τοῦ ἔργου τοῦ Σαίξπηρ.

Ἐλευσημοῦντο ἄλλως τε καὶ τὰ δύο ἔργα. Ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ μεγαλοφυΐα ἡ ὁποῖα

προεχέτο χωρὶς κανὲν πνεῦμα προτιμήσεως ἢ ἐλέγχου.

Ἡ ἑορτὴ τὴν ὁποῖαν παρεῖχεν εἰς τὴν σαγηνευμένην Εὐρώπην, ὠμοίαζε πρὸς ἐν τῶν βαπτισμάτων ἐκείνων κατὰ τὰ ὁποῖα ἀνάδοχοι εἶνε αἱ Μοῖραι καὶ κατὰ τὰ ὁποῖα ὄβριονται ἀφειδῶς ἀνακατομένα ὄβολοι καὶ χρυσᾶ νομίσματα.

Ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη παρεδόθη εἰς τὴν αὐτοπαίδαν αὐτὴν. Ἐπειτα, ἔξαφνα, ἐσκέφθη νὰ λάβῃ ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν καὶ τοὺς ἄλλους καὶ τὸν ἑαυτὸν του. Παρετήρησεν ὅτι εἶχε ψυχὴν, καὶ ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι εἶχον ἐπίσης τοιαύτην, καὶ ὅτι εἰς τὴν ψυχὴν των διὰ τῆς ψυχῆς του ἔπρεπε ἐπὶ τέλος νὰ λαλήσῃ. Τοιοῦτοτρόπως ἐλάλησε περὶ πατρίδος, περὶ νῆκῆς καὶ πατρικῆς στοργῆς, περὶ φύσεως καὶ περὶ ἐλευθερίας. Πρὸς τὰ εὐγενέστατα τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων, πρὸς τὰ μεγαλοπρεπέστατα τῶν τοπιῶν τῆς γῆς, ἡ μεγαλοφυΐα αὐτοῦ ἐξισώθη εὐχερῶς, καὶ ὁ συνθέτης τοῦ «Κουρέως τῆς Σεβίλλης» κατέ-

P. PAVLIADIS — ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΥΒΕΛΗΣ
Φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

στη μειδιῶν ὁ συνθέτης τοῦ «Γουλιέλμου Τέλλου». Μειδιάμα βαθύ τόρα καὶ ἤθερον μειδιάμα, διότι ὁ «Γουλιέλμος Τέλος» εἶνε ἀριστοῦργημα ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις, εἶνε ἴσως πρὸ παντὸς ἀριστοῦργημα ἡρεμίας καὶ γαλήνης. Ὑπάρχουσι εἰς αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι ἀκόμη πλέον ὑπεροχος εἰς αὐτὸ ὁ ἔξωτερικὸς κόσμος.

Ὡς ἐκ τοῦ ὕψους καὶ τοῦ μεγαλείου ἡ μουσικὴ αὐτὴ εἶνε ἡ μουσικὴ τῶν δρεῶν ἢ τῶν λιμνῶν λόγῳ δρόσου τῆς διαυγείας τὸ μυστήριον τῶν δασῶν ἐν αὐτῇ ὑπάρχει λαμπρὰ ὡς ἡ πρωΐα, εἶνε μελιχρία ὡς ἡ νύξ. Οἱ ἤρωες τοὺς ὁποίους ἐξύμνησε δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἢ πᾶσα τοῦ Ρούτλη δὲν δίδωσιν τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν οὔτε καὶ τὰ ὕδατα τὸν ἀβλακα τῆς ἀκατίων ἄλλ' ἡ φύσις τὴν ὁποίαν ἐπίσης ἐξύμνησε καὶ ἡ ὁποία σώζεται, συνδυάζει μαζί με τὸ αἰώνιον αὐτῆς κάλλος τὸ κάλλος τοῦ ἀριστοῦργήματος μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐσοπτρίζεται καὶ ἀναγνωρίζεται.

Ὁ Ροσσίνι συνέθεσε τὸν «Γουλιέλμον Τέλλον» καὶ ἔπειτα τίποτε πλέον, διότι ἦτο μηδὲν δι' αὐτὸν τὸ Stabat, ὁ ἀπὸ θαρινὰ ἀνθη στέφανος ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον μίαν Μεγάλην Παρασκευὴν ἀνέθιξεν εἰς τὸν Σταυρὸν. Ἀποτίσας ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν τὴν ὀφειλὴν του πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν, κατηγάωσε τεσσαράκοντα περίπου ἔτη ὡς ἀπότιον τῆς ὀφειλῆς του πρὸς τὴν θαυμάσιαν καὶ τὴν λαμαργίαν του. Ἀπὸ μουσικοῦ ἔγινε μάγειρος. Καυχώμενος περισσότερον εἰς τὸ ἔξῃς διὰ τὰ μακαρόνια τὰ ὁποῖα παρασκευάζεν ἢ διὰ τὰ μελοδράματά του, περιωρίζετο εἰς τὴν ἀνάπαυσιν αὐτοῦ ὡς εἰς νεφέλην ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξεροσηνύοντο γέλωτες. Οὕτως ἐγγήρασε καὶ ἀπέθανεν, ἐν μέσῳ τεχνικωτάτων ἐδουμάτων καὶ εὐφυολογιῶν, ὁ συνθέτης τοῦ «Κουρέως τῆς Σεβίλλης» καὶ τοῦ «Γουλιέλμου Τέλλου», ἐκεῖνος περὶ τοῦ ὁποῖου τόσον εὐφυνῶς ἐλέγη ὅτι ὑπῆρξε κράμα Πουλτσινέλλου καὶ Ὀλυμπίου Διός.

[Μετάφρασις Χ. ΘΕΜ. Δ.] ΚΑΜΙΛΑ ΜΠΕΛΛΑΙΓΚ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ—ΕΡΒΕΡΤΟΥ ΣΠΕΝΣΕΡ—Η ΑΓΩΓΗ*

ΑΙ ΠΟΛΥΤΙΜΟΤΑΤΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

— Ἀπόσπασμα —

Ὡς νὰ ζήσωμεν, τοῦτο εἶναι δι' ἡμᾶς τὸ οὐσιωδέστατον πρόβλημα. Ὅχι τίνι τρόπῳ θὰ ζήσωμεν ἐν τῇ ἐθνητάτῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Τὸ γενικὸν πρόβλημα, ὅπερ ἐν ἑαυτῷ συμπεριλαμβάνει πᾶν ἄλλο εἰδικὸν πρόβλημα, εἶναι ὁ ὀρθὸς ὁρισμὸς τῆς κατὰ πάντα ἀρίστης δράσεως ὑπὸ πάσας τὰς περιστάσεις. Πῶς πρέπει νὰ διατάτῃται τὸ σῶμα· πῶς τὸ πνεῦμα· ποῖα ἢ ὀρθὴ διαχείρισις ὑποθέσεων, ἢ ἀνατροφή καὶ συντήρησις οἰκογενείας, ἢ διαγωγή ἡμῶν ὡς πολιτῶν, ποῖα ἢ καταλληλοτάτη χρῆσις πάντων τῶν προσόντων ἡμῶν πρὸς μεγίστην ὠφέλειαν ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων, ποῖα ἢ μέθοδος πρὸς βίον ἡμῶν; Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο εἶναι τὸ μέγα μᾶθημα, ὅπερ εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθωμεν, αὐτὸ τοῦτο εἶναι ἐπομένως καὶ τὸ μέγα μᾶθημα, τὸ ὁποῖον ἡ ἀγωγή ὀφείλει νὰ διδάξῃ.

Ἡ προπαρασκευὴ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τέλειον βίον δέον νὰ εἶναι σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς· ὁ μόνος δὲ λογικὸς τρόπος τοῦ ἐξελέγγην παιδαγωγικὴν ἑνὴν μέθοδον εἶναι τὸ ἐξετάζειν κατὰ πόσον ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ σκοποῦ τούτου ἐπιτυγχάνει.

Τὸ μέτρον τοῦτο, οὐδέποτε ἐν χρῆσει καθολοκληρίαν, σπανίως δὲ μερικῶς, καὶ τότε ὀριστικῶς πῶς καὶ ἀσυναίσθητως σχεδόν, δέον νὰ ἐφαρμόζεται ἐν συνετάσει, μεθοδικῶς καὶ κατὰ πάσας τὰς περιπτώσεις.

Εἶναι ὀρθὸν νὰ ὀρίσωμεν καὶ πάντοτε διαυγῶς νὰ τηρῶμεν πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ὁ ὅσον ἔνεστι τέλειος βίος εἶναι ὁ σκοπὸς, τοῦ ὁποῖου πρέπει νὰ ἐπιτύχωμεν οὕτως ὥστε, ἀνατρέφοντες τὰ τέκνα ἡμῶν, ἀμέσως ἀποβλέποντες πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, νὰ ἐκλέγωμεν ἀνάλογα ἀντικείμενα σπουδῆς καὶ ἀνάλογους μεθόδους. Ὅχι μόνον πρέπει νὰ παύσωμεν ἀσυναίσθητως παρα-

δεχόμενοι ἐν τῇ ἀγωγῇ τὸν ὑψιστάμενον συρμόν, ὅστις δὲν ἔχει κύριον περισσότερον ἄλλου τινὸς οἰουδήποτε συρμοῦ, ἀλλὰ ὀφείλομεν κρίνοντες νὰ φαινομεθῶ ἀνώτεροι ἀνθρώπων τινῶν, εὐφυνῶν μὲν, οἵτινες ὅμως προκοσύντες καὶ κηδόμενοι περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν τέκνων αὐτῶν, κρίνουσιν οὐχὶ ὀρθῶς καὶ ἐπισταμένως σκεπτόμενοι, ἀλλ' ἐπιπολαίως πῶς. Δὲν πρέπει νὰ ἀρκώμεθα *romanticos*, ὅτι τοιαύτη ἢ τοιαύτη γνώσις θὰ ἀποβῇ χρήσιμος εἰς τὸν μετέπειτα βίον, ἢ ὅτι τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον εἶδος ἔχει περισσοτέραν πρακτικὴν ἀξίαν. Ὅχι ὀφείλομεν νὰ ἐξεύρωμεν μέθοδον πρὸς ἐκτίμησιν τῆς σχετικῆς ἀξίας τῶν διαφόρων γνώσεων οὕτως, ὥστε *θετικῶς νὰ γωρίζωμεν*, ποῖα εἶναι ἐκεῖνα, ἐφ' ὧν πρέπει νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν.

Ἀναμφιβόλως τὸ ἔργον εἶναι ἐπίπονον, — ἴσως δὲ οὐδέποτε ἐπιτευχθῆ τέλειως. Ἄλλ' ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐθρότητα τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτωμένων συμπερόντων, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ δυσκολία αὕτη ὄχι μόνον δὲν εἶναι λόγος, ὅπως δειλιῶντες παρίδωμεν αὐτὸ, ἀλλὰ τοῦναντίον ὅπως ἀφιερῶσωμεν ἀπάσας ἡμῶν τὰς δυνάμεις πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ συστηματικῶς νὰ βαδίζωμεν, ἴσως δὲ τότε φθάσωμεν πολὺ συντόμως εἰς ἀποτελέσματα οὐχὶ εὐκαταφρόνητα.

Τὸ πρῶτον ἡμῶν βῆμα προφανῶς πρέπει νὰ εἶναι ἡ ταξινόμησις κατὰ τάξιν σπουδαιότητος τῶν κυριωτάτων ἐνεργειῶν, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ. Κατὰ φυσικὴν σειρὰν δύνανται αὐτὰ νὰ καταταχθῶσιν ὡς ἔξῃς: 1) Αἱ ἐνέργειαι, αἱ τείνουσαι ἀμέσως πρὸς αὐτοσυντήρησιν. 2) Αἱ ἐνέργειαι, αἵτινες, ἐξασφαλίζουσαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, συντελοῦσιν ἐμμέσως εἰς τὴν αὐτοσυντήρησιν. 3) Αἱ ἐνέργειαι, αἵτινες ἀποβλέπουσι τὴν ἀνατροφήν καὶ πειθαρχίαν τῶν παιδῶν. 4) Αἱ ἐνέργειαι, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ τήρησις τῶν καταλλήλων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν σχέσεων. 5) Αἱ ποικίλαι ἐνέργειαι, αἵτινες πληροῦσι τὰς ὥρας τῆς σχολῆς τὰς ἀφιερωμένας πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ὀρέξεων καὶ συνασθημάτων ἡμῶν.

* Ἐκδόσις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὀφειλῶν βιβλίων.

Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη μακρᾶς σκέψεως, ἵνα ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ ταξινόμησις αὕτη φαίνεται ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν ἀληθῆ τάξιν τῶν πραγμάτων. Αἱ πράξεις ἡμῶν καὶ αἱ προφυλάξεις, δι' ὧν διατηροῦμεν διηνεκῶς τὴν προσωπικὴν ἡμῶν ἀσφάλειαν, ὠρισμένως ἔχουσι ἐπὶ πασῶν τῶν ἄλλων τὴν προτεραιότητα. Ἐὰν ἠδύνατο νὰ εὐφραθῇ ἄνθρωπος ὡς παιδίον ἀπειρος τῶν περιβαλλόντων ἀντικειμένων καὶ ἀδυνατῶν νὰ καθοδηγήσῃ ἑαυτὸν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ κόσμῳ, ἀναμφιβόλως σχεδὸν θὰ ἐφρονέυετο ἀπαξ ἐξελεθῶν ἐν τῇ ὁδῷ, οἰαδιήποτε καὶ ἂν ἦσαν αἱ γνώσεις αὐτοῦ ἐπὶ ἄλλων ζητημάτων.

Ἐπειδὴ δὲ τέλεια ἀμάθεια ἐπὶ παντὸς ἄλλου κλάδου οὐδέποτε θὰ ἐπέφερε τόσον ταχέως τὸν ὀλεθρον ὡς ἡ ἐντελής ἀμάθεια ἐπὶ τούτου τοῦ σημείου, ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι αἱ γνώσεις αἱ ἀμέσως βαίνοσαι πρὸς αὐτοσυντήρησιν ἔχουσι προκρίσιν σπουδαιότητα.

Οὐδέεις δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ, ὅτι μετὰ τὴν ἀμεσον αὐτοσυντήρησιν ἔπεται ἡ ἐμμεσον, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει καθήκον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀτομικὴν του ζωὴν πρὶν ἀναλάβῃ καθήκοντα οἰκογενειακά, γίνεται ὀρθόν ἐκ τούτου ὅτι τὰ πατρικὰ καθήκοντα καθίστανται δυνατὰ μόνον, ὅταν τὰ πρῶτα ἔχωσι ἐξασφαλισθῆ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δύναμις πρὸς αὐτοσυντήρησιν κατ' ἀνάγκην προηγείται τῆς ἀπαιτουμένης ἱκανότητος πρὸς διατροφήν οἰκογενείας, ἔπεται ὅτι καὶ αἱ γνώσεις αἱ τείνουσαι πρὸς αὐτοσυντήρησιν προηγούνται τῶν ἀναγκαίων γνώσεων πρὸς οἰκογενειακὴν εὐημερίαν, ὅστεροισι δὲ μόνον τῶν γνώσεων τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἄμεσον διαφύλαξιν τῆς ζωῆς.

Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ἡ οἰκογένεια κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν προηγείται τοῦ Κράτους — καθ' ὅτι ἡ μὲν ἀνατροφή τῶν παιδῶν εἶναι δυνατὴ καὶ πρὸ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Κράτους καὶ μετ' αὐτήν, ἐνῷ ἡ ὑπάρξις τοῦ Κράτους ἐξαρτάται ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν παιδῶν ἐκ

τούτου ἔπεται ὅτι τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου ὡς γονεὺς ἔχουσι μέγιστον σπουδαιότητα τῶν καθήκοντων αὐτοῦ ὡς πολίτου. Πλήν δυναμέθα νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ ἄλλο ἐπιχείρημα — ἐφ' ὅ ἡ τελειότης κοινωνίας τινὸς ἐξαρτάται ἐκ τῆς φύσεως τῶν πολιτῶν, ἢ δὲ φύσις τῶν πολιτῶν διαπλάττεται μάλιστα διὰ τῆς ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἀγωγῆς, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ εὐημερία τῆς οἰκογενείας εἶναι τὸ θεμέλιον, ἐφ' ὅ ὀστηρίζεται ἡ εὐημερία τῆς κοινωνίας. Ὅθεν αἱ γνώσεις, αἱ ἀμέσως πρὸς τῆς οἰκογενείας τὴν εὐημερίαν ὀδηγοῦσαι, δέον νὰ προηγῶνται τῶν γνώσεων, αἵτινες ἀποβλέπουσι πρὸς τὴν τῆς κοινωνίας.

Αἱ ποικίλαι καὶ εὐάρεστοι ἀσχολίαι αἵτινες πληροῦσι τὰς ὥρας τῆς σχολῆς ἡμῶν, ἡ μουσικὴ, ἡ ποίησις, ἡ ζωγραφικὴ, προφανῶς ὑπονοοῦσι προϋπάρχουσαν κοινωνίαν. Ὅχι μόνον ποιά τις ἀνάπτυξις αὐτῶν καθίσταται ἀδύνατος ἀνεῦ κοινωνικῆς ἐνότητος πρὸ πολλοῦ ὑψισταμένης, ἀλλὰ καὶ αὕτη καθ' ἑαυτήν ἢ οὕσια αὐτῶν συνίσταται κατὰ μέγα μέρος ἐκ κοινωνικῶν συμπαθειῶν καὶ συνασθημάτων. Ἡ κοινωνία ὄχι μόνον παρέχει τὰς πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν ἀναγκαίας συνθήκας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ συνασθημάτων καὶ τὰς ιδέας, αἵτινα αὐτὰ ἐκφράζουσιν. Ἐπομένως καὶ τὰ ἀφορώντα τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀτόμου ὡς καλοῦ πολίτου ἀποβαίνοσαι σπουδαιότερα τῶν ἀφορώντων τὴν ὑπὸ ἐποψιν τεχνῶν αἰσθητικῆν αὐτοῦ μόρφωσιν καὶ ἐν τῇ ἀγωγῇ πρέπει νὰ προηγῶνται.

Αὕτη λοιπὸν, ἐπαναλαμβάνομεν, φαίνεται εἰς ἡμᾶς ἡ κατὰ λογικὴν σειρὰν κατάταξις, α) Ἡ ἀγωγή ἢ προπαρασκευάζουσα διὰ τὴν ἄμεσον αὐτοσυντήρησιν, β) ἡ τὴν ἐμμεσον αὐτοσυντήρησιν σκοποῦσα, γ) ἡ διαπλάττουσα τὸν ἄνθρωπον ὡς γονεῖα, δ) ἡ προπαρασκευάζουσα τὸν πολίτην, ε) ἡ προπαρασκευάζουσα τὸν ἄνθρωπον διὰ τὰς ποικίλας ἀσχολίας τοῦ βίου, τὰς σκοποῦσας τὸν καλλωπισμὸν καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ πνεύματος.

Μετάφρ. Δ. καὶ Π. Α. ΛΑΣΚΑΡΕΩΣ

ΝΕΚΡΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΝΕΡΩΝΑ, ΡΩΜΗ 64 Μ. Χ.

Ἐπιστολὴ Ἑλληνοῦ ταξιδιώτου πρὸς φίλον του εἰς τὰς Ἀθήνας

Ἐπέρασαν δεκαπέντε χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ καθετί τῆ Ρώμῃ ἤξευρα πῶς θὰ εἶρω τὸ καθετί διαφορετικῶς, ὅμως δὲν ἐπερίμενα τέτοια τέλεια μεταμόρφωσι. Ἡ Ρώμη ποὺ γνώριζα, με τοὺς στενοὺς καὶ ἀκανόνιστους δρόμους καὶ τὰ ξύλινα παλῶσπιτα, δὲν ὑπάρχει πιά· καὶ στὴ θέσι τῆς βλέψεως τώρα μιὰ μεγάλη Κόρινθος, ἐπιβλητικὴ, εὐθυμὴ καὶ πλοῦσις, ὅπου τὴν καταστρέφει ὅμως ἡ συνηθισμένη ἀκαλαισθησία τῶν Ρωμαίων. Καὶ πρῶτα - πρῶτα, εἶναι παραπολὺ μεγάλη τὰ σπίτια παραπολὺ ψηλά, οἱ δρόμοι παραπολὺ πλατεῖς, τὸ καθετί ὑπολογισμὸν παραπολὺ μεγάλο. Αἰσθητικῶς ἡ ἐντύπωσις εἶναι ἕλεινή· γιὰ ἓνα κοινὸν παρατηρητὴν εἶναι πολὺ ἀστεία. Οἱ πλατεῖς δρόμοι — ποὺ λαμποκοποῦν ἀπὸ χρωματιστὰ μάρμαρα καὶ φρεσκοβαμμένα κτίρια—εἶναι γεμάτοι ἀπὸ πλοῦσια μαγαζιά ὅπου βλέπετε καθετί νέον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ

τὴν Ἀνατολὴ μαζί με τὰ περίεργα πράγματα ποὺ ἔρχονται ἀπὸ βορρᾶν καὶ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τόπους. Ὅλος ὁ κόσμος φαίνεται νὰ σπαταλᾷ. Τὰ καταστήματα εἶναι γεμάτα, ἀπὸ τὸ πρῶτὸ ἕως τὸ βραδύ. Χρυσὰ μικροπράματα, γυάλινα δοχεῖα, χαλᾶκια, σιζαντέδες, μεταξωτά, ὑφάσματα ὑφασμένα με χρυσάφι καὶ ἀσημι, κεντήματα, ὅλα ἀπλωμένα ἀστραφτερὰ στὸ φῶς τοῦ ἡλίου, λαλίζουσι τὰ μάτια καὶ φαντάζουσι ἐπιδεικτικὰ με τὸν ὄγκο καὶ με τὴ λάμπη τῶν χρωμάτων.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς ὁ Αὐτοκράτωρ εἶναι παραπολὺ δημοτικὸς καὶ ὅσες φορὲς βγαίνει ἔξω, ὁ λαὸς τὸν ἐπυφηνεῖ με φανατικὸν ἐνθουσιασμόν. Εἶναι βέβαια καὶ δυσαρεστημένοι μεταξὺ τῶν παλαιῶν Φιλελευθέρων, μὰ δὲν ἔχουν καμιάν ἐπιρροή καὶ οὔτε τοὺς λογαριάζει κανεὶς. Γιατί, τί σημαίνουν τὰ παράπονα καὶ

ή αιώνια γκρίνια τους για τα παλιά καλά χρόνια και για το Κράτος που πάει κατά διαβόλου, μπροστά στην ευτυχία που παντού, σε καθεί είναι χυμένη, από τότε που ανέβηκε ο Νέρων στον θρόνο; Πρώτη φορά τώρα από χρόνια ο λαός αναπνέει ελεύθερα και με τις μεταρρυθμίσεις που έφερε στη φορολογία, ένα βάρος δυσκολοβάσταχο έσπρωσε από τους ώμους του φτωχού, και, ήμπορώ να το βεβαιώσω, του χρεωστούν ευγνωμοσύνη γι' αυτό.

Είναι λίγες ημέρες που γεμάτισα με τον Σενέκα, για να μπορέσω να μιλήσω με μερικώς φυσιογνωμίες φιλολογικές. Είναι κάπως ήλκυσμένος. Συζητώντας για τις διαφορές που έχουν ο δικός μας και ο ρωμαϊκός λαός, είπε πως έχομε πολύ δίκαιο να μιλούμε για την πνευματική μας υπεροχή, το καλλιτεχνικό γούστο, την ευφάντα, την αίσθηση της αναλογίας, μα πως ιδέα δεν έχομε ούτε από ελευθερίαν έμπορίου, ούτε από ελευθερία σκέψης. «Αυτό το είδος της ελευθερίας», είπε, «πάντα στέκει καλύτερα κάτω από ένα Βασίλευ ή Ήγεμόνα παρά με δημοκράτας που υποβλέπονται άναμεταξύ τους. Ποτέ δεν θα υποφέραμε τη θρησκευτική τυραννία των Αθηνών». Δεν ήμπορεσα να κρύψω αυτό που μου έκαμε σήμερα αίσθησι στη Ρώμη, ότι, ενώ όλοι σχεδόν έχουν αξιώσεις φιλολογικές και συζητούν όλοένα για ευγλωττία, ύφος και δήθεν καλλιτεχνία, όλοι σχεδόν γράφουν κακά έκτος του Πετρώνιου του Διαιτητού, όπου ο φιλογικός κόσμος δεν τον άναγνωρίζει. Οι Ρωμαίοι μιλούν πολύ περί του «ή τέχνη δια την τέχνη» και ή γλώσσα των, αντί να είναι ένα απλό και τέλειον όργανον της σκέψης, καλλιεργείται μόνον και μόνον δια την γλώσσα. «Αυτό, σ' έμας τους Έλληνας», είπα, «φαίνεται ή κυριώτερα αρχή της παραμής και το αντίθετον του ίδιου μας ιδεώδους, ότι καθεί πρέπει να χρησιμεύη ως στόλισμα καθεί όμως που φθάκει στην υπερβολή, και αποβλέπει έκείνο εις τον στολισμόν μόνον, είναι κακόν». Νομίζω πως ο Σενέκας συμφώνησε μαζί μου, άλλ' οι νεώτεροι φιλόλογοι που ήσαν εκεί, χαμογέλασαν με συγκατάβασι και σαν να με έλεηνολογούσαν, και είπαν προστατευτικά: «στεκόμαστε πολύ ψηλότερα απ' αυτά όλα».

Έπειτα από το γεύμα αυτό, σκέφθηκα πως έγνωρισα αρκετά από την φιλογική συντεχνία. Ο Σενέκας πολύ ευγενικά υπέβαλε στον Αυτοκράτορα να με δεχθή. Παραουσιάσθηκα χθές το απόγευμα εις το νέον χρυσό παλάτι που έκτισε ο Νέρων για τον έαυτό του. Πλούσιον οικοδόμημα, κοινόν για το δικό μας γούστο, που είναι όμως επιβλητικό. Ταιριάζει πολύ καλά με τον προσορισμό του, μα όλοι οι αλλικοί παραπονούνται ότι δεν είναι αρκετά ευρύχωρο ούτε αναπαυτικό. Με πήγαν σ' ένα είδος αντιθαλάμου όπου

διαφοροί της αύλης, στρατιωτικοί και πολίται, έπεριμέναν και μου είπαν ότι ο Αυτοκράτωρ θα με δεχθή μετά ένα τέταρτον της ώρας περίπου. Όλοι μιλούσαν σιγά-σιγά σαν να έβρισκοντο μέσα σ' ένα ναόν. Έγώ όμως είδα ότι δεν υπήρχε κανένας λόγος γι' αυτό, αφού το δωμάτιον του Αυτοκράτορος ήταν στην άλλη άκρη ενός μεγάλου διαδρόμου και οι θύρες ήταν κλειστές. Μετά ένα τέταρτον ένας αξιωματούχος με ώδηγησε στον Αυτοκράτορα.

Ήταν καθισμένος εμπρός σ' ένα μεγάλο τραπέζι με χαρτιά και περιγραμμές κάθε λογής, και έφαινετο πως ύπαγόρευε στον γραμματέα του, ο οποίος είχε φύγει από την άλλη θύρα όταν μπήκα. Μοιάζει πολύ με τις εικόνες του, που δεν αποδίδουν όμως τα μυστικά, όνειροπόλα μάτια του, ούτε την έκφρασί του την ειδιάθετη και την έξυπνη. Σε κυττάζει μ' έναν τρόπο μισο-κευτευτικά, σαν να σου λέγη «για όνομα του Θεού, μη νομίσης πως όλα αυτά τα πράγματα τα παίρνω στα σοβαρά». Αί κινήσεις του είναι βιαστικές μα όχι απότομες. Κρατούσε στα χέρια ένα κομπολόι από κεχριμπάρι και το έπαιξε όλη την ώρα που μιλούσαμε. Τα δάχτυλά του είναι κοντά, τετράγωνα και μάλλον παχειά. Μιλούσε ελληνικά αρκετά καθαρά, μα την αλήθεια, και χωρίς ξενικό τόνο. Πραγματικώς, τα μιλεί πολύ καλά. Με ρώτησε αν διασκεδάω στη Ρώμη, από ποτέ είχα έλθει, τί σκεπτόμουν για την πρόδό της, και αν είχα πάει στο νέον θέατρο. Απήντησα πως δεν είχα ιδή το νέον θέατρο, μα πως μου είπαν ότι άξιζε τον κόπο να ιδώ τις παραστάσεις του άμφιθεάτρου. Ο Αυτοκράτωρ έγέλασε κινώντας τους ώμους και είπε πως το έλεγα από μεγάλη μου ευγένεια, γιατί ήξευρε πολύ καλά πως τα θεάματα αυτά, μολονότι διασκεδάσαν πολύ τον αγράμματον όχλο, ήταν πολύ άνοστα δι' ανθρώπους της ιδικής μου καλαισθησίας και μορφώσεως. Υποκλίθηκα για τη φιλοφροσύνη. Όσο για τον έαυτό του, έξηκολούθησε, τα θεάματα ειλικρινώς τον άηδιάζον, αλλά, βέβαια, είναι καθήκον που του επιβάλλει το Κράτος, να πηγαίνη. «Είναι του επαγγέλματός μου», είπε «αν όμως ήμπορούσα να κάμνω ό,τι μου άρέσει, θα έβλεπα μόνον ελληνικά δράματα, όπου να παίξη ιδικός μου θίασος, μέσα στο δικό μου σπίτι». Με ρώτησε για πολλούς συγγενείς μου που είχε άπαντήσει εις την Ελλάδα, ένθυμύμενος και το όνομα και το επαγγέλμα των. Με ρώτησε αν έγραφα τίποτε τώρα τελευταία, και όταν είπα πως βαρέθηκα τα βιβλία και ότι εις το έξης θ' άφιερώνω όλον τον καιρό μου να σπουδάω τους ανθρώπους μόνον, έγέλασε. «Τίποτα δεν είναι τόσο άπελπιστικό», είπε, «όσο να θέλη κανείς να άνυψώση το φιλογικών γούστο εις την πόλιν αυτήν. Έγμεθα θαυμάσιος λαός κάνομε πολλά πράγματα πολύ

καλύτερα από άλλους λαούς — δεν έννοώ μόνον τον άποικισμόν μας — ειπε χαμογελώντας, — «και το έξωτερικόν μας έμπορίον, άλλα τη ζωγραφική μας εις το πορτραίτο και τες λαϊκές μας φάρσες. Κατά γενικόν κανόνα, εθύς που καταπιαστούμε με την Τέχνη, δεν κατορθόνομε τίποτε, και τα άποτελέσματα είναι άξιοδίαφута. Αν, λοιπόν, θέλεις να εύρης ένα Ρωμαίον που να ήναι άγαπητός, ίκανός και έξυπνος και σεμνός, πρέπει να ζητήσης κάποιον που να μη γνωρίζη τίποτε από Τέχνη και ούτε να θέλη να μάθη. Με σάς όμως διαφέρει το πράγμα. Αί Αθήναι είναι πόλις καλλιτεχνών». Έπειτα άλλαξε θέμα όμιλίας και ανέφερε τας πικράς μάλλον κρίσεις που έδημοσιεύθησαν στας Αθήνας δια το πως έπολιτεύετο προς τους Ιουδαίους, και ιδιαίτέρως προς την νέαν αίρεσιν που όνομάζονται Χριστιανοί.

«Βέβαια», είπε, «σε σάς φαίνεται άλλόκοτον όταν καταφεύγω εις τα άκρα όμως, πιστεύε με, στην περίστασιν αυτήν είναι άναγκαίον. Παντού είναι Έβραίοι και παντού άπαιτούν τα δικαιώματα του πολίτου. Αλλά δεν ζούν ως πολίται: φυλάττουν τους ιδικούς των άλλόκοτους θεσμούς: άπαιτούν τα δικαιώματα του πολίτου και ιδιαίτερα προνόμια, δηλ. νόμους ιδικούς των θέλουν να έχουν τα πλεονεκτήματα έθνους χωρίς αυτοί να είναι έθνος, χωρίς να εργάζωνται εις τας υπηρεσίας του Κράτους. Δεν ήμπορούμε να το επιτρέψωμε αυτό. Όλα αυτά τα ζητήματα τα έφεραν εις το μέσον αυτοί οι λεγόμενοι Χριστιανοί, που είναι, πρέπει να το ειπώ, παραπολύ δύσκολο να συγγενηθή κανείς μαζί τους: Πρώτα, διότι ακολουθούν την πολιτική της παθητικής αντίστασεως όπου τόσο δύσκολα ήμπορεις ν' αντιδράσης εναντίον της, και έπειτα διότι έχουν τις γυναίκες με το μέρος των — και ξεύρεις τί σημαίνει ένα τέτοιο πράγμα. Δεν έχω καμιά προσωπικήν αντίπαθεια ούτε προς τους Έβραίους ούτε προς τους Χριστιανούς. Δεν ήμπορώ όμως να άνέχωμαι μέσα στο Κράτος μια μυστηνή έταιρεία ή όποια διδάσκει ότι τα καθήκοντα του πολίτου προς το Κράτος είναι πράγμα δευτερεύον, ότι δεν υπάρχει ανάγκη πατριωτισμού και ότι δεν υπάρχει άπολύτως κανέν δικαίωμα πολίτου». Απήντησα ότι πολύ καλά καταλαβαίνω το πράγμα, και ρώτησα την Μεγαλειότητά του αν δεν συμφωνή μαζί μου ότι ποινικαί καταδιώξεις σπανίως φέρον άποτελεσμα και συχνά βλάπτουν μάλιστα.

Ο Αυτοκράτωρ αποκρίθη ότι τα λόγια μου έχουν πολλήν σημασία, δεν ένόμιζε όμως πως το κίνημα είναι έθνικόν ή γενικόν που να έχη μέσα του στοιχεία διαρκείας, άλλα κάτι μόνωμερές, που θα τελειώση γρήγορα, αφού οι περισσότεροι φρόνιμοι άνθρωποι είναι εναντίον.

«Το δυσάρεστον είναι ότι», είπε, «μπήκε στα

κεφάλια των γυναικών πως πρόκειται για κάτι ευγενικό, και βέβαια όσο βλέπουν ότι όλοι οι φρόνιμοι άνθρωποι είναι εναντίον, τόσο περισσότερο θα επιμένουν. Όλη αυτή ή ιστορία έχει έξογκωθή και εις τον χαρακτηρισμόν του κινήματος και εις τα μέτρα που έλαβα εναντίον του. Αλλά αυτό δεν ήτο δυνατόν να το άποφύγωμε. Είπαν ότι μου προξενεί ευχαρίστησι να βλέπω τα βάσανα άδών θυμάτων. Αυτά είναι άνοησίες. Πολύ φροντίζω να εξακριβώνεται καλά καθεί, για να μη ένοχοποιήται ο άδώς μαζί με τον ένοχον. Έπειτα, κάθε Ιουδαίος ή Χριστιανός που όμολογήση ότι άναγνωρίζει τας άρχάς του Κράτους, άρίνεται ελεύθερος και δεν καταδιώκεται. Αλλά αυτό άκριβώς είναι που δεν θέλουν να κάμουν — διατί, δεν ήμπορώ να έννοήσω. Έχουν πολλήν προκατάληψιν, ακόμη περισσότεραν ματαιοδοξίαν, άλλα το βέβαιον είναι ότι δεν ήμπορούν κανείς να μη θεωρήση το κίνημα επαναστατικόν, και μόνον έτσι πρέπει να το αντιμετώπιση. Αμφιβάλλω αν σε καμιά χώρα, κίνημα επαναστατικόν που έπηρε τόσον άμείλικτη στάσι, εύρησε τόσο επικική ύποδοχήν. Βλέπετε λοιπόν» ειπε στο τέλος ο Αυτοκράτωρ, «πόσην δυσμένεια μου απέδωκαν εις το ζήτημα αυτό. Όμως νομίζω πως δεν ήμπορώ να παραπονεθώ: ότι και αν κάμης, βεβαίως θα έχης άδικο».

Σηκώθηκε τότε από το τραπέζι και είπε ότι ή Αυτοκράτειρα ήθελε να με ιδή πριν φύγω και με ώδηγησε εις τα δωμάτια της πλάι στα ιδικά του.

Η Αυτοκράτειρα Σαβίνα Ποππαία είναι ή τελειότερη της χείρας. Φαίνεται περισσότερον Έλληνις παρά Ρωμαία και όμιλεί ελληνικά καλύτερα από τον Αυτοκράτορα, καθαρά και κομρά. Όλα όσα παράδοξα μάς έχουν διηγηθή δι' αυτήν και ακόμη πως πονδράζει τα μαλλιά της με χρυσή σκόνη, είναι άνοησίες. Ήταν ντυμένη με τη μεγαλύτερη απλότητα και δεν φορούσε ούτε το παραμικρό κόσμημα. Ήταν άφελειστάτη, μετέδιδε την άφέλειαν αυτήν και εις τον άλλον, μιλώντας όλοένα για διάφορα πράγματα χωρίς να επιμένη σχολαστικά εις κανένα, ως που είπε όσα είχε να ειπώ, και έπειτα με ένα κίνημα έλαφρά σμιασμένο μούθωσε να έννοήσω ότι ήταν καιρός να φύγω.

Ο Αυτοκράτωρ είπε ότι ή Βασιλομήτωρ ήθελε να με ιδή άλλα είχε προσβληθή από δυνατή κακοστομαχία. Μου είπε ότι ήτον βέβαιος πως θα τον ειδοποιούσα όταν θα ξαναερχόμουν εις την Ρώμη, ότι ήθελε και ο ίδιος να έλθη το έρχόμενον έτος να μείνη μερικώς μήνας στην Ελλάδα, άλλ' άμφεβάλλε αν αί υποθέσεις του Κράτους θα του το επιτρέψουν. Σε χαιρετώ.

Υ. Γ. — Αυτή τη στιγμή διαδίδεται ότι ή Βασιλομήτωρ έδηλητηριάσθη.

Μ Π Α Κ Α Β Α Λ Η

— Παραμύθι —

Στην Ινδική γλώσσα είναι μία παράξενη ιστορία, από ένα Μουσουλμάνο γραμμένη, που μιλεί για τους παληούς θεούς των Ινδιών, τους Αποάρα και τους Ρακσάξα και που την λένε «Το Τριαντάφυλλο της Μπακαβάλης». Διαβάσεις εκεί μέσα τόσα παραδόξα: για πηγές μαγεμένες, όπου άμα κανείς έπεφτε στα νερά τους, άνδρας ή γυναίκα, έχανε το φύλο του για λουλούδια που ποτέ δεν μαραίνονταν και που ή μυρωδιά τους έδινε το φώς στους τυφλούς. Και, ακόμα, την ακόλουθη ιστορία για μιά άγάπη ανθρώπινη και υπεράνθρωπη, όπου δμοια δεν είναι άλλη...

... Τόν καιρό που ο μεγάλος Ραζά Ζαίν-Ούλμουλουκ είχε τα βασίλειά του άνατολικά στο Ίνδοσταν, ή Μπακαβάλη, ή Αποάρα, άγάπησε ένα νεώ, έναν θνητό, τόν γιού του Ραζά. Το άγόρι αυτό ήταν έμορφο σαν κορίτσι, έμορφο σαν αυτόν τόν θεό Καμά: λές και είχε γεννηθή για την άγάπη μόνο. Στη χώρα λοιπόν αυτή, καθεί που έχει ζωή, και τα χορτάρια ακόμα, νοιώθουν την έμορφία. Ένα απ' αυτά, που το λένε Αζόκα, εϋθύς που το πατήση το πόδι έμορφης κόρης, γίνεται λουλούδι μυρωδάτο.

Η Μπακαβάλη λοιπόν ήταν πιά έμορφη από κάθε ανθρώπινο πλάσμα, γιατί ήταν γεννημα θεών και όσοι την έβλεπαν και τη νόμιζαν πως ήταν από ανθρώπινη γενιά, έλεγαν, σαν τους ρωτούσες: «Ρώτα το άηδόνι, να τραγουδήση την έμορφία της!»

Ο νεός, Ταξ-Ούλμουλουκ, δεν είχε καταλάβει πως ή άγαπημένη του δεν ήταν από ανθρώπινη γενιά: ήταν τυχερό και άπαντηθήκανε και παντρεύτηκαν μυστικά. Ηξερε όμως πως τα μάτια της ήταν υπερφυσικά μεγάλα και σμασμένα, τα μαλλιά της μύριζαν σαν τó μόσκο της Ταρταρίας, και πως σε κάθε της κίνηση σαν να σκορπούσε όλη της ή ζωή τέτοιο άρωμα και τέτοιο φώς που λές κ' έκανε τη μιλιά του και την κίτταζε άκίνητος σαν ζωγραφιά πάνω στον τοίχο.

Αναψε ή φλόγα της Άγάπης μέσ' την καρδιά της Μπακαβάλης και ή φρόνησή της πέταξε όπως φεύγει το χρυσάφι από τα φτερά της πεταλούδας, και έχασε τούς δικούς της, την άθάνατη γενιά της, ακόμα και την κατοικία των ουρανών που ήταν αναθρεμμένη.

***

Τα ιερά βιβλία των Ινδιών έχουν πολλές ιστορίες για την αιώνια πόλι Αρμανάγαρ όπου

όλοι οι κάτοικοι είναι άθάνατοι. Εκεί, μέσα σ' αιώνια χαρά ζή ο γαλαζογένης Έντρας, τριγυρισμένος από άκοίμητες ουράνιες ίέριες που φέρνουν όλοένα γύρω του, καθώς οι άστερισμοί στον ουρανό γύρω στον Σούρα, τόν ήλιο. Εκεί ήταν και της Μπακαβάλης ή κατοικία, που την παράτησε για την άγάπη ενός ανθρώπου.

Ένα βράδυ λοιπόν, ένα βράδυ πνιγμένο στα άρώματα και στην ήδονή, άνασηκώθηκε ο Έντρας στο στρώμα του σαν να θυμήθηκε ξαφνικά κάτι, από καιρό λησμονημένο. Και ρώτησε εκείνους που ήταν γύρω του:

— Γιατί ή Μπακαβάλη, ή κόρη τού Φιρόξ, δεν φαίνεται πια μπροστά μας;

Ένας τού άποκρίθηκε:

— Ω μεγάλη Έντρα, τό έμορφο πουλί πιάστηκε στα δίχτυα της άγάπης ενός θνητού! Σάν τό άηδόνι άδιάκοπα τραγουδεί την άγάπη της που δεν είναι, λεί, άλλη σαν αυτήν. Είναι μεθυσμένη με τα νεύατα τα γήινα και την έμορφία τού άγαπημένου της. Μόνο μ' αυτόν και γι' αυτόν ζή κ' έτσι έμας τούς δικούς της μάς έχασε και ούτε μάς λογαριάζει! Έξ αίτίας αυτού, άθθέντα των Ντέβα και των Σούρα, ή Αποάρα ή τριανταφυλλένια δεν φαίνεται ποτέ στα παλάτια σου!

Θύμωσε τότε πολύ ο Έντρας και πρόσταξε να τού φέρουν άμέσως τη Μπακαβάλη, ν' άπολογηθή για την τρελή άγάπη της.

Τότε οι Ντέβα την ζύπνησαν και την έφεραν άπάνω στο άρμα τους τό καμωμένο από σύννεφα. Τα χείλη της ήταν ακόμα ζεστά από τα φιλιά τού θνητού και τό στήθος της άνθισμένο με κόκκινες βούλες που της χάρισαν τ' ανθρωπινα χείλη.

Γονάτισε μπρός στον Έντρα με τα χείρια ένωμένα ήκεντυικά, και ο Κύριος τού Στερεώματος την κίτταξε άργισμένος χωρίς να μιλήση, με τα φρύδια κατεβασμένα, καθώς διαν ξεκινούσε στον πόλεμο πάνω στον έλέφαντά του που είχε τρεις προβοσκίδες.

Τότε είπε στους Ντέβα:

Νά την ρίξετε μέσα στο καμίνι να εξαγισθή, γιατί από τό σώμα της βγαίνει μιά μυρωδιά θνητού που πληγώνει την άθάνατη όψι μου. Και κάθε φορά που θα ξανακάνη την ίδια τρέλα, έτσι θα την ρίχνετε στη φωτιά...

Έρριξαν λοιπόν την πιά έμορφη Αποάρα σ' ένα καμίνι πυρωμένο και σε μιά στιγμή τό σώμα της γίνηκε μιά φούχτα άσπρη στάχτη. Έπειτα, ράντισαν τη στάχτη με ένα νερό μαγικό, και ή Μπακαβάλη βγήκε από τό καμίνι,

γυμνή όπως γεννήθηκε, μα πιά τέλεια και πιά έμορφη τώρα.

Και ο Έντρας την έπρόσταξε να τού χορέψη όπως τού χόρευε και πριν.

Χόρευε εκείνη όλους τούς γνωστούς χορούς που χόρευαν στην κατοικία των ουρανών. Λύγιζε τό κορμί της καθώς τα άνθια που λυγίζουν στο άρωματισμένο άγεράκι, καθώς τό νερό που φεύγει κάτω από τό φώς, φειδωτό. Έλαφρή σαν μέλισσα στριφογύριζε, σαν φύλλο που τό γυρίζει ο άνεμος, με άτελείωτες χαριτωμένες κινήσεις, που μάγευαν.

Και ή καρδιά εκείνων που την κίτταζαν, σπαρτάρισε κάτω από τα λαμπερά πόδια της και της φώναξαν όλοι μαζί:

— Ω Λουλούδι της Ψυχής! Ω Ρόδο της Ζωής! Ω Θαύμα από τόν κήπο της Χάριτος! Ω Άνθος γλυκύτατο! Ω Ρόδο της Ζωής!

Έτσι, κάθε βράδυ ήταν άναγκασμένη να παρουσιάζεται μπροστά στον Έντρα στο Αρμανάγαρ και κάθε βράδυ την έρριχναν στο καμίνι να εξαγισθή από την άγάπη της, που δεν ήθελε να την άρνηθή. Γύριζε κάθε νύχτα πίσω στη γή, λουζότανε στη μεγάλη πηγή από ροδόσταμο που ήταν μέσα στην κατοικία της, και πλάγιαζε, χωρίς να τόν ζυπνήση, στο πλάι τού άγαπημένου της.

Μά, ένα βράδυ ζύπνησε ο Ταξ-Ούλμουλουκ: άπλωσε τα χείρια και είδε πως ή Μπακαβάλη έλειπε από κοντά του. Μόνο τό άρωμά της έννοιωθε άπάνω στο προσκεφάλι και είδε τα πέπλα της τ' άρωματισμένα, ριχμένα άταχτα πάνω στα ντιβάνια...

Όταν έγύρισε πιά έμορφη από πριν, τίποτε δεν είπε ο Ταξ-Ούλμουλουκ μά, την άλλη ήμέρα, σαν άρχισε να σκοτεινιάζει, έκοψε την άκρη τού χεριού του μ' ένα μαχαίρι και έβαλε στην πληγή άλάτι, για να μην άποκοιμηθή. Όταν έπλησίασε τό άέρινον άρμα, σιωπηλά σαν ένα μακρό σύννεφο που τό άσήμωνε τό φεγγάρι, σηκώθηκε και άόρατος άκολούθησε την Μπακαβάλη.

Κρεμάστηκε στο μαγικό άρμα και έτσι έπέταξε πάνω ψηλά στο Αρμανάγαρ, στα ουράνια παλάτια τα στολισμένα με πολύτιμα πετράδια, μπροστά στον Έντρα. Ο Έντρας όμως δεν τόν είδε γιατί ήταν ζαλισμένος από τις γύρω του έμορφιές και από τούς άτμούς τού κρασιού «σώμα».

Όρθός στη σια μιάς κολόνας, ο Ταξ-Ούλμουλουκ είδε τόση έμορφία που ποτέ πριν δεν είχε ιδή, εκτός από τη Μπακαβάλη. Άκουσε μελωδίες γλυκύτερες από κάθε μουσική ανθρώπινη. Τα μάτια του ήταν θαμπωμένα από τη λαμπράδα. Και οι καρμές οι χρυσόγλυφες και στολισμένες με πολύτιμα πετράδια που έβλεπε γύρω του, έμοιαζαν με άτέλειωτα ουράνια τόξα, τό ένα μέσα στο άλλο.

Μά σαν έφτασε ή στιγμή να ιδή τόν τρομερό εξαγνισμό της Μπακαβάλης, έννοιωσε να παγώνη ή καρδιά του μέσα στο στήθος και έβαλε μιά σκληρή φωνή. Θα έπεφτε και αυτός μέσα στο χείμαρρο της φωτιάς, αν δεν πρόφθαναν να είπουν τις μαγικές λέξεις και να χύσουν τό μαγεμένο νερό άπάνω στη στάχτη της φραιάς Αποάρα που ήταν λευκότερη από τό χιόνι.

Είδε τότε την Μπακαβάλη λαμπερή σαν άγαλμα της θεάς Λαξμή, στην φραιότερη μέσα στις χίλιες της έσσαρκώσεις, πιά ραδινη παρά πριν, δμοια με τόν κομήτη που φεύγει από την άγκάλη τού ήλιου. Οι καρπύλες τού σώματός της ήταν πιά λαμπρές τώρα, και πιά μεγάλη ή λάμψη των φωτεινών μαλλιών της...

Και ή Μπακαβάλη έχορευσε και έφυγε και ο Ταξ-Ούλμουλουκ γύρισε πίσω με τόν ίδιο τρόπο που είχε έρθη.

***

Όταν, την αύγή, της είπε πως την άκολούθησε πάνω στους ουρανούς και πως έμαθε τό μυστικό της, άρχισε ή Μπακαβάλη να κλαίη και να τρέμη από τό φόβο της.

— Αλοίμονο! αλοίμονο! τί έκαμες; Έγείνες ο μεγαλύτερος έχθρος στον έαυτό σου. Ποτέ δεν θα μάθης τί ύπόφερα για σένα: την κατάρτα των δικών μου, τις προσβολές της γενιάς μου. Προτίμησα τό μαρτύριο της φωτιάς παρά να χάσω την άγάπη σου χίλιους θανάτους επέθανα παρά να σε χάσω! Τό είδες και σύ! δμως κανένας θνητός δεν μπορεί ν' άνέβη στην κατοικία των θεών χωρίς να κληθή! Τώρα αλοίμονο! τό κακό έχει γίνει και ο μόνος τρόπος γα νιά να φύγης τόν κίνδυνο που σε περιμένει, είναι να σε πάρω άπόψε κρυφά στο Αρμανάγαρ και να μαγέψω τόν Έντρα τόσο, που να μη μπορέση τίποτε να μου άρνηθή.

***

Τό λοιπόν ή Μπακαβάλη, ή Αποάρα, ύπόμεινε ακόμη μιά φορά τό μαρτύριο της φωτιάς και χόρευε έπειτα μπροστά στους θεούς, έτσι, που τα μάτια όλων εκείνων που την είδαν, θάμπωσαν κιντίζοντας τις καρπύλες που ζωγράφιζε τό σώμα της, τη γληγοράδα των λευκών ποδιών της, τη λάμψη που άκτινοβολούσαν από τα μαλλιά της. Και ή θελατική έμορφία της έμάγεψε όλους που την έβλεπαν, και μισοσβησμένες φωνές άκουόντανε: «Ω άνθος της ζωής! Ω λουλούδι της ψυχής!» Τα δάχτυλα των μουσικών παράλυσαν, και μόλις άκουες τη μουσική τρεμουλιαστή, πεθαμένη να τελειώνη μέσα σε ένα ήδονικό σβύσιμο.

Τότε άκουστηκε ο γλυκός κεραυνός της φωνής τού Έντρα που τάραξε τη βαθεία σιωπή:

— Ω Μπακαβάλη! Πές μου τί έπιθυμείς, και θα σου τό δώσω. Όρκίζομαι στον Τριμούρτη!...

Ἐκείνη, γελαστή μπροστά του, ἀλαφιασμένη ἀκόμη ἀπὸ τὸν χορὸ, εἶπε σιγανά:

— Σὲ ἰκετεύω, οὐράνιε θεέ, νὰ μὲ ἀφήσης νὰ φύγω ἀπὸ 'δὼ καὶ νὰ ζήσω μ' ἐκείνον ποὺ ἀγαπῶ, τὰ λίγα χρόνια ποὺ ἔχει νὰ ζήσῃ!

Καὶ κύτταξε τὸν νέο Τᾶζ - Οὐλμουλουκ.

Τότε ὁ Ἐντρας, ἀκούνοντας τὰ λόγια της, γύρισε καὶ εἶδε τὸν Τᾶζ - Οὐλμουλουκ, καὶ τόσο σκοτεινίασε ἡ ὄψις του ποὺ ἔγεινε σκοτάδι καὶ στὰ οὐράνια παλάτια.

Εἶπε:

— Καὶ σύ, βέβαια, γενιὰ τῶν ἀνθρώπων, θὰ ἠθελες νὰ μοῦ ζητήσης τὴν ἴδια χάρη; Μὴ νομιζῆς ὅμως πὼς θὰ μπορέσης νὰ πάρης ἀπὸ 'δὼ μιὰν Ἀσάρα, σὰν τὴ Μπακαβάλη, γιὰ γυναῖκα σου, χωρὶς νὰ τὸ πληρώσης.

— Ἐσύ, ὦ Μπακαβάλη, ἀδιάντροπη, μπορεῖς νὰ πᾶς ἐλευθερὰ μαζί του μιὰ πού σου τ' ὀρκίστηκα. Μάθε ὅμως πὼς γιὰ δώδεκα χρόνια θὰ ἦσαι μαρμαρωμένη ἀπὸ τὴ μέση ὡς τὰ πόδια! Πήγαινε. Ἄς σὲ χαίρεται ὁ ἀγαπημένος σου!

***

Καὶ ἔστησαν τὴ Μπακαβάλη στὸ βάθος μιᾶς παγίδας ἐρειπωμένης, μέσα στὰ δάση τῆς Κεϋλάνης. Καθισμένη ἀπάνω σ' ἓνα πέτρινο θρόνο, μαρμαρωμένη ἀπὸ τὴν κεφαλή ἕως τὰ πόδια, ἔβλεπε νὰ περνοῦν τὰ χρόνια. Μὰ ὁ Τᾶζ - Οὐλμουλουκ βρῆκε ἐπιτέλους τὸ καταφύγιό της καὶ τὴν ἐλάτρευε σὰν νὰ ἦταν τὸ ἀγαλμα θεᾶς. Καὶ ἔμεινε ἔτσι χρόνια πολλά.

Οἱ μισοθραυσμένες πλάκες, ποὺ ἀνάμεσά τους εἶχαν φυτρώσει τὰ τρελὰ χορτάρια, ἔτρεμαν ὅταν περνοῦσαν ἐκεῖ κοντὰ οἱ ἄγριοι ἐλέφαντες. Συχνά, ἀπὸ τὸ περιστύλον ἐκτάζαν οἱ τίγρεις μὲ τὰ ἀστραφτερά σὰν σμαράγδια μάτια τους. Μὰ ὁ Τᾶζ - Οὐλμουλουκ ποτέ δὲν ἀπελίστηκε καὶ ποτέ δὲν φοβήθηκε, καὶ ἔμεινε στὸ πλάϊ τῆς ἀγαπημένης του χρόνια καὶ χρόνια.

Στοὺς τοίχους ἔτρεχαν ξαφνιασμένα τὰ σαμια-

μίδια κυττάζοντας μὲ τὰ γυαλιστερά σὰν πετράδια μάτια τους: τὰ φείδια τὰ παραμόνευαν μὲ τὴ μαγεμένη σὰν χρυσόλιθος ματιά τους. Πελώριες ἀράχνες ἐπλεκαν τὶς ἀσημένιες δαντέλλες τῶν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ ζωντανοῦ ἀγάλματος καὶ πουλιά, ποὺ ἡ φοβερὴ τους μύτη εἶχε τὸ χρῶμα τῆς σάρκας καὶ στὰ φτερά τους ἔβλεπε τὸ βασίλειο τοῦ ἡλίου, ἔτρεφαν ἦσυχὰ τὰ μικρά τους.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἐνδέκατου χρόνου, τὴν ὥρα ποὺ ὁ Τᾶζ - Οὐλμουλουκ βγῆκε νὰ ζητήσῃ τροφίμα, σοριάστηκε ἡ ἐρειπωμένη παγίδα καὶ ἡ Ἀσάρα θάφτηκε κάτω ἀπὸ τὶς πελώριες πέτρες ὅπου κανένα ἀνθρώπινο χερὶ δὲν θὰ μπορούσε νὰ τὶς μετακινήσῃ. Τότε ὁ Τᾶζ - Οὐλμουλουκ ἄρχισε νὰ κλαίῃ. Πάντα ὅμως περιμένε, γιατί ἤξερε πὼς οἱ ἀθάνατοι ποτέ δὲν πεθαίνουν.

Σὲ λίγο καιρὸ, μέσα ἀπὸ τὶς πέτρες τὶς σοριασμένες, φύτρωσε ἓνα δέντρο — ἓνα θαυμάσιο δέντρο, λεπτὸ καὶ χαριτωμένο, ὅπου ὁ καρπὸς του ὁ στρογγυλεμένος ἔμοιαζε μὲ σῶμα γυναῖκας. Ὁ Τᾶζ - Οὐλμουλουκ τὸ κύτταζε ποὺ μεγάλωνε μὲ τὶς μεγάλες ζέστες τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ εἶδε πὼς τὰ ἀνθη του ἦταν πὶδ ὡμορφα ἀπὸ τὰ ἀνθη τοῦ ναρκίσσου, ποὺ τὰ εἶχαν παρομοιάσει μὲ τὰ μάτια νέων ἱερείων, καὶ ὁ καρπὸς του ὁ τριανταφυλλένιος θύμιζε τὸ λεῖο παρθενικὸ δέγμα.

Ἔτσι πέρασε ὁ δωδέκατος χρόνος.

Καὶ πρὶν σωθῆ τὸ τελευταῖο φεγγάρι, ἄνοιξε ἓνας μεγάλος καρπὸς καὶ βγῆκε μιὰ γυναῖκα λεπτοκαμωμένη ὅπου τὰ ἀπαλά της μέλη ἦταν κρυμμένα μέσα στὸ φλοῦδι τοῦ καρποῦ ὅπως ἡ πεταλούδα μέσα στὴ χουσαλλίδα. Ἦταν μιὰ γυναῖκα, ὡμορφή σὰν αὐγὴ Ἰνδική, ποὺ βαθεῖα ἦταν ἡ ματιά της, ὄχι ματιά κόρης τῆς γῆς, — γιατί ἀληθινὰ ἦταν ἀθάνατη — μιὰ Ἀσάρα!...

Ἦταν ἡ Μπακαβάλη ξαναγεννημένη γιὰ τὸν ἀγαπημένο της καὶ ἐλευθερωμένη ἀπὸ τὴν κατάρα τῶν θεῶν.

[Μετάφρ. Κ.]

ΔΕΥΚΑΔΙΟΣ ΧΕΡΝ

ΤΟ ΔΕΚΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἡ νίκη τοῦ Φεμινισμοῦ

Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ — Ἐδιαβάσατε τὸ κύριον ἄρθρον τῶν «Τάιμς» διὰ τὰ μεγάλα καπέλλα τῶν γυναικῶν, τὰ ὁποῖα ἐστάθηκαν τόσον ἐνεργητικά καὶ εἰς ἐμᾶς, κατὰ τὴν θεατρικὴν περιόδον τοῦ καλοκαιριοῦ αὐτοῦ;

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Τὸ ἐδιάβασα καὶ ἴσα-ἴσα ἐσοπετόμουν, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ γυναικείου καπέλλου εἰμπορεῖ νὰ ἔχῃ τόσην κοσμοϊστορικὴν σημασίαν, ὅσην καὶ οἰονδήποτε ἀπὸ τὰ ζητήματα τῆς Βαλκανικῆς χειρσονήσου, τὰ ὁποῖα τροφοδοτοῦν τὰ κύρια ἄρθρα τῶν σοβαρῶν φύλων. Εἶναι εὐτύχημα ὅτι οἱ πολλοὶ «Τάιμς» ἀναγνωρίζουν τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀλήθειαν.

Ὁ ΜΑΘ. — Φθάnete εἰς τὸ σημεῖον αὐτό;

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Διατί νὰ μὴ φθάσω; Δὲν εἰξέρω ἂν ἡ Ἑλένη τοῦ Μενελάου ἐφοροῦσε καπέλλο μὲ τεραστίους γύρους, τεραστίους φιδγγους, τεραστία πτερά καὶ τεραστία ἀνθη. Κάτι ὅμως ἐφοροῦσε, ποὺ μαζί μὲ τὴν καλλονὴν της, ἐξετρέλλανε τὸν Πάριον, τὸν υἱὸν τοῦ Πριάμου, κ' ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Αἱ γυναῖκες εἰς ὅλας τὰ ἔποχας εἶναι αἱ ἴδιαι καὶ αἱ τοιχογραφίαι τοῦ Κρητικοῦ πολιτικοῦ μᾶς βεβαιῶνουν ὅτι αἱ σύγχρονοι τοῦ Μίνωους ἐγνωρίζον τόσον καλά τὰ μυστήρια καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἐνδύματος, ὅσον καὶ αἱ σημεριναὶ Παρισίαι. Καὶ ἐπειδὴ αἱ γυναῖκες δημοφροῦν τὴν ἱστορίαν καὶ αἱ γυναῖκες κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα εἶναι ἐνδυμα, ὁ γυναικεῖος συρμὸς ἔχει ἀνυπολόγιστον κοσμοϊστορικὴν σημασίαν.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ τί θὰ γίνῃ τότε μὲ τὴν ἀφομοίωσιν ποὺ ζητοῦν αἱ γυναῖκες τῶν ἡμερῶν μας;

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Μὴν τὴν φοβεῖσθε τὴν ἀφομοίωσιν αὐτήν. Μία θηλυκὴ συγγραφεὺς εἶπεν, ὅτι τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἀφομοίωσιν τῶν φύλων θὰ ἦτον ἡ ἀφομοίωσις τοῦ ἐνδύματος. Ὅχι ἡ ψήφος, ὄχι τὰ ἴσα πολιτικά δικαιώματα, ὄχι ἡ ἀστυκὴ ἰσότης. Εἶδατε ἐσεῖς καμίαν τᾶσιν πρὸς τὴν ἀφομοίωσιν αὐτήν; Αἱ γυναῖκες ἀφ' ἐνός ζητοῦν ψήφον καὶ διεκδικοῦν τὰ δικαιώματά των ἐπὶ τῆς πολιτείας καὶ ἐξ ἄλλου προσθέτουν νέα πτερά εἰς τὰ καπέλλα των, νέα χρώματα εἰς τὰ φορέματά των, νέους σηματολογισμοὺς εἰς τὴν γυμνότητά των. Δὲν εἶδα ἀκόμη καμίαν νὰ φορέσῃ ἀνδρικὸν σακάκι, μακρὸν καὶ ὄχυρον ἀνδρικὸν παντάλονι καὶ μαλακὴν ρεπούμπλιαν, διὰ νὰ διεκδικήσῃ τὰ ἀνδρικά δικαιώματα. Καὶ ἐφ' ὅσον καμία δὲν τὸ κάμνει — καὶ εἶναι εὐτύχημα ὅτι δὲν τὸ κάμνει — τὰ πράγματα θὰ μένουν εἰς τὴν θέσιν των.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἐστὼ. Εἰμπορεῖ νὰ ἔχετε δίκαιον ὑπὸ μιαν ἐποχὴν. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ φεμινιστικὸν κίνημα κατακτᾷ νέον ἔδαφος.

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Δὲν ἠξέωρα τί κατακτᾷ. Ἐγὼ βλέπω ὅτι οἱ νέοι καὶ οἱ νεώτατοι συρμὸς ἐδρίσκονται εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἀντίφασιν πρὸς τὸ ἰδεῶδες αὐτό. Ποτέ τὸ γυναικεῖον ἐνδυμα δὲν ὑπῆρξε τόσον γυναικεῖον ὅσον σήμερον.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἐξηγηθῆτε παρακαλῶ, τί ἐννοεῖτε μὲ τὸ δεύτερον «γυναικεῖον» ποὺ εἶπατε.

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Θὰ σᾶς τὸ ἐξηγήσω ἀναλυτικῶς: Οἱ νεώτατοι συρμὸς ἀποκλείουν κάθε ἄλληλιν συνεννόησιν μεταξὺ τῶν δύο φύλων, ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἐπρωτόγενεν εἰς τὸν παράδεισον καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν τὴν ὑπαρξίν μας.

Ὁ ΜΑΘ. — Précisez!

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Θὰ τὸ κάμω, ὅσον μοῦ ἐπιτρέπεται. Γνωρίζετε πολὺ καλά, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐώρτασα τὴν ὀδοροποιήσιν μου ἐπέτειον. Λοιπὸν σᾶς βεβαίω ὅτι μὲ μιαν γυναῖκα τοῦ τελευταίου συρμοῦ, μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ συζητήσω οἰονδήποτε θέμα, ἐκτός τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα φέρουν, διὰ τῆς ταχυτέρας οδοῦ, πρὸς τὴν ἐρωτικὴν λύσιν. Εἰς τὴν ἐκτεταμένην μου ζωὴν συνεζήτησα μὲ κρινολίνα, μὲ τουρνόφρες, μὲ φοῦστες καὶ περικόρημα ὄλων τῶν ιδιοτροπιῶν. Σήμερον ἐμπρός εἰς μιαν γυναῖκα τοῦ συρμοῦ, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ βγάλω ἀπὸ τὸν τάφον καὶ τὸ ἓνα πόδι μου, τὸ ὁποῖον πρὸ καιροῦ ἔχω ἐκεῖ μέσα. Αἱ τρίχες μου ἀνορθώνονται, τὸ σῶμα μου τρέμει, τὸ φῶς μου σκοτιζέται καὶ οἱ σιελογόνοι ἀδένες μου παθαίνουν παράλυσιν. Εἶναι ἀδύνατον, ὄχι μόνον νὰ συζητήσω τὰ φλέγοντα ζητήματα τῆς ἀφομοίωσεως τῶν φύλων, ἀλλὰ καὶ νὰ φέρωσιν μιαν καὶ μόνον λέξιν. Πὼς τὸ ἐξηγεῖτε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;

Ὁ ΜΑΘ. — Ἐάν μοῦ τὸ ἐπιτρέπετε, θὰ τὸ ἐξηγήσω μὲ τὴν γερωνικὴν ἀδυναμίαν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Ἡ ἐρμηνεῖα σας ἐνισχύει τὴν θεωρίαν μου. Ὁ γεροκολασμένος ἐκείνος ποιητὴς, ὁ Ὀμηρος, θέλων νὰ δώσῃ μιαν ἔντονον ἰδέαν τῶν θεληγμάτων τῆς Ἑλένης, εἶπεν ὅτι οἱ γέροντες ἀνασηκόντο εἰς τὸ πέρασμα της. Τί ἄλλο σᾶς λέγω κ' ἐγώ; Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι οἱ Ὀμηρικοὶ γέροντες ἔλαβαν τὸ βάσανον αὐτὸ ἀπὸ μιαν γυναῖκα. Ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ δὲν προφθαλνομεν νὰ σηκωθῶμεθα ἀπὸ τὴν θέσιν μας, χάρις εἰς τὸν συρμὸν.

Ὁ ΜΑΘ. — Εἶναι τόσον διαβολικὸς ἐπιτέλους;

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Κυττάξτε μετὰ σιγμὴ ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρον. Δύο πειρασμοὶ περνοῦν εἰς τὸ ἀντικρινόν πεζοδρομίον. Τούς βλέπετε;

Ὁ ΜΑΘ. — Φεῖ! τούς βλέπω.

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Ὁμοιάζουν καθόλου μὲ τὴν Ἑλένην τοῦ Μενελάου;

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν τὴν ἐγγώρισα τὴν μακαρίτισσαν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Λέτε ψέματα. Δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπος εἰς τὸν κόσμον, ποὺ δὲν ἐγγώρισε τὴν Ἑλένην τοῦ Μενελάου. Σᾶς ξαναρωτῶ: Ὁμοιάζουν;

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν εἰμπορῶ νὰ σᾶς εἰπῶ. Οἱ πύργοι ποὺ ἔχουν εἰς τὰ κεφάλια τους μοῦ σκιάζουν τὸ πρόσωπόν τους.

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Ἐστὼ. Αἰσθάνεσθε τίποτε;

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀκριβῶς. Κάποιαν ἀδιαθεσίαν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Αὐτὸ ἤθελα νὰ μοῦ εἰπῆτε. Οἱ Ὀμηρικοὶ γέροντες ἔβλεπαν τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλένης. Ἡμεῖς αὐτὴν τὴν στιγμήν δὲν βλέπομεν τίποτε καὶ ὅμως αἰσθανόμεθα τὴν ἴδιαν ἀδιαθεσίαν, ποὺ τοὺς ἔκαμεν ἐκείνους νάνασηκόνονται ἀπὸ τὴν θέσιν τους.

Ἐπὶ τέλος ἓνα ὄρατιον μέτωπον, δύο κεραυνοβόλα μάτια, μία χυτὴ μύτη, δύο κατακόκκινα χεῖλια, ἀρμοιζόμενα εἰς ἓνα θεῖον πρόσωπον δὲν εἶναι πράγμα ποὺ τὸ συναντᾷ κανεὶς κάθε στιγμήν εἰς τὸν δρόμον του. Ἀλλὰ ἓνα σῶμα σοφῶ γυμνωμένον καὶ ρεπουσαρισμένον εἶναι πρᾶγμα συνηθέστατον σήμερον. Καὶ ποτέ ὁ συρμὸς δὲν μᾶς ἔφερε πλησιέστερα καὶ σατανικώτερα τὸ γυναικεῖον σῶμα ἀπὸ σήμερον. Αἱ γυναῖκες περιπατοῦν τώρα γυμνὰ εἰς τοὺς δρόμους. Περισσότερον ἀπὸ γυμνὰ. Ὁμοιάζουν μὲ ἄσμενα κείμενα ἐκδόσεως τῶν Βρυξελλῶν, τῶν ὁποίων αἱ ὁμότερα λέξεις εἶναι ὑπογραμμισμένα καὶ τυπωμένα μὲ ἐρυθρὸν μέλαν. Ἐάν ἠξέωρατε ἀνατομίαν, θὰ σᾶς ὄμιλοῦσα διὰ τὴν ποιήσιν τῆς ἱερολαγνίου χώρας, τοῦ Πουταρ-

τείου συνδέσμου, του ραφικού μύθου, των όρθων λαπαρικιών μυών, του ήβικου τόξου, της μικρής και της μεγάλης λεκάνης, της κατ' ισχίον άρθρώσεως και άλλων λεπτομερειών της τοπογραφικής ανατομικής, τās όποιās προσπαθεί να μάς διδάξη ό νέος συρμός χωρίς να είμεθα φοιτηταί της Ιατρικής. Η ανατομική όμως πού είναι μία αποκρουστική επιστήμη εις τό άνατομείον, διδασκομένη από τον κ. Σκλαβούνου, γίνεται μία επιστήμη διαβολική διδασκομένη από τον συρμόν.

Ο ΜΑΘ. — Δεν διακόπτεται όλίγον την ανατομικήν; Η θράσις μου άρχίζει να σκοτιζείται.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Μήπως είναι δικαίωμα μας να την διακόψωμεν; Αί μοδίσται έχουν συνωμοτήσει εναντίον της ήσυχίας μας. Ο μόνος τρόπος είναι να κλείσωμεν τό παράθυρον. Η ώρα του περιπάτου πλησιάζει και ό κίνδυνος είναι μέγας.

Ο ΜΑΘ. — Το εύτύχημα διά τὰ νεύρα της άνθρώπιτος είναι ότι οι γυναικειοι σύρμοι περνούν πολύ γρήγορα. Ίσως θά φθάσωμεν αύθρο εις τό κρινολίον ή εις την φούσταν των Βορείων Σποράδων, πού άρχίζει από τόν λαμόν και φθάνουσα στήθος, δασύν, λογόναι και άκρα φθάνει μέχρι του εδάφους.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ματαίως τό περιμένετε. Ο άσκητικός συρμός απέθανε διά παντός. Οι συρμοί πού θά μάς έλθουν έπιφυλάσσουν φοβερά άπόρροια άκόμη. Και ό φεμινισμός θά θριαμβήσει...

Ο ΜΑΘ. — Με ποίον τρόπον; Έσείς έλέγατε πρό όλίγον, και μ' έκάματε να τό παραδεχθώ κ' έγώ, ότι τό πρώτον βήμα της άφομοιώσεως θά γίνη με την άφομοίωσιν τού ένδύματος.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Υπάρχει και ένας άλλος τρόπος, τόν όποιον δεν σάς είπα. Με την βοήθειαν του συρμού αί γυναίκες θά κερδίσουν την τελικήν νίκην. Μετ' όλίγα έτη όλοι οι άνδρες θά πάθουν από μολάκινσιν του έγκεφάλου και αί γυναίκες θά βασιλεύουν εις τόν κόσμον. Ίνα πληρωθώ τό ρηθέν υπό Ήσαίου του προφήτου λέγοντος: «Διά τό μή είναι άνδρα έν Ίερουσαλήμ, έβραύευσεν Δεβόρα»...

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑ

ΕΝΑ θεατρικόν άρθρον του συνεργάτου μας κ. Παύλου Νιρβάνα εις τās «Αθήνας» έγινεν άφορμή πολυμέρων συζητήσεων εις τās στήλας του καθημερινού τύπου. Ο συνεργάτης μας έζητησεν—δοσερ' από τὰ φαινόμενα, πού παρουσίασεν ή φατενή ιδίως θεατρική περίοδος — μίαν τάξιν, απαραίτητην πλέον, και εις τὰ θεατρικά μας πράγματα κ' ένα χωρισμόν των θεατρικών μας ειδών. Τὰ παρδαλά μας θέατρα όπου παίζονται διαδοχικά και με τούς αυτούς ήθοποιούς τραγωδία, δράματα, επιθεωρήσεις, φάρσες και κωμειδύλλια, όσον και άν διεμορφώθησαν κατ' αυτόν τόν τρόπον, υπό την πίεσιν άνωτέρων οικονομικών συνθηκών, δεν εμπορούν ναύπροσωπάσουν έπ' άπειρον την θεατρικήν κίνησιν μάς πρωτευούσης. Ο συνεργάτης μας ήγήθη έπομένως την ίδρυσιν ενός Καλλιτεχνικού Θεάτρου, όπου να εδρεύουν την θέσιν τους και την συντροφίαν τους τὰ έκλεκτά έργα του ζένου θεάτρου και τὰ όπωσθήποτε αξία να σταθούν κοντά τους προϊόντα της Έλληνικής παραγωγής. Η άπλή αυτή και λογικώτατη σύη άξήγειρε θεέλλαν αντίρρησησιν. Άλλοι έθεώρησαν τό άρθρον ως διερμηνεύον τόν πόνον των δραματικών συγγραφέων, άπέναντι των έλαφρών έργων τὰ όποία τούς τράγουν τὰ ποσοστά και την... δόξαν, κ' έκεκολέσθησαν τās Εδρώπας, όπου θριαμβεύουν άνερόκλητα τὰ έλαφρά έργα. Άλλοι έβραβιάσαν ότι ή Έλλάς δι' έλλειψιν ζητημάτων συνειδήσεως (!) πρέπει ναπέλευσθι από την τέχνην και να περιορισθί εις τās επιθεωρήσεις. Και άλλοι έθεώ-

ρησαν τό καλλιτεχνικόν θέατρον άναγκαίον μόν, αλλά, καθαρών ότοπιών. Αι άγνωστος λόγους αί αντίρρησης αταί διετυπώθησαν με πρωτοφανή θυμόν. Ο κ. Νιρβάνας άπελογήθη εις την «Εστία», ότι κανένος δεν ήθέλησε τό κακόν και ότι έζήτησεν, όχι κατάργησιν ή εξόντωσιν τούτου ή έκείνου του είδους, αλλά απλώς ένα λογικόν χωρισμόν. Και ή συζήτησις έληξε με μερικάς δευτερολογίας. Τό άσιαιότερον όμως των έπιχειρημάτων κατά του προταθέντος χωρισμού, μάς φαίνεται τό έξής. Λέγουν ότι αί Αθήναι δεν εμπορούν ναύχεθούν ένα καλλιτεχνικόν θέατρον. Διαι; Διαι ένφ εις τό μεγαλύτερα άριστοργήματα τὰ θέατρά μας δεν υπερβαίνουν εισπραξιν όλίγων εκατοντάδων δραχμών, εις τās επιθεωρήσεις φθάνου τās χιλιάς και τās χιλιάς πεντακοσίας. Ο συλλογισμός είναι πράγματι μοναδικός. Υποθέσατε προς στιγμήν ότι σήμερα εις τό Παρίσι άρχίζουν όλα τὰ θέατρα να παίζουν τουτοχρόνως δράματα, φάρσες, επιθεωρήσεις και είδη του καφε-σαντάν και ότι ή Comedie Française ανακατόνει τό ρεπερτόριον της με τό ρεπερτόριον των Folies Bergeres. Αι εισπράξεις θά παρουσίασουν κ' έκει τās ίδιας αναλογίας, χωρίς καμίαν άμφιβολίαν. Και οι Παρισιοί, δανεζήμενοι την Αθηνάικην λογικήν, θάοπαυθήνουν ότι τό Παρίσι δεν άνέχεται την φιλολογοίαν εις τό θέατρον. Και όμως με την λογικήν αυτήν πηγαίνουμν έμπρός. Η μάλλον όπίσω...

ΤΟ βέβαιον είναι ότι τό καλοκαίρι αυτό δεν εύτύχησαμεν να ίδούμεν εις τὰ παρδαλά μας θέατρα, ούτε πέντε σχεδόν ζένα άριστοργήματα. Άλλοτε τὰ έτρωγαν αί επιθεωρήσεις, αλλά κατι απέμεινεν έπιτέλους και δι' όσους δεν πηγαίνουν εις τό θέατρον διά να χανεύουν μόνον και να φλερτάρουν. Φέτος είχαμεν και τόν καταλυμόν των πρώτοτύπων. Πού να ξεμνήση Ίφην, Χάουπτμαν, Σφιντμπέργ; Και έπειτα έρωτά ό κ. Τσοκόπουλος εις τί πταίει ό Αβερώφεις και τί κακόν μάς έκαμε. — Ηθελες να μάς κάμη και μεγαλύτερον; Τὰ «Παναθήνια» είναι άδύνα περισσότερα έμπρός του.

ΓΕΛΟΙΩΔΕΣΤΕΡΟΝ, ψυχρότερον, άτεχνότερον, κωμικότερον, παγοποιητικώτερον, έλαεινότερον κ.τ.λ. κτλ. Άν εμπορήτε, μαντεύσατε εις τί δύνανται ναπόδοθούν όλα αυτά τὰ έπίθετα και άλλα τόσα, πού μάς διαφεύγουν αυτήν την στιγμήν! Δουπόν, έν Αθήναις και έν έτει σωτηριώ 1910, τὰ έπίθετα αυτά άπεδόθησαν σοβαρώτατα εις την «Μαρίαν Μαγδαληνήν» του Μάτεριλιχ, από σεβάζιον κριτικόν, υπογράφομενον «Ο ΝΕΟΣ» και φιλοξενηθέντα εις την πρώτην σελίδα της «Εστίας». Ορισμένως ό κ. Άδωνις Κρόου παίζει πολύ κακές φάρσας εις τούς συνεργάτας του, και τούς πλέον σεβαστούς άκόμη. Τούς παραχωρεί μίαν στήλην, την όποιαν ό ίδιος έτιμησε με θεατρικά άρθρα, γεμάτα από όρθοφροσύνη και λεπτότητα παρατηρήσεως, διά να διασεβάσθη τούς άναγκάστους του εις βάρος των. Και έν όσφ μόν διά την διασεβάσιν αυτήν χρησιμοποiei τόν ξέ Αμυρίσσης άναποκριτήν του «Σκριπ», τό πράγμα υποφέρεται. Άλλά, τί διάβολο! Και ένα πολλόν συνεργάτην! Και να τόν άναγκάζη μάλιστα να υπογράφεται: «Ο Νέος», διά να του αποκαλύπτει έπειτα τὰ χρόνια του με σκληρά έπιγράμματα! Έγνωρίζαμεν ότι ό άγαπητός συνάδελφος είχε πάντοτε θαμασίαν όρεξιν. Άλλά ποτέ δεν υπέθεταμεν ότι είχε και την όρεξιν του Κρόου, πού έφαγε τὰ παιδιά του.

ΟΛΟΙ σχεμέν οι νεοδιορισθέντες, κατόπιν της έκκαθαρίσεως καθηγηταί του Πανεπιστημίου, έδήλωσαν με την σειράν τους ότι δεν αποδέχονται την προσφερομένην τιμήν. Όταν έκκαθαρίσαμεν τόν πρώτον μας βασιλέα, προσεφέραμεν τον χρησιμοποιούντα

θρόνον και τότε δεξιά και άριστερά, και κανένας δεν τόν έδέχετο. Και έλέγαμεν: «Βασιληά να βρούμε κ' άς είναι κ' από ξύλο». Γρήγορα θά επαναλάβουμν, μου φαίνεται, και διά τούς Ακαδημαϊκούς θρόνους, τό ίδιον παράπονον: «Καθηγητή κ' άς είναι κ' από κόυσουρο». Τό έχει φαίνεται ή τύχη των έλληνικών έκκαθαρίσεων!

ΜΙΑ λέξις την όποιαν δεν έπιασαν ό λεξιπρωγόνος κ. Μελαχροινός, μολόντοι μυρίζει πολύ την μέθοδόν του, ή λέξις τυχάρπαστος. ριφθείσα εις μίαν από τās συνδριάσεις της Έθνοσυνελεύσεως, εκινδύνουσε να κάμη τούς κατέρως του έθνους ναλληλοσφαγούν. Υπάρχουν λοιπόν και λέξεις πού εξακολουθήν να έχουν σημασίαν εις την Έλληνικήν Βουλήν. Και ένθυμούμεθα τό Γαλλικόν ρητόν: «Nul n'est content de sa fortune, nul mécontent de son esprit». Οι πατέρες του έθνους, οι όποιοι είναι άνεξαιρέτως ένθουσιασμένοι από τό πνεύμα των, όχι μόνον δεν είναι εύχαρηστημένοι από την τύχην των, αλλά και την άπαρνούται όλότεια. Τό βέβαιον είναι ότι ή λέξις πού έφερον εις τό κοινοβούλιον ό κ. Κουλουμβάκης ήτον άσυνείθιστος εις την κοινοβουλευτικήν φρασεολογοίαν. Έάν έλεγε τυχερός αντί τυχάρπαστος κανένας ίσως δεν θά έσκέπετο να διαμαρτυρηθί. Και όμως χωριστά και τὰ δύο συνθετικά της τρομεράς λέξεως: τύχη και άρπάζω είναι γνωρίσματα εις την πολιτικήν του τόπου. Ένωμίαν έξένισαν μέχρι άλληλοφαγόματος. Τό μυστηριον όφείλεται ίσως εις τόν γλωσσολογικόν χημιμόν. Απαράλλακτα εις την άλλην Χημείαν, δύο σώματα χωρισμένα είναι πολλάκις ειρηναία και άκίνδυνα. Ένωμίνα εκτυροσσοροτόν και άναφλέγονται!

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Νέα Σκηνή: «Ο Ξένος», κωμωδία Ν. Ποριώτη.

Ο Πέτρος Σαράντης άπόστρατος άξιωματικός, μεσοκαιρίτης, θέλει να παντρευθί. Έπειδή όμως έχει αδελφήν, ή όποία έχει κόρες άνύπαντες, πού θέλει να τις προικίση ό στρατιγός, φοβείται να φανερώση την άπόφασιν του αυτήν.

Τό κρύβει λοιπόν, κ' όταν ή άρραβωνιαστική του έρχεται στό κτήμα του στήν Κηρυσιά να περάσουν μαζί μερικες ημέρες, ό Σαράντης για να μην τους ενόχληση κανείς, μνηστέ της αδελφής του ότι τό πυργάκι εις τό όποιον έμεινε με τις κόρες της όσάκις έχόταν, τό νούκισε ενός ζένου. Έπρόσθεσε μάλιστα, ότι ό ζένος αυτός θέλει άπόλυτην ήσυχίαν και μοναξιά, διδόντάς της μ' αυτόν τόν τρόπον να καταλάβη πός με καμιαν πρόφασιν δεν ήμπορεί ναρθί. Συγχρόνως είδοποίηε με την έφημερίδα ότι θέλει ένα γραμματικόν. Θέλει να γράψη τό ήμερολόγιον του και τού χρειάζεται ένας τέτοιος

Η κωμωδία άρχίζει με τόν ερχομόν του γραμματικου ό όποιος δεν είναι άλλος από τόν άνεμιόν του Χατζήομηρου, ενός αιώνας ξεχασμένου, και στενότατου φίλου του στρατηγού, ό Βάσος Αρνούδης. Ο νέος αγαπή την άνεμιάν του στρατηγού Αλιή, και γι' αυτό μόλις είδε την είδοποίησιν έσπευσε να έπωφεληθί της περιουσίας για να την συναντήση. — Τόν βοηθεί και τό ταξίδι τού θείου του Χατζήομηρου εις την Αδελφόν. Παραουιάζεται λοιπόν με ζένον όνομα για να μην άνακαλυφθί, και γίνεται δεκτός. Συγχρόνως όμως κ' άλλος γραμματικός παρουσιάζεται. Ο άληθινός Νικολάου, φίλος στενός του Αρνούδη. Είδη κ' αυτός την είδοποίησιν κ' έβιάσθη να παρουσιασθί, γιαι κ' εκείνος είναι έρωτευμένος με την άλλην άνεμιάν του στρατηγού, την Ρένα. Την ίδιαν ήμέραν φθάνει και ή αδελφή του Σαράντη κυρία Κηκιάκου με τις

κόρες της. Μόλις έμαθε πός ένας «ξένος» ένούκισσε τό πυργάκι, εδθός έσέφεθη πός μπορεί να ήτον κανείς γαμβρός διά την κόρην της την Ρέναν, ένα κοριτσι φαντασμένο, με φύμαρα. Γελοίος τύπος άριστοκρατίσσης.

Ο Σαράντης φυσικά βρίσκειται εις πολύ δύσκολην θέσιν. Η άρραβωνιαστική του κρύβεται, τό πυργάκι μένει κατάκλειστον, ή μητέρα όλοένα ζητεί πληροφορίας διά τόν ζένον. Η Ρένα πλάττει όνειρα πλουτού και μεγαλείου περιφρονούσα με τόν σκληρότερον εγωισμόν τόν δυστυχή Νικολάου — ή Αλιή κάνει κόρτε με τόν Αρνούδην, ως ότου να, και φθάνει και ό Χατζήομηρος. Ξεχασμένος ως πάντα, άντι να πάη στήν Αιδήφόν, ένόμισε πός ήταν να πάη ό άνεμιός του, και βγήκε από τό βεπάρι. — Φανταζόσθε την έκπληξιν του όταν άντίκρισε τόν Βάσον τόν άνεμιόν του στοθ στρατηγού. Ο Βάσος όμως ψυχραιμός τόν πείθει ότι δεν είναι ό άνεμιός του άλλ' ότι πιθανόν να μοιάζουν. . . γίνονται σκιναί παρανοήσεων — ή Φρόσω ή μικρότερα άνεμιά του στρατηγού παρηγορεί τόν Νικολάου διά την ψυχρότητα της αδελφής της. — Συνομιλούν ένόσφ ή Φρόσω ζευινάζει τὰ ρούγα του στρατηγού και κίνουν σκέψεις και όνειρα. Έκει, κέρτει ένα κλειδί από την τσέπην του σάκκου. Είναι τού πύργου! Το παίρνει ή Φρόσω και τρέχει κ' άνοίγει τό πυργάκι, βλέπει πός είναι άκατοικητον και θέλει να παίξη ένα παιγνίδι της αδελφής της Ρένας. — Ντύνεται τὰ ρούγα του στρατηγού και προσποιείται τόν ζένον. — Η Ρένα με την μητέρα της όπαντόνται, και κάνουν χιλια δύο σχέδια: έως ότου παρουσιάζεται ή Φρόσω ξεκαρδισμένη στα γέλια διά τό κατόρθωμά της. Και τελειώνει τό έργον με τρεις γάμους — του στρατηγού και των δύο άνεμιών του με τούς νέους πού ήλθαν για γραμματικοί, και μένει ή Ρένα έξω του νυμφώνος καρτερώνας πάντα ένα «ζένον».

Έργον νοικοκυρίστικο και νοικοκυρεμένο. Μου φαίνεται, είναι τό μόνον έργον έφέτος πού γράφηκε μ' έπιμέλειαν και προσοχήν, μακριά από τές δημοσιογραφικές άμέλειες κ' έπικολαιότητες. Οι χαρακτήρες διαγράφονται καλά, τὰ λόγια πού κάθε πρόσωπον λέει, είναι τόσον στενά προσαρμοσμένα με τόν όλον χαρακτήρα του, πού δεν εμπορείς να τὰ βάλης στό στόμα κανένος άλλου. Η κωμικότης των και άν πηγάξη κάποτε από έξεζητημένες περιπετειάς, ή από εύκολα λογοπαίγνια, όμως βαθύτητα έχει την πηγήν της, στήν ένδόμυχον κωμικότητα των κοινωνικών μας εκεί μέσα τύπων. Κάποια όμως υποχωρήσεις εις τό γούστο του κοινού, κατεβάζουν εις μερικάς στιγμάς την κωμωδίαν αυτήν στο χαμηλόν επίπεδον της φάρσας και την κίνουν πολλές φορές ν' άρέση εις τό πλήθος και να χειροκροτήται.

Βαριετέ: «Υπεράνω του κόσμου τούτου» υπό Γερ. Βώκου.

Ο Χαρίλαος, ό άνθρώπος του Πλάτωνος, έχει πολύ σοσιαλιστικές ιδέας, και ή θεωρία του Πλάτωνος τόν ένθουσιάζει. Μίλει δλο γι' αυτήν, προσπαθώντας να μεταδώση τόν ένθουσιασμόν του σ' όσους γνωρίζει. — Είναι παντρεμένος με μίαν αισθηματικήν γυναικόλα, την Ζωήν, πού τυχαίνα ναύει έρωτευμένη με τόν Γιάννη Πανόργιον, ένα ζωγράφον, στενόν φίλον του Χαρίλαου. Είναι συγκάτοικος και ως έκ τούτου συχνότατα συναντώνται οι δύο έρωμένοι και αισθηματολογούν «όπό τό φέγγος της σελήνης» ή άλλού. Τό βέβαιον είναι ότι, παρ' όλας τās θεωρίας του Πανόργιον περι δικαιωμάτων εις την χαράν της ζωής και της αγάπης, ή Ζωή δεν ένδίδει να γίνη έρωμένη του, άρκουεν στους άσαστεναγμούς και τὰ δάκρυα. Ο Χαρίλαος, έννοείται, δεν καταλαβαίνει τίποτε άπ' αυτά. Λατρεύει και τούς δύο με την ίδιαν θερμότητην αγάπην, και συχνά, πηγαίνοντας να κοιμηθί, τούς συμβου-

λεύει να μείνουν αυτοί να θαυμάσουν το φεγγάρι. Και εύρισκόμεθα εις την δευτέραν πράξιν όπου πιά ο Πανόργιος εις μίαν όρμην γενναιοτήτος, να πούμε, φανερώσει στον Χαρίλαον την αγάπην που έχει προς την Ζωήν, περιμένονας κάτι τι φρικτόν, φυσικά. Ο Χαρίλαος τότε... κλαίει και συγχαρεί, κι' αφήνει ελεύθερα κι' αμνηστικάκα την γυναίκα του να πή τι θα κάνει. Συναισθάνεται πόσον θα υποφέρουν και τους λυπάται.

Κ' η Ζωή τότε βλέποντας παρόμοιον ήρωισμόν εις μέρους του συζύγου της, αποφασίζει να πνίξη τον έρωτά της, μένοντας στόν άντρα της και στά παιδιά της.

Κ' έρχεται ή τρίτη πράξις και μās λέει πως ο άνθρωπος του Πλάτωνος διόλου δεν είχε σφραγισθή από το πάθημά του, αφού κι' έπειτα από την αποκάλυψιν που του έγεινε εξακολουθεί να έχη τον Πανόργιον σπίτι του να μπαίνωβγαίνει. — Το συμπέρασμα ήλθε μόνον του.

Η Ζωή μη βραδύνοντας κιά την αγάπην, αφού ήθελε να μένη πιστή εις τον συζυγόν της, αυτοκτονεϊ, παίρωντας μαζί της και τον Πανόργιον ο οποίος μόλις τό άκουσε, σκοτώθηκε κι' αυτός.

Τό δράμα αυτό του κ. Βώκου δεν είναι χειρότερον από τό επίλουκα της έφρεταιής έσοδειας. Όλοι οι χαρακτήρες άναμικά διατυπώνονται και φασματικά σαλεύουν. Αί ιδέαι των συγγραμμένων και ή αντίληψις των περί ζωής ψεύτικη και άσθενική. — Έπειτα, κομική σύγχυσις πλατωνισμού και σοσιαλισμού, σκηναί φρικτής άνεξηγητου και ξαφνικής άνεχίσις που προκαλούν τό γέλιο. Καί όμως επάνω άπ' όλα αυτά, κάποια άνίκανη ποιητική προσάθειμα που μās προκαλεί, αλήθεια, την συμπάθειαν. Κάτι πιά εύγενικόν ένυπάχει μέσα εις όλην αυτόν την προσπάθειαν, μία ψυχή που αληθινά μπορεί να πονέση, άμορφη μδ αδύνατη, άρρωστη, και θαμπωμένη. Άνάμεσα στά τόσα άλλα, τό έρωτην αυτό χωρίς να τό εκτιμή καθόλου, όμως δεν ξέρω γιατί, με συγγινεί κάπως.

Νέα Σκηγή: « Αμαρτία Γονέων » Τιμ. Σταθοπούλου.

ΚΑΠΟΙΟΣ ένφ. ήταν παντρευμένος, άπάτησε ένα κορίτσι.

Τό κορίτσι κατόπιν αυτό, είναι που εύρίσκομεν εις την άρχήν του δράματος να μένη ολομόναχο εις ένα σπίτι, έχοντας γιά φιλενάδες μίαν γυναίκα του café chantant και μίαν άλλην κοπέλλα που ζή παρανόμως. Μολταύτα όμως είναι πολύ φρόνιμο τό κορίτσι αυτό, και πάντα της είναι θλυμένη κι' άπογοητευμένη έξ αιτίας του δυστυχήματος που της συνέβη. Έξακολουθεί και βλέπει τον άνθρωπον που την άπάτησε. μα καμιά σχέση δεν τούς συνδέει, αφού τον άποστρέφεται και τον μισεί.

Στό άναμετοξύ αυτό γνωρίζει έναν άλλον νέον που ήλθε από την Αμερικην, νομίζω, και τόσον την συμπάθει και την εκτιμή μαθαίνοντας την ιστορίαν της — είναι κι' αυτός πολυβασανισμένος και άπογοητευμένος από οικυγενειακά άφορμάς — που αφήνοντας κάθε πρόληψιν ζητεί να την κάμη σύζυγόν του. Η νέα δέχεται, όλα είναι έτοιμα και άπόψε θα στεφανωθώνη και θα φύγουν εθύς εις τό έξωτερικόν. Έτοιμάζονται ο γαμβρός βοηθεί την άρραβωνιαστικήν του εις την τακτοποίησιν των πραγμάτων, όταν εκεί που πάει να της δώση κάτι φωτογραφίες, σταματάξ άποτόμως, κυτάζοντας μίαν από αυτές. Ρωτά. Είναι ή μητέρα της κόρης. Ζητεί ακόμη και περισσότερας πληροφορίας και μαθαίνει ότι και την μητέρα της κάποιος κι' αυτήν την είχε άπάτησει, κι' ότι από την σχέσηιν εκείνην είχε γεννηθή' έτσι από λεπτομέρειαν εις λεπτομέρειαν, άνακαλύπτεται ότι είναι άδελφοί και τελειώνει τό δράμα.

Αυτή με λίγα λόγια είναι ή υπόθεσις του δράματος

του κ. Σταθοπούλου, τό όποϊόν ξετυλίσσεται εις την πρώτην πράξιν μέσα εις ένα διαρκές βάλε-βγάλε όλων των κατέλων των κυριών του θιάσου. Προς στιγμήν υπέθεσε, ότι κανένα κατάστημα «γυναικείων όλων» έβαλε τον κ. Σταδοπούλον να γράφη τό έρωτην αυτό, γιά να ρεκλαμάρη τά κατέλλα του. Και έζηύμασα την άμερικανικήν έφευρετικήτητα του Έλληнос έμπόρου. Έφάμιλλος αλήθεια μου φάνηκε ή ρεκλάμα αυτή με την ρεκλάμαν των κατατοίσιων Πίγκ. Έτσι κι' αυτά, βάζοντας ένα οιονδήποτε τίτλον, άρχίζουν με σοβαρές τάχατε κουβέντες, με σπουδαία επιστημονικά ή καλλιτεχνικά θέματα και σε άπατον έως στον άδηλεις εις τό κάτω κάτω μέρος βλέπει: Κατατότια Πίγκ, εις τό Φαρμακείον Κρίνον και εις όλα τά μεγάλα φαρμακεία. Δυστυχώς, καθ' όσον ήμύπορεσα εις τό τέλος ν' αντιληφθώ, δεν πρόκειται έδώ περι ρεκλαμάς καπέλων, αλλά (έχω όμως μερικώς άμφιβολίας) περί δράματος αληθινοϋ, που θα έλάμβανε μάλιστα μέρος και στόν Άβερωφειον διαγωνισμόν. Κι' αυτό πολύ με στενοχώρησε. Γιατι έτσι αφήκεν ο κ. Σταδοπούλος να τό εφεύγη μδ μεγαλοφυής σύλληψις, γιά να, τρέξη πίσω από ένα κουνόν και καλουμένον δραματικόν θέμα. Είναι αλήθεια λυπηρόν γιατί επί τέλους όταν έχει κανείς να κρίνη πρωτοτείρων έργα, που φυσικά θα τούς λείπουν τ' άπαραίτητα στοιχεία της τέχνης και άκόμη, και τό βαθύτερο γνώσιμά τους με την Ζωήν, τό πράγμα υποφέρεται. Αλλά έδώ δεν υποφέρεται.

Νέα Σκηγή: Άφορμή από τό δράμα «Τό Σερβίζωμα» της κυρίας Ειρήνης Δημητραπεοπούλου.

ΜΟΙ φαίνεται πως όταν κρίνει κανείς ένα φιλολογικόν έργον γραμμένον από μās τις γυναίκες, πρέπει να είναι πολύ αυστηρός. Γιατι, τό ν' άφήση ή γυναίκα τό σπίτι της και τά καθηκόνητά της, που είναι δά τόσον πολλά, τοϋτο προϋποθέτει πως πολύ μεγάλην συναισθάνεται μέσα της την δύναμιν και άκατανίκητον την ανάγκην να μās ξεσκεπάση την ιδιότην της την σκέψιν μαζί με την γυναικειαν ψυχήν. Έτσι μόνον δικαιολογείται ή αποχώρησις μας από τό υποκειτικόν και συμμαζεμένον κοπάδι των γυναικών. Ότι αφήνομεν πίσω μας, είναι τόσο γλυκό, τόσο άφρονομένον με τον όργανισμόν μας και τόσο ζεστό, που μόνον μδ βαδινύτη, ελικρινεστάτη, πρωτοτυπιάτχ έξωτερικήσις του έσωτερικού μας κόσμου, ήμπορει να μās κάμη όχι να τό ξεχάσωμε, μα να μην τό πολυνοσταλοϋμε.

Διαφορετικά, καμιά ανάγκη δεν είναι, θυσιάζοντας τόσον ήρωαία πράγματα, τίποτε άλλο να μην κατορθώσωμεν παρά να υπώσωμεν κ' έμεις λίγο τον πελώριον σωρόν των άχρηστων, που γράφουν τά χέρια των άνδρων. Γι' αυτό, όταν έμεις αι γυναίκες δρασκελίζομεν τό κατόφλι του πατρικού ή συζυγικού σπιτιού και ριχόμεθα σιούς φιλολογικούς αγώνας, ένα και μόνον σκοπόν πρέπει να έχωμεν γιά να ήμεθα δικαιολογημένα: Τήν γυναικειαν ψυχήν που κάτι τι δυσκολονόητον, μυστηριώδες και πολυπλοκον απόμεινε σιούς άνδρας, έμεις να την δείξωμεν με όλην της την άνυπέρηλητην όμορφιά και την φρικτήν άσχημίαν. Οι άνδρες αιάνια τώρα προσπαθούν να ίδουñ πίσω από τās προξείς μας κι' από τά φερίματά μας, την αληθινήν μας ύπόστασιν. Και ποτέ δεν τό κατορθώνουν. Γιατι πάντα έγωιστικώτατα και επωλοιαύτα μās έκριναν, σύμφωνα με τās άτομικάς των με τās γυναίκας περιπειείας.

Είναι λοιπόν ανάγκη μερικώς γυναίκες να ξεπεταχτοϋν άνάμεσα από τά κοπάδια των συζύγων και των μητέρων και να ποϋñ με ελικρινεϊαν, και με θάρρος και χωρίς ύποκριτικάς σεμνοτυφίας, πως πέφτει και στά νεύρα τά δικιά μας άπάνω, ο ήλιος και ή θάλασσα, ή αγάπη και ή ζήλεια, ή χαρά και ή θλίψις. Δυστυχώς καμιά έως τώρα, άπολύτως καμιά, δεν

ξεσκέπασεν έτσι, μ' ένα ήρωαίον άνατέντωμα όλων της τοϋ κορμού, τό μυστικά της σάρκας μας και της ψυχής μας. Όλες που έως σήμερα νόμισαν πως έχουν μέσα τους τό συγγραφικόν «δαιμόνιον» ή άνεμάσσησαν με τραγικώτατους μορφασμούς τās σκέψεις των άνδρων ή, παραγνωρισμένα τάχατε και ύπερφει, ήχησαν με ρομαντικάς μελαγχολίας και με ύστερικούς ρεμβασμούς, σαν έρωτευμένες Άρρακειάδες, να μουμουρίζωμε.

Όλοι έχουν παραστράτισει. Θησαυρούς άγνωστους άκόμα κι' άνεμεταλλεύτους έχουν μέσα στην ψυχήν των και δεν τούς βλέπουν. Να είμεθα γυναίκες, τελείως γυναίκες, ίδου τό μεγάλο μυστικό.

Μδ, παραστράτιζομε.

Εϋτυχώς ή κ. Δημητραπεοπούλου είναι νέα, πολύ νέα και πολύ φιλοδόξη. Έχει θέλησιν, όρμηñ, έπιθυμίας, ιδανικά. Κ' ίσως καμιάν ήμεραν εβρη τον δρόμον που σ' έμάς τις γυναίκες ταιριάζει και τότε θα μās παρουσιάση έργα πολύ καλύτερα από τό «Σερβίζωμα».

Και τελειώνει έτσι τό Άβερωφειον άγος. Ποτέ τόσον πολύ τό θέατρον μας δεν εξητελιόση. Ποτέ οι δημοσιογράφοι δεν έσεπήδησαν με τόσην παχυλήν άμάθειαν τέχνης και με τόσην βέβηλον βίαν επάνω εις την σκηγήν. Σωγής και λόγια, κόλλα και φανταρονίες, πεζόητες και κοινοτοπίες — κ' έπειδή ήσαν δημοσιογράφοι έμμέσως ήνάγκασαν τούς θιάσους να παίξουν όλα τό έργα των, ήνάγκασαν και τό κουνόν, με την κλίκα την άλληλολιβαριστικήν των να έρχεται και να τούς χειροκοπή, όπου όλοι αι έφημερίδες — ή μόνη δα πνευματική τροφή μας — διεκήρυσσαν εκάστοτε ότι τό νέον έργον, και άριστεύρημα να μην είναι, όμως πολύ του μοιάζει.

Κ' έτσι είχαμεν δύο όλέθηρια άποτελέσματα από τον διαγωνισμόν αυτόν: α) οι συγγραφείς βιαστικά και δημοσιογραφικά έγραψαν ό,τι χειρότερο μπορούσαν, β) τό γούστο του κοινού άκόμα περισσότερον διεφθάρη και τάχασε μη γνωρίζοντας ποιόν να πιστέψη από τά δυό: τούς ειδικούς κριτικούς που τόσο ένθουσιαστικά γράφουν στις έφημερίδες ή την ψυχρόρητην του άποτροπίασιν και αηδίαñ.

ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Παναγής Λιβεράτος

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Γένοβας παρακάθειται εις την Διπλήν Βουλήν με τό ύφος ανθρώπου πεσόνοτος από τά σύννεφα. Έπειτα από τόσον έτών σιωπηλήν επιστημονικήν εργασίαν, ήρεμον από καθέδρας διδασκαλίαν, από νοσοκομεία εις τά όποια βασιλεύει ή γαλήνη, από συνέδρια επιστημονικά έγκαρδιότητος και άδελφότητας να εύρεθή άποτόμος ο βουλευτής Κεφαλληνίας εις τās πρώτας θορυβώδεις συνεδριάσεις της Διπλής Βουλής έπόμεινον ήτο να εύρεθή πολύ εκποτισμένος. Αλλά και ο άτομικός χαρακτήρ του δεν παρουσίαζεν ένα μόριον ημεγερικτής διαθέσεως, αναγκαίας διά τούς πολιτικούς αγώνας. Ο βαθύς επιστήμων είναι χαριτολόγος, άπελής σαν παιδί, έγκαρδιος, σαγηνών και επιβαλλόμενος. Όλοι αι άρειται του Κεφαλήνος συνηνωμένα εις την μεγαλύτεραν εκδήλωσιν των. Τό ήθέλησε και έδημιουργήθη.

Παναγής Λιβεράτος

Όποιος άλλος εύρισκα, στην ξένην άγωνιζόμενος, ισχυρόν αντίπαλον ως τον Μαρελιάνον θα άπεκαρδίονετο. Αυτός ήγωνισθή όχι άπλάως σαν άνθρωπος πόν πιστεύει εις τον άστερισμόν του άλλα σχεδόν σαν άνθρωπος που πιστεύει τās χιμαίρας. Καί τό ήρωαίον δνειρον υπό την θερμήν πνοήν τόσης όρμής, θελήσεως και εργασίας έγεινε πραγματικότης. Ο Λιβεράτος ανήλθε την έδραν του καθηγητοϋ του Πανεπιστημίου της Γένοβας ως άνεγνωρισμένη επιστημονική αξία. Και ύστερον όταν ή σατανική επίθεσις του Ικανοτάτου άλλως αντήχλη του, του πολλού Μαρελιάνου, τον άπεμάρωνεν από την έδραν ως άλλοεθνη, ο Λιβεράτος επανήλθεν εις τό Πανεπιστήμιον υπό την ήθικην πίσσιν της αξίας του και του άπεδόθη ή έδρα της Ιατρικής Σχολής με τās τιμάς του άποκαδεισάμενου εις σφετερισθείσαν ιδιοκτησίαν.

Οι άγώνες αυτοί καθιέρωσαν εύρύτερον τό επιστημονικόν όνομά του. Δεν εϊνε ο επαγγελματίας μιάς τάξεως, μδς περιοχής, μδς εθνικότητος εϊνε ο μύστης της μεγάλης, της χωρίς όρια, και χωρίς περιορισμούς Έπιστήμης. Εύρήκε τόσον στερέον τον δρόμον του και ήτο τόση ή ροπή του πνεύματός του προς την σπουδήν αυτήν ώστε τό όρμέμυτρον συνελήρωσε τά κενά της μελέτης και ήσθάνη όσα δεν ύπήρχε επαρκής ύλικός χρόνος διά να διδαχθή.

Αυτός εϊνε και ο χαρακτήρισμός της ιδιοφυίας. Εις την έπίσηλον αυτήν θέσιν κορυφαίου επιστήμονος τιμώνοτος την πατρίδα του, εύρε τον Λιβεράτον ή εκιαθάρισις του Πανεπιστημίου. Διά πρακτικόν του Έπουργικόν Συμβούλιον διορίσθη καθηγητής της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου. Έκτοτε έρωτοϋ όλοι οι αισθανόμενοι οδνηρωές την έλλειψιν παθολόγου Ιατροϋ εις Αθήνας. «Θα δεχθή ο Λιβεράτος;» Άλλ' ύπάρχει φόβος ή ερώτησις αυτή να όμοιάξη: «Θα έδέχεται ο Μαουκιανό να διευθύνη όρχήστραν καθοδείων εις τό Γυθείον;»

Εις τό μεταξύ ο Λιβεράτος παρακαθήμενος μετά των λοιπών πατέρων εις την Βουλήν παρακολούθει τās έμβριθεστάτας συζητήσεις των κ. Κ. Κολουμβάκη Γλαβά & Co περί συντακτικής και αναθεωρητικής Βουλής. Οι Κεφαλληνες τον ήφηρίσαν, διά να τιμηθοϋñ εις τό πρόσωπόν του, πρώτον βουλευτήν με παμπηφίαñ. Έδέχη διά να ύπηρετήση τον τόπον του με τον όποϊον φωτεινός πατριωτισμός τον συνδέει. Άλλ' εις Βουλήν άεροκοπανίζουσαν, θελλλόδη και όρμητικήν, ήτο έπόμεινον να πτοσηή ο έχων την άπλότητα παιδιού βαθύς επιστήμων.

Ερωτώμενος διά την έντύπωσιν του από την άλλαγή της άσχολίας και περιβάλλοντος ο Λιβεράτος λέγει με τό άφελώς χιουμοριστικόν ύφος του:

— Μοϋ φαίνεται πως πάω σκολειδ και ... χάνω την ώρα μου!

ΑΓΡΙΠΠΑΣ

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

Άγγελος Βερύκιος

ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΟΣ και άπογοητευμένος από αυτήν την Ζωήν εκλείσει τά σιηνικά μάτια του εις τον αϊώνιον ύπνον ο Άγγελος Βερύκιος.

Ο Βερύκιος είναι μία από τās περιέργους μορφές εις τά ζακυνθινά γράμματα. Μορφώμενος και τομηρός ζηντεϋθήκε νέος, και διά μερικά χρόνια ύπήρχε συντάκτης «των Συλλόγων» του Βουκουρεστίου.

Εις την Ζακυνθον ως συντάκτης του «Χωρικού» ύστερα του «Πατριώτου» ήρησεν έποχήν. Η δημοσιογραφική του γλώσσα δυνατή και παραστατική, όρμητική και πεστική, άν και κάποτε ασυλλόγηστη, τό έδωσε ξεχωριστήν θέσιν εις την τοπικήν δημοσιογραφίαν. Έπολέμημος με την όρμηñ και την πεποιθήσιν του αντιθέτου τās πολιτικάς άρχάς του Δομβαρδιανού κόμματος. Είχε πάντα τό θάρρος της γνώμης του. Η

πολεμική του, ακόμη και όταν ήταν άδικη και υπερβολική, δεν κινούσε την οργή και την αγανάκτηση, ήταν τόσον πνευματώδης και χαριτωμένη ώστε του την έσυγχωρούσε.

Ο άνθρωπος που είχε τόσον εύκαμπτον πνεύμα δεν ήξερε να λιγύρει έμπρός εις τας κοινωνικές συνθήκας, και δεν ήξερον ούτε να ξεοικονομή τας περιστάσεις. Ένα σκληρόν συμβάν του δημοσιογραφικού του βίου, που ήθλιπεν όλην του την ζωή, τον ήνάγκασε εις γεροντικήν πλέον ηλικίαν να φύγη από την Ζάκυνθον διά να εγκατασταθής εις τας Αθήνας. Έδώ η δυστυχία σκληρή και άδυσώπητη εκατάρεξε τον Βερύκιον. Έκρηξε να κερδίση τό φρωμί του, και όταν είδε πως καμία διανοητική εργασία δεν του τ'έδινε, εκείνος εγινότανε έμπρός σε ένα κασέλι λούστρου. Ο άσπρωμάλλης δημοσιογράφος η σεμνή μορφή με τα σπινθηροβόλα μάτια και τα χρυσά μαλλιά, εκαθάριζε τα ύποδηματά του κόσμου εις ένα πεζοδρομιόν της Όμοιοίας.

Τό πραξικόπημα αυτό, αδόχητον κίνημα μιας άπελευθερωμένης στιγμής, κίνησε την σύζητησιν όλων. Η θέσις όμως του Βερύκιου δεν ήταν εκεί, και δεν τον άφηναν. Ευρέθη κάποια δημοσία θέσις διά να του δώση τον επιούσιον άρτον χωρίς φροντίδας πλέον.

Ο Βερύκιος δεν άφινει φιλολογικήν εργασίαν, μολοντί εις τας έντιχεις του στιγμάς έγραψεν έμπνευσμένους λυρικούς και αστυριακούς στίχους. Η δημοσιογραφική του όμως εργασία, η ζωντανή δημοτική του γλώσσα τον κατατάσσει εις την πρώτην σειράν των έκτανησίων δημοσιογράφων.

Μ. Σς.

Γεώργιος Κατσελίδης

ΤΗΝ περισημένη εβδομάδα απέθανεν εις ηλικίαν ακόμη άκμαίαν ο Γεώργιος Κατσελίδης θάνατον αιφνίδιον. Η ζωή του ανθρώπου αυτού υπήρξε γεμάτη από εργασίαν. Δεν ήτο μόνον φιλόπονος εργάτης άλλ' ήτο προικισμένος με πνευματικής δυνάμεις ώστε να διακριθής εις δ,μ ησχαλήθη, όσον ποιίκαί και αν ήσαν αι άσολίαί του. Οι από μακροσ γνωστόμοί του τον ένθυμοσύναι άρχισαντάκτην έφημερίδος, λογογράφον, εκδότην περιοδικού, τραπέζίτην.

Έιχε τὰ έρόδια να διακριθής εις όλα αυτά τὰ στάδια της εργασίας. Ξε δημοσιογράφος είχε τον πυρεττόν της κινήσεως, την όρμήν εις τόν άγώνα, την ηγφαλιότητα και τό κοικικόν πνεύμα μαζί τὰ όποία του έδιδον την έπιτυχίαν και την έπιβολήν. Ξε άρχισυντάκτης της "Ακροπόλεως" δι άφινε διαρκέστερον άνάμνησιν εν εις τας στήλας της έφημερίδος αυτής δεν έπάλλετο και δεν άσταροβολούσε τό μέγα δαιμόνιον του Γαβριηλίδου. - Ξε λογογράφος έχει γράψει πλην άλλων δύο διηγήματα την "Κυρία Γρανίτα" και "Εις τό Τραίνον" δι όποια βεβαίως άνήκουσιν εις τὰ εκλεκτά σύγχρονα διηγήματα. Είνε λειπτής συλλήψεως και διαυπόσεως πνευματικά έργα με ψυχολογίαν, παρατήρησιν και ευγένειαν και άριστοκρατίαν ύφους.

Ο Κατσελίδης ίδρυος τό πρώτον άξιον του όνόματος οίκομολογικόν Περιοδικόν την "Οικονομικήν Ελλάδα" και έδωσε τον τύπον των τοιούτων περιοδικών. Από των στήλαν του περιοδικού του αυτού υπερεμάχησεν των οικονομικών θεωριών του τας όποιās με την ευρείαν μελέτην και παιδευσίν του εγνώριζε να παρουσιάξη επί επιστημονικού εδάφους όσον και αν αυται συνέπεσε να μη είνε αι άληθέστεραι και συνεπέστεραι προς τό πράγματα. Αι θεωρίαί αυται, στρεφόμεναι ίδίως περι τό νόμισμα, άπετέλεσαν ιδιαίτερον βιβλίον εκλαίκευμένης επιστήμης υπό τον τίτλον τό "Νόμισμα".

Ο Κατσελίδης υπήρξε ισχυρός πολέμιος της θεωρίας κατά την όποιαν η έκπαισις της τιμής του τραπέζογραμμάτιου εις χώραν άναγκαστικής κυκλοφορίας,

προέρχεται εκ πληθωρικής εκδόσεως, και θεωρείται διά περιορισμό του ποσού των εν κυκλοφορία γραμματίων, και έπολέμησε την θεωρίαν αυτήν την όποιαν έφαινετο άσπασμένη η Διεθνής Οικονομική Έπιτροπή, θεσπίσασ την έτησίαν καθών δύο εκατομμυρίων τραπεζικών γραμματίων εκ των κυκλοφορούντων διά λογαριασμόν του Κράτους. Την έκπαισιν των τραπεζογραμμάτιων άπέδιδε ο Κατσελίδης, εις βαρύτερα οικονομικά αίτια, και έπρόσβενε ότι η ισουμία ήδύνατο να επέλθη μόνον διά της ένισχύσεως και συστηματικής εκμεταλλεύσεως των πόρων της χώρας. Έθεώρει διά τούτου, πρό των εν έτών μόλις, ότι διά την Ελλάδα η έλάσι του άργίου, ήτοι της ισουμίας του διεθνούς προς τό έγχώριον νόμισμα ήτο καθαρά ούτοπία, κ' έπρότεινε διά της άριων των δικαιωμάνσεων της τιμής της έπικαταλλογής, του μεγαλύτερου δεινού της άναγκαστικής κυκλοφορίας, την παγίωσιν της τιμής ταυτης, εις την τιμήν που περιεστράφη κατά την τελευταίαν πεντασίαν, ήτοι από του 1898 μεχρι του 1903, ότε επρότεινε τό μέτρον τούτου, και όπότε η τιμή του φράγκου περιεστρέφετο εις τὰ 1,50. Τὰ πράγματα διεύθυναν τας προβλέψεις αυτας και εκ της όλης εργασίας απέμειναν μόνον αι καθαραι επιστημονικαι αλήθειαι διατυπωμένα με μέθοδον και με διαύγειαν. Είνε άξιον παρατήρησεως ότι ο Κατσελίδης με όλα τὰ έξαιρετικά ποσοδινα και τας πνευματικας δυνάμεις διά των όποιων επεβάλλετο εις την εκτίμησιν και την άναγνώρισιν, δεν κατώρθωσε να ίδρυσή τίποτε στερεώτερον, τίποτε διαρκέστερον της ζωής του, καμία έντυχιαν η όποία να είνε κατάκτησις της Ικανότητός του. Και εις τό τραπέζικόν επάγγελμα, εις τό όποτον περισσότερο άφοσιώθη, ουδέν άλλο κατώρθωσε ειμή να σύρη προς εαυτόν τον Γενικόν Διευθυντήν της Τραπέζης Αθηνών κ. Μάτσαν άναψιχόντα, με τό ίερόν πυρ της εργασίας, εκλεκτόν έπιτελειον διά την διεύθυνσιν της Τραπέζης Αθηνών. Εις την θέσιν του Διευθυντού της Τραπέζης αυτής άκμαίως ακόμη απέθανεν προτου άποκλεισθής έλλείδας εφύστερας δράσεως από εκείνους που τον περιέβαλλον με σταθεράν εκτίμησιν.

Α.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Άνασκαφαί εν Αθήναις

ΠΑΝΣΙΟΝ της ΒΑ κλιτύς της Ακροπόλεως επί της γωνίας ήτις σχηματίζεται μεταξύ των οδών Βουλευτηρίου, Μητρούων και Δοσκοφύρων υπάρχει χώρος γνωστός υπό τό όνομα "Αρχαίων Βουλευτηρίου". Η όνομασία αυτή όφείλεται εις την ευρεσιν σπουδαιοτάτων έπιγραφών, αΐτινες ως εκ της φύσεως του περιχομένου αυτών ήδύναντο να ήσαν κατά την αρχαιότητα εν τω Βουλευτηρίω.

Επί του χώρου τούτου γενομένων ανασκαφών τω 1853 ευρέθη ισχυρότατον τείχος οχυροποιημένον εξ αρχαίου υλικού, εξ ου εξήχθησαν πλείστα σπουδαίαι ταιαί γλυπται και πολύτιμα έπιγραφαί.

Η Αρχαιολογική Έταιρεία και η Κυβέρνησις άπαλλοτριώσασαι μεγάλην έκασιν κατ' εκείνην την θέσιν, περιτείχισαν αυτήν προδ δεκαετίας περιόντων, όπως προσφύλαξουν από των ακαθαρσιών, μέχρις ου ήθελε παρασιασθής κατάλληλος ένκαίρια προς τελείαν ανασκαφήν. Δυστυχώς, επειδή γείτον τις επεχείρησε να οικειοποιηθής μέρος του χώρου, η Αρχαιολογική Έταιρεία ήναγκάσθη να προβή από τούδε εις την ανασκαφήν αυτου.

Ξε εκ των πενιχρών μέσων, άτινα δύνανται να διαθέση επί του παρόντος η Αρχαιολογική Έταιρεία, η ανασκαφή ενεργείται εν μικρῷ κλίμακι, και οτω δ' όμως άπεκαλύφθη αρκετόν μέρος της συνεχείας του μνημονευθέντος αρχαίου τείχους, ευρέθησαν δε και

πολλά μικραί έπιγραφαί, και πλείστα αρχιτεκτονικά μέρη εξ αρχαίων οικοδομημάτων, άτινα πάντως ήσαν εκεί πλησίον, προς τούτοις δε και τινα γλυπτά, εκ των όποιων εξέχει μία μαρμαρίνη κεφαλή νεανίσκου των αρχών του Ε' αιώνος του τύπου του λεγομένου Απόλλωνος του Ομφαλού, δυστυχώς ουχι τελείως σώα.

Τό εκ μεγάλων λίθων ήμικυκλικόν άνάλημμα, όπερ υποβασιάζει τό επίκεδον της Πνυκός, πιστεύεται γενικώς, ότι εκτίσθη κατά τον Ε' αιώνα, όποτε και διεσκευάσθη ο όλος χώρος θεατροειδώς, όπως είνε κατάλληλος διά τας δημοσίας συναθροίσεις των αρχαίων Αθηνάων. Υπήρξεν όμως και γνώμη τις, ότι τό άνάλημμα τούτο ήτο πολύ αρχαιότερον, αναγόμενον εις μυκηναϊκούς χρόνους. Προς έξακριβισμον της χρονολογίας του άνάλημματος τούτου, άπως εκλείψη, εϊ δυνατόν, πάσα άμμιβολία, επεχείρησεν η Αρχαιολογική Έταιρεία μικράν ανασκαφήν και επί της Πνυκός.

Έκρηξε να έρευνηθής η επίχουσις, ήτις είχε σωρευθή όπισθεν του άνάλημματος, όπως ίσοπεδωθής ο χώρος της Πνυκός, εκ των εν αυτῃ δ' ευρισκομένων πραγμάτων θά φράξετο η χρονογία αυτής και συμφώνως προς ταυτην και η χρονολογία του άνάλημματος.

Λοιπόν κατά την μέχρι τούδε ανασκαφήν ευρέθησαν εντός της επίχουσεως τεμάχια άγγειων μετ' ευρωσών εικόνων της Ε' εκατονταετηρίδος ως και άλλα τεμάχια άγγειων με μέλαιναν στυλάνην βαφήν και τινες λαβαί πηλίνων άμφορέων με σφραγίδας των εργοστασιών άνήκουσαι εις τον Δ' αιώνα.

Κατά ταυτα και τό άνάλημμα δεν πρέπει να είνε αρχαιότερον του Δ' αιώνος, εις απόστασιν όμως 7 περίπου μέτρον έσωτέρω του άνάλημματος τούτου ευρέθη έτερον αρχαιότερον πάντως άνάλημμα, όπερ είχε καλυφθή υπό της επίχουσεως, ότε κατασκευασθέντος του καταφανούς νυν μεγάλου άνάλημματος, επεξεστάθη ο χώρος προς Β.

Περί του άνάλημματος τούτου, όπερ δεικνύει μετασκευην της Πνυκός εις διαφόρους εποχάς, ουδείς μιν εΐχομεν μέχρι τούδε γνώσιν, εϊνε δε τούτο εκτισμέον διά μικροτέρων λίθων, βαθυδοσειδώς. Η χρονολογία αυτου ίσως γίνη δυνατόν να καθορισθής, όταν ανασκαφή η επίχουσις όπισθεν αυτου.

Κ.

Άνασκαφαί εν Θεσσαλίῃ

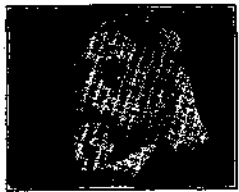
ΑΙΤΕΛΑΕΤΑΙ εις τό Υπουργείον της Παιδείας και εις την Αρχαιολογικήν Έταιρείαν ότι ο Έφορος των Αρχαιοτήτων Θεσσαλίας και Φθιώτιδος κ. Άρθροβιτόπουλος επεράτωσε την ανασκαφήν του δευτέρου πυργου Παγασών, η όποία διήρκεσεν δλόκληρον σχεδόν έτος. ΗΑθον εις φάς εκατόν και πλέον γραπται στήλαι, εκ των όποιων σπουδαιοτάται, ως διατηρούσαι κάλλιστα τὰ χρώματα αναφέρονται υπό του κ. Άρθαντοπούλου ή του Άριστοκίδους, την πατριδα Κείον (πολεμιστής χαϊρετιών νεανίαν) ή της Κλυμένης κόρης του Άγαθοκλέους (σομδός έρ' ου όφις), του Άργά Κρητός Ρανκίου (τρεις άνδρες και εις τό άνετωμα κεφαλή Μεδούσης όφρα), του Δυκολέοντος την πατριδα Άγγελάτου (νεακρίον συμπόσιον) μια άνευ έπιγραφής φέρουσα παραίτασιν γυναικός καθημένης φυσικού σχεδόν μεγέθους, ή του Πώλου υίου του Άρτεμιδώρου (άνθήμερον γραπτόν), εν ώρατον άνάγλυφον εις τον ένδριον Ήρωα, η της Δημόδης (Βρημής Χθόνιος) και πλείστα άλλα. Προς αντίγραφην αυτών έστάλη ο κ. Στέφ. Ξενόπουλος.

Αι ανασκαφαί της Θεσσαλίας θα έξακολουθήσουν υπό του άκαταπονήτου Έφφρου και κατ' όλον τον Οκτώβριον θα ανασκαφή δοκιμαστικώς η πρωτεύουσα των Περραιών Γόννην κειμένη παρα τό σύνορα (Δεφέλι) και εν άντρον των νυμφών κειμενον ύψηλά εις τον Κίσαβον (ύψ. 1650 μέτρα) όπου πέρυσιν ευρέθησαν πολλά έπιγραφαί και άλλα γυναικεια άναθήματα.

ΞΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Παύλος Μαντεγκατάς

ΣΧΕΑΟΝ ογδοηκοντούτης απέθανε την 28 Αύγουστου τός ο γνωστός Ιταλός Ιατροφιλόσοφος, ο συγγραφές τόσον βιβλίων δι όποια έδόξασαν τό όνομά του και την φιλολογίαν της Ιταλικής επιστήμης. Τό τελευταίον βιβλίον του Μαντεγκατάς «Η βίβλος της Έπιπέδου» είναι γεμάτον από την ζειδωρον πνοην μιας αλωνίας αγάπης. «Όλα τὰ ήθικα καθήκοντα, γράφει, ήμπορουν να περικλεισθουν εις μίαν μόνην λέξιν: Αγάπη αν αγαπάτε, πρόπει να συμπονήτε, να συζητήτε, να ευεργετήτε».

Παύλος Μαντεγκατάς

Ο Μαντεγκατάς ήτο έξαιρετική φύσις, μεγάλης άντοιχίς και σθένους, ένθουσιώδης διά την επιστήμην, διά την ζωήν, διά την γυναικα, διά την τέχνην. Ητο διά την νέαν Ιταλίαν μία δυνατή ψυχή, μία φωνή μεγάλη και αγαπητή εις τό πλήθος, ένας εκλαίκευτής της επιστήμης, ποιητής της ζωής, όχι εις στίχους αλλά εις έργα επιστημονικά.

Η επιστημονική φαντασία του Μαντεγκατάς, ο ζωηρός χρωματισμός του ύφους του, έγιναν αίτια να τον κατηγορήσουν εκείνοι οι όποιοι αντιλαμβάνονται την επιστήμην μόνον ως ξηράν και στρυφνήν άπαριθμειον συμπτωμάτων.

Άλλά η επιστήμη δεν είναι dissociabiles res με την ποίησιν. Και απόδειξις ές είναι ο Γκαίτε, ο Μπυφφόν, ο Ουμβολδ και τέλος ο Μαντεγκατάς.

Εις ηλικίαν 21 έτους ο Μαντεγκατάς, ευρισκόμενος εις τό Παρίσι, εις την μητρόπολιν αυτήν των ήδωνών, έγραψε την Φυσιολογίαν της Ηδονής. Τό έργον αυτό έδραίωσε την φήμην του. Κατόπιν έγραψε την Φυσιολογίαν του Έρωτος και την Υγιεινήν του Έρωτος.

Τό μυδιατόρημά του Mia ήμερα εν Μαδέρρα είναι άγών εναντίον των γάμων μεταξυ φθισικών.

Ξε εκλαίκευτής της ύγεινης των αισθητικών υπήρξεν αληθής επαναστάτης, γνωρίζων να μεταδίδη εις την ψυχήν των αναγνωστών του τους παλμούς της ζωής και της έλλείδος.

Οίκογενειακοί και έρωτικοί λόγοι ήνάγκασαν τον Μαντεγκατάς νεώτατον να εγκαταλείψη την Ιταλίαν μόλις είχε λάβει τό δίπλωμα της Ιατρικής. Έταξέδενον εις την Έλβετίαν, Γαλλιαν, Γερμανίαν, Ολλανδίαν και Άγγλίαν. Διέτρεξε χάριν μελετών, την μεσημβρινήν Αμερικην. Εις τὰ έργα του America meridionale και Lettere mediche περιγράφει τὰ παρθένα διαση της Αμερικής και τας λαϊκάς προλήψεις περι θεραπευτικής.

Κατά τό 1859 ο Μαντεγκατάς επείστρεψεν εις την Ιταλίαν και κατέλαβε την έδραν της γενικής παιδολογίας εις τό Πανεπιστήμιον της Παρίας.

Τόν περισσότερο θόρυβον εκ των έργων του εκάμαν οι άνθράκωποι έρωτες, όπου συμβουλεύει τον ελεύθερον έρωτα. Ο Μαντεγκατάς ήτο τότε γερονσιαστής, και διά τούτου ο θόρυβος υπήρξε μεγάλος.

Άλλα έργα του γνωστά και διαδεδομένα είναι τὰ εξής: Αι χαραι και δόξαι της Έργασίας, η Κεφαλή, η Φυσιολογία του Πόνου, Άγνωστος Θεός, κλπ.

Τὰ έργα του Μαντεγκατάς μεταφράσθησαν εις διαφόρους γλώσσας, όλίγα τινά δε και εις την ελληνικήν.

Μ. Σς.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

Η όμως των ανεξαρτήτων, των νέων άνδρών, των άσυντάκτων συντακτικόν, των δροσοσταλλάκτων αύόμη από τό λαϊκόν βάπτισμα της 8 Αύγουστου ξεκίμε με τὰ ζσηρότερα και έπιπολαίότερα μέλη της, οι

ΟΙ ΝΕΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Κωνσταντίνος Μ. Ράλλης, τῶν Κανονικῶν Δικαίων
 Ἀνδρέας Σκιας, τῶν Ἑλλην. γραμμάτων
 Γεώργιος Φωτεινός, τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων καὶ τῶν νοσημάτων τοῦ δέρματος
 Νικόλαος Δημητράκοπουλος, τοῦ Ἀστικῶν Δικαίων τῶν Ῥωμαίων καὶ Βυζαντινῶν
 Νικόλαος Σαρπίλος, τοῦ Συνταγματικῶν Δικαίων

γνωστοῦ γερμανοῦ ζωγράφου φόν Ἐς, ἀναφερομένης εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Εἶναι χαρακτηριστικώταται ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις καὶ ἐνδιαφερόσασαι. Τὸ ὅλον ἔργον θ' ἀποτελεσθῆ ἀπὸ 10 μηνιαία τεύχη. Κάθε εἰκὼν συνοδεύεται ἀπὸ μικρῶν ἐπεξηγηματικῶν κειμένων. Ἡ σκέψις τῆς Ἐκδοτ. Ἐταιρείας εἶναι πολὺ ἐπιτυχῆς προσφέρει εἰς τὴν Ἑλλ. οἰκογένειαν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀγῶνος ζωντανήν.

ΕΙΣ τὸν Γαλλικὸν «Ἀνατοκρῆτην» ὁ Ταγκρέδ Δε Βιζάν δημοσιεύει σημειώσεις περὶ τοῦ Ζάν Μωρεάς. Μεταφέρωμεν ὀλίγας χαρακτηριστικὰς γραμμάς...
 «Αἱ ὄραι ἐπερνοῦσαν γλῶκᾶ. Ὁ θόρυβος τοῦ δρόμου, πῶς μόλις μᾶς ἔφθανε, δὲν ἐτάρασε καθόλου τὴν ὠραίαν γαλήνην τοῦ ποιητοῦ. Ἐστρίψε τὸ καγὺ του μοιστάκι, κατὰμυρον καὶ στυλινόν, χάρις εἰς μίαν καλὴν βαφήν, καὶ ἀπηγγέλλε στίχους ἰδικούς του ἢ στίχους κάποιου ἄλλου ποιητοῦ τῆς Πλειάδος, διότι ἡ τέχνη τῆς Ἀγαγενήσεως τοῦ ἦτον οικεία. Χάρις εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν μνήμην του, εὗρισκεν εὐχαριστήσιν νάπαγγέλλῃ μερικὰς στροφὰς καὶ νὰ ζητῆ ἀπὸ ἡμᾶς νὰ μαντεύσωμεν τὸν ποιητὴν τους.
 Κάποτε πάλιν, μ' ἕνα εὐθυμότερον τόνον, ἀλλὰ μὲ φωνὴν ἐπίσης σπληναϊκᾶν, αὐτοσχεδίαζε. Αὐτοσχεδίαζε δι' ὅλα τὰ πράγματα, διὰ τὸ κρανίον ἐνὸς συναδέλφου, διὰ τὴν μεσημβρινὴν προφορὰν ἐνὸς ποιητοῦ, διὰ τὴν μανίαν ἐνὸς ἠθοποιοῦ τοῦ συμμοῦ. Οἱ στίχοι του ἦσαν ἔξυπνοι καὶ εἶχαν τὴν ἐπισημότητα τοῦ ἕφους, ἐκείνην, πῶς δὲν ἔλειπε ποτὲ ἀπὸ τὸν Μωρεάς. Αἱ μεγαλύτεραι μᾶς συζητήσεις ἐγένοντο διὰ τὸν ἐλεύθερον στίχον, τὸν ὁποῖον ἀπεστρέφετο, ἀφοῦ μίαν φορὰν ὑπῆρξε θιασώτης του. Σώζονται ἐκφράσεις του ἀστείαι καὶ ἄλλαι πολὺ ὄρθαι διὰ τὰς συγχρόνους του, τὰς ὁποίας ἀποφύγω νάναφέρω.
 Ἐταί προνοῦσαν αἱ ὄραι. Τὸ πρωτὶ-πρωτὶ ἐπέγραμμεν τὸ λαϊκὸν τραγμ, μὲ τὰς ἐλαττωμένας τιμάς, πληρώνοντες δεκαπέντε λεπτὰ ἀντὶ τραντα εἰς τὰς ἐσωτερικὰς θέσεις καὶ μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ κληνίσματος. Τὸν συνάδεια ἕως τὸ σπῆτι του, ὅπου δὲν ἐμβρανε ποτέ. Μᾶς ἄφινεν ἠσύχους ἐνῶ αὐτὸς ἔχοντο εἰς τὸ πρῶτον ποτοπωλεῖον πού εὗρισκε, εἰδοποιῶν μᾶς ὅτι ἐπήγαινε νὰ ἐργασθῆ». Πράγματι ἐκεῖ μέσα εἶχε γράμμαι μερικὰς ἀπὸ τὰς καλυτέρας ἐπιφυλλίδας, πῶς εἶδιδε παροδικῶς εἰς τὴν «Gazette de France». Ἡ ἰσχυρὰ του κράσις ἀνθίστατο ἐν τούτοις εἰς τὴν ἐλευθερίαν αὐτὴν ὑγιεινὴν καὶ τὸ πνεῦμα του δὲν ἐπηρέασθη ποτὲ ἀπὸ τὰς μακρὰς αὐτὰς ἀγορνίας.
 Εἶπα, νομίζω, ὅτι ὁ Μωρεάς ἦτο ὑπεροπτικὸς καὶ ὅτι κἀνένας ὅπως αὐτὸς δὲν εἶχε συνείδησιν τοῦ ἰδίου του

ταλάντου. Ἐν τούτοις ἡ ὑπεροπία του αὐτὴ ποτὲ δὲν ἐκινούσε τὸ μεδίαιμα. Καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς. Μόνον ἡ ἀσθάδεια τοῦ Μωρεάς ἐμπορούσε νὰ συναγωνισθῆ μὲ τὴν ὑπεροπρίαν του. Ἄλλ' ἡ ἀσθάδεια του αὐτὴ ἦτο τόσο σκληρὰ καὶ τόσο μεγάλη, ὥστε ἀπετέλει ἕνα ἀκόμη περισσότερον τίτλον πρωτοτυπίας.

Η «Νέα Ἐπιθεώρησις» ἐδημοσίευσε μᾶθημα τοῦ Ἀγγ. Χαμίν, τοῦ γνωστοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Σόου, διὰ τὸν μέγαν καὶ νεωτεριστὴν Ἄγγλον δραματικόν, τὸ συμπέραςμα τῆς μελέτης αὐτῆς εἶναι τὸ ἑξῆς :
 Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἐλεύθερος καὶ θέλει ἢ δὲν θέλει ὑφίσταται τὰς ἐπιδράσεις τῆς Δυνάμεως τῆς Ζωῆς, δηλαδὴ τῆς Μοίρας, ἡ ὁποία πάντοτε εὐρίσκειται ἐν τῷ δικαίῳ. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἀπορρέον τὸ θέατρον τοῦ Σόου εἶναι κατ' οὐσίαν αἰσιδοξόν, μὲ δὴν τὴν δορυμύτητα τῆς κοινωνικῆς κριτικῆς του, ἡ ὁποία τοῦ προσοδίδει μίαν ἐπίφραον ἀπαισιοδοξίας. Τὸ κοινωνικὸν δράμα τοῦ Σόου κρύπτει τὴν κοινωνικὴν του κριτικὴν, ὑπὸ μορφὴν τόσο φαιδρᾶν, ὥστε γοητεύει ἀκόμη κα' ἐκείνους πού τὴν εὐρίσκουν ἐσφαλμένην. Κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν ὅτι εἶναι ὑπερβολικόν, ὅτι προκαλεῖ τὸν γέλωτα, δὲν ἔχει καμίαν ἐπίρροσιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀναγνώστου ἢ τοῦ θεατοῦ. Ἡ γνώμη αὐτὴ εἶναι πλανημένη. Ὁ γέλωσ δὲν ἐμποδίζει τὴν κατανόησιν ἀπὸ τὸν ἀναγνώστην ἢ τὸν θεατὴν, τῆς ἰδέας πού λανθάνει κάτω ἀπ' αὐτόν. Ἡ ἰδέα αὐτὴ ἀνεπαίσθητος κἀμνει τὸν δρόμον τῆς καὶ εἰσχωρεῖ εἰς τὸν νοῦν βραδέως ἀλλ' ἀσφαλῶς.
 Ὅπως ἡ σταγὼν τοῦ νεροῦ τραμπᾶ μὲ τὸν καιρὸν τὸν σκληρότερον βράχον, ἀπαράλλακτα ἡ ἰδέα κατακτᾶ τὸν πλέον ἀπόρσιτον ἐγκέφαλον. Ἡ κατάρτησις αὐτὴ γίνεται ἀσυνειδήτως, βραδέως, συνεχῶς, ἀλλὰ γίνεται ἐπιτέλους. Ὁ γέλωσ ἐπιβοηθεῖ τὴν ἀπορρόφησην τῶν ἰδεῶν, αἱ ὁποία, παρουσιαζόμεναι ὑπὸ σοβαρὰν μορφὴν, θ' ἀπεκροοῦντο ἀμέσως. Κατ' αὐτὸ ἠμοιάζει μὲ τὴν ζάχαρην καὶ τὸ μέλι εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν φαρμάκων. Ὁ σφοδριστὴς ἐπομένως εἶναι ἠθικοποιός. Κανεὶς δὲν θέλει νὰ γελῶν μαζί του. Ὅταν ὁμοῦ γελῶν εἰς βάρος μᾶς ἀρχῆς ἢ μᾶς ἰδέας, σημαίνει ὅτι κἀτι τι τὸ ψευδὲς καὶ τὸ γελοῖον βλέπουν εἰς αὐτήν. Καὶ φυσικὰ κἀθένας ζητεῖ νὰ διορθωθῆ διὰ νὰ μὴ γελῶν πλέον μαζί του, ἐξ αἰτίας τῆς ἰδέας ἢ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. Καὶ τὰς ἀπορρίπτει. Ὁ γέλωσ ἐπομένως εἶναι παράγων ἠθικοποιήσεως καὶ παράγων ἰσχυροῦς, διότι ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν προφανῆ καὶ θορυβώδη τῆς γνώμης τῶν ἄλλων, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἐνδιαφέρεται καὶ δὲν θὰ παύσῃ ποτὲ νὰ ἐνδιαφέρεται. Ὁ

γέλωσ εἶναι θανάσιον ὄργανον αὐτοβελτιώσεως, πού δὲν τὸν κατέχουν τὰ ἄλλα ζῶα. Δι' αὐτὸ τὸ κοινὸν θέατρον τοῦ Σόου, ὅπως ὅλα τὰ κομικὰ θεάτρα, ἀποτελεῖ σειρὰν ἠθικῶν μαθημάτων. Μὲ τὴν διαφορὰν διὰ τὴν ἠθικὴν τοῦ θεάτρον αὐτοῦ δὲν εἶναι ἡ ἠθικὴ τῆς παραδόσεως, θρησκευτικῆ ἢ λαϊκῆ, εἶναι ἠθικὴ ἐπαναστατικὴ, ἡ ἠθικὴ τῶν κοινωνικῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ἀναρχικῶν.
 Ἔργα τοῦ μεγάλου Ἄγγλου δραματικοῦ ἔχουν μεταφρασθῆ καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀπὸ τὸν κ. Προϊώτην καὶ παρεδόθησαν καθ' ὅσον γνωρίζομεν εἰς κάποιον θίασον. Ἀκόμη ὁμοῦ δὲν τὰ εἶδαμεν.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΩΔΡΟΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῆ πρωτοβουλία τῶν «Παναθηναίων»
 — ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγούμενων εἰσφορῶν.	Δρ. 2,624.10
Β. Μακροκόστας, Σμύρνη.	2.—
Κ. Λιβανόβσκις	1.—
Α. Τιμογιαννάκης	1.—
Ε. Γρηγοριάδης	2.—
Μ. Κομηνός	1.—
Σ. Κρασιιάδης	2.—
Ν. καὶ Ι. Ἀντωνιάδης	2.—
Α. Βαγδζόγλου	1.—
Δ. Κοράλλης	2.—
Σ. Μαρτάκης	1.—
Π. Κολέας	2.—
Γ. Τσοκός	1.—
Γ. Μαρτάκης	2.—
Γ. Ἐλευθεριάδης	1.—
Π. Κατετανάκης.	2.—
Βασίλειος Περβανάς, Δρέσδη	25.—
	Δρ. 2,672.10

Τὸ ἀπαιτούμενον ὄλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 900. Καὶ τὸ ὑπενημιζόμεν εἰς ὄλους. Ὅλοι ἔξησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ἡμῖν τοῦ τῆς ἐλευθερίας.
 Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἐκατονταετηρὶς τοῦ Πανέμου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, Τιμοθέου Πυθαγόρου Θέμελη. Ἱερουσαλήμ Τύπ. Ἱεροῦ Κοινῶ τοῦ Παν. Τάφου. 1910.

Ὁ περίβολος τοῦ Ὀλυμπίου ἐπὶ Ἀδριανῶ, Φρειδερίκου Βερσάκη. Ἀθῆναι Τυπογραφ. Σακελλαρίου 1910, δραχ. 3.

Ἡ Ἔρευνα τῆς ζωῆς, Max Verworm, μετάφρασις Ἀθανασίου Ε. Τσακαλώτου. Ἀθῆναι 1910, Τυπογρ. Σακελλαρίου, δραχ. 1.

Ὁ κατ' ἐπιστήμην ἄνθρωπος ἢ πόθεν ἐρχόμεθα, ποῖοι εἰμεθα, πῶς βαίνομεν; Louis Büchner, μετάφρ. Ἀνδρέου Π. Φαρμακοπούλου. Ἀθῆναι 1910, ἐκδ. Γ. Δ. Φέξης, δραχ. 4.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Σωκράτους κατὰ Α. Fouillée Π. Βοάιλα Ἀρμένη. Ἀθῆναι 1910, ἐκδ. Γ. Δ. Φέξης, δραχ. 2.

Τὸ Ἠέρον τοῦ Ἀγῶνος, τεύχος 109 Ρήγας Φεραῖος, Ἀναγνωσταρῶς, Θανάσης Διάκος, Μπουνοπούλου. Ἀθῆναι 1910. Ἑλλην. Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία, Τυπ. «Ἐστία» Μάισνερ καὶ Καργαδοῦρη, δραχ. 3.50 φρ. 4.

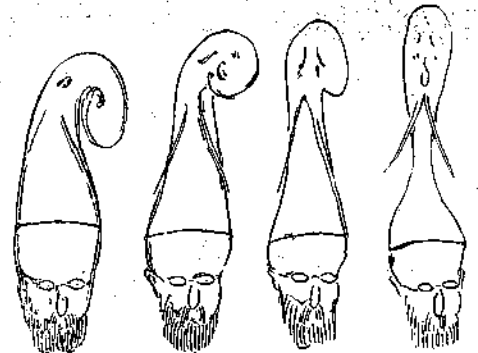
Τὸ Σύνταγμα καὶ ἡ ἀναθεώρησις αὐτοῦ ὑπὸ Ἀρστέιδου Γλαράκη. Ἀθῆναι 1910 Ἑλλην. Ἐκδοτ. Ἐταιρεία δραχ. 2.50.

Ὁδ φονεύσεις, Λέοντος Τολστόη, μετάφρ. Σωκρ. Γερ. Φραγκοπούλου. Ἀθῆναι 1910, Τυπ. Κουσουλίνου.

Ἡ Ἀγωγή, Ἐρβέρτου Σπένσερ, μετάφρ. Δ. καὶ Π. Α. Λασκάρεως. Ἀθῆναι 1910. Σύλλογος ὀφελίμων βιβλίων. Τυπογρ. «Ἐστία» Μάισνερ καὶ Καργαδοῦρη, δραχ. 1.50.

Ἱστορία Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι Οὐίλλιαμ Μίλλερ μετάφρ. Σπ. Λάμπρου, τεύχος 130. Ἀθῆναι Ἑλλ. Ἐκδ. Ἐταιρεία δραχ. 1. Τυπογραφ. «Ἐστία» Μάισνερ καὶ Καργαδοῦρη.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἐξέλιξις σκουφοῦ δημοκρατικοῦ ὑπὸ Σταμ. Σταμ. Ἀκροπόλις

Ὅταν ἀκούεται ἡ φωνὴ του, τὰ πτηνὰ τῆς νυκτὸς φεύγουν περίτρομα... ὑπὸ Ἡλ. Κομμετάκη — Ἀθῆναι

Σαλάτα τῆς ἐποχῆς — Πατεῖς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 20ΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΑΓΡΙΠΠΑΣ

Πολιτική σελίς, σ. 223, 270, 313.
Ελευθέριος Βενιζέλος, σ. 223.
Λαγκλής Λιβεράτος, σ. 311.

ΑΜΥΝΤΑΣ

Ανασκαφαι εν Θήβαις, σ. 268.

Α. ΑΝΤΡΕΪΦ προσπάθεια Κ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ
Η Μαρσαλλίτσα, σ. 261.

Δρ Π. Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Τα βιβλία:
Θεραπευτική, σ. 89.

ΑΡΕΤΑΣ

Τα βιβλία:
Για την Πατρίδα, Η καρδιά της βασιλοπούλας, σ. 61.
Ιφιγένεια εν Ταύροις, σ. 61.
Στό Αλπουρο, σ. 62.
Η φιλοσοφία του Πλάτωνος, σ. 170.
Λόγια της ψυχής και της αγάπης, σ. 171.
Το Σκενοφυλ. και η Βιβλ. της Πάμμον κλπ. σ. 171.

Θέατρον
Ελλ. Θέατρον τοῦ 1910, σ. 90, 124, 172.

ΣΒΑΝΤΟ ΑΡΡΗΕΝΙΟΥS μετάφρ. Σ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ
Νέα περί τοῦ Ἀρεως, σ. 281.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΡΗΑΙΟΣ μετάφρ. Α. ΘΕΡΟΥ
Εἰς ἑαυτὸν, σ. 86.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

Ἐπανήσιος διαπρέφας ἐν Ἰταλίᾳ, σ. 269.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΔΑ ΒΙΝΤΣΙ

Σκέψεις, σ. 288.

ΑΔΕΣ ΒΛΑΤΣΙΩΤΗΣ

Η ὕδρευσις τῶν Ἀθηνῶν, σ. 245.

ΒΟΡΕΙΟΣ

Μία ἑλληνικὴ συναυλία, σ. 126.
Βερνάρδος Χύδερ, σ. 174.

ΔΗΜ. Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

Οἱ ἀποσκευαὶ τῶν νεκρῶν, σ. 200.

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ

Τσελκός, σ. 110, 164, 206.

ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ

Τὸ Χατζιγαννάκι, δημοτικόν, σ. 105.

ΧΡ. ΘΕΜ. Δ.

Η Ἁγία Σοφία, σ. 154.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η Ἑλληνίς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πνεύματος, σ. 38.
Ἐρεῖτια ἀναμνήσεων, σ. 138.

ΕΜΕΡΣΟΝ μετάφρ. Χ. Θ. ΦΛΩΡΑ

Οἰκιακὴ Ζωή, σ. 67, 115.

Ι. Σ. ΖΕΡΒΟΣ

Ο κοιμητής τοῦ Χάλλεϋ, σ. 76.

ΛΕΩΝ. Χ. ΖΩΗΣ

Ἐκπτωτος βασίλισσα ἐν Ζακύνθῳ, σ. 191.

Θ. ΘΑΝΑΤΟΣ (Περικλής Γιαννόπουλος)

Ο Καλλιτέχης, σ. 35.

ΣΠ. Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

Εργατικὴ δργάνωσις, σ. 49.

ΑΥΡΑ ΘΕΡΟΥ

Από τὰ λόγια του και από τὴ ζωὴ τοῦ Μωρσεάς, σ. 23.
Τραγούδια Καλομοίρη, σ. 221.

Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

Ιωάννης Μωρσεάς, σ. 6.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

Ἐπιστολή, σ. 94.
Ὅποιον πάρη ὁ χάρος, σ. 244.

ΠΑΝΤΕΑΣ Μ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

Τὰ τεῖχη τῆς Θεσσαλονίκης, σ. 278.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Δ. ΚΑΗΡΟΝΟΜΟΣ (Βαλτετσιώτης)

Ἡλιος και Φεγγάρι, σ. 71.
Ο Ἀπριτωμένος, σ. 285.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

Στὸ ἐρημοκλήσι τοῦ βουνοῦ, σ. 42.

ΜΙΧ. Γ. ΔΑΜΠΡΥΝΙΔΗΣ

Ἡ Φουσανέλλα τοῦ βασιλέως Ὀθωνος, σ. 189.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

Ο Τιμ και ὁ Μπόμπ, σ. 255.

Σ. ΛΟΒΕΡΑΟΣ

Οικονομικὴ Ἐπιστήμη και Σοσιαλισμός, σ. 99.
Γεώργιος Κατσελίδης, σ. 312.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Ὕμνος εἰς τὸν Jean Moréas, σ. 5.
Ἔργα ἀνέκδοτα τοῦ Μωρσεάς, σ. 19.
Μνημόσυνο στὸν Περικλῆ Γιαννόπουλο, σ. 64.

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΑΟΣ

Δύο Ζακυνθηνοὶ ποιηταί, σ. 179.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Καλλιτεχνικὴ Ζωή:
Π Δη Ἐκθεσις τῆς Ἑλλ. Καλλ. Ἐταιρείας, σ. 92.
Ἡ ἔκθεσις τοῦ κ. Θεωμῆ Θυμοπούλου, σ. 124.
Ιωάννης Ὀλύμπιος, σ. 172.
Ο Ἅγιος Νικόλαος, σ. 221.
Τὰ βιβλία:
Καλὸν Φῶσις Τέχνη, σ. 264.

ΜΩΡΙΣ ΜΠΑΡΡΕΣ

Ἐπιτάφιος εἰς τὸν Μωρσεάς, σ. 24.

ΜΠΓΕΡΝΣΤΓΕΡΝΣ ΜΠΓΕΡΝΣΟΝ

(μετάφρ. Ν. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ)

Οἱ ἄγγελοι τοῦ ἔθνου, σ. 52.

ΚΑΜΙΛΛΟΣ ΜΠΕΛΛΑΙΓΚ

Ρωσίαι, σ. 298.

ΜΩΡΙΣ ΜΠΕΡΙΓΚ

Νεκρικαὶ Ἐπιστολαί:
Από τὰ Μικηναϊκά ἔγγραφα, σ. 156.
Μεσσαλίνα, σ. 201.
Συνέντευξις μετὸν Νέρωνα, σ. 301.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΩΡΕΑΣ

Ἐριφύλη, μετάφρ. Κ. Παλαμά, σ. 17.
Από τὰ ποιήματά του: μετάφρ. Παύλου Γνευτοῦ, Πέτρου Ζητουνηάτη, Μ. Μαλακάση, Λέαντρον Παλαμά, Σωτήρη Σκίση, σ. 19.
Τὸ πουλί και ὁ χωρὶάντης, μετάφρ. Μ. Λά, σ. 20.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Λόγοι και ἀντίλογοι:
Ο Ἑλλήν ποιητής, σ. 26.
Θάνατος ἀνεμώνης, σ. 57.
Τὸ πρότυπο σχολεῖο, σ. 88.
Ἡ ἐποχὴ τῆς ἠθικῆς, σ. 122.
Τὸ ἄλλο κεφάλαιον, σ. 169.
Θέατρον, σ. 215.
Φθινόπωρον, σ. 263.
Ἡ νίκη τοῦ φρεμισμού, σ. 307.

Ἐπιστολή, σ. 94.
Τὰ βιβλία:
Anthologie Populaire de Grèce, σ. 265.
Τὸ θεμιτοκλεισιον, σ. 265.

Ὀμιλίεσ μετὸν ἑαυτοῦ μου, σ. 275.

ΦΡ. ΝΙΤΣΕ (ἀπόδοσις Ι. ΖΕΡΒΟΥ)

Οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου, σ. 144.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο «Πειρασμός», σ. 252.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΛΥΜΠΙΟΣ

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος, σ. 162.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΟΥΚΕΝ

Ἡ ἱστορία, σ. 42.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Σημείωμα στὴ μετάφραση τῆς Ἐριφύλης, σ. 62.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ

Τὸ φυλαχτὸ τῆς μάνας, σ. 107.

«ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ»

Τὰ Ὑπὲρ και τὰ Κατὰ, σ. 123, 170, 216, 264, 308.

ΜΠΑΔΕΝ ΠΑΟΥΕΛΛ

Οἱ μέλλοντες στρατιῶται, σ. 162.

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ο Ἀνάκατος, σ. 289.

ΚΩΣΤ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Προσευχὴ στὸ Σολωμό και στὸν Κάλλιο, σ. 151.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

Ο Βασιλέης Ἀνήλιαγος, σ. 205.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΡΑΞΙΑΣ

Από τὸ ἔργον τοῦ Μάρκ Τουαν, σ. 55.

ΑΝΡΥ ΠΟΥΑΓΚΑΡΕ

Ο Κουρό, σ. 248.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΡΑΔΟΣ

Περὶ τὸν θησαυρὸν τῶν Ἀντικυθήρων, σ. 74.
Ἡ δίκη τοῦ Φειδίου, σ. 152.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ Δ. ΡΕΔΙΑΔΗΣ

Εἰκόνας ἐξ Ὀλλανδίας, σ. 146.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΡΕΖΙΜΑΝΣΕ

Ἀντιλογίαι, σ. 121, 153, 187.

ΙΟΥΑΙΟΣ ΠΕΝΑΡ μετάφρ. ΧΡ. Θ. Δ.

Από τῆς φυσικῆς ἱστορίας, σ. 104.

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ

Κεφαλὴ κόρης ἐν Τερέζ, σ. 197.

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Μουσικὴ, σ. 31, 270.

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Πρωτομάστορας, σ. 119.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

Ἡ ὁμορφιά, σ. 280.
Πρώτη ἀγάπη, σ. 280.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Διδάσκαλος τοῦ Σολωμοῦ, σ. 113.
Τὰ δύο θνεῖρα, σ. 151.
Ἐντυπώσις ἀπὸ τοῦ Παρίου, σ. 227.
Καθούρ, σ. 292.
Ἄγγελος Βερόμιος, σ. 311.
Πάυλος Μαντεγκάτσα, σ. 313.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

Ἐπιστολή, σ. 217.

ΕΡΒΕΡΤ ΣΠΕΝΣΕΡ

Ἡ ἀγωγή, σ. 300.

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Δώρα ἢ χυμείτρια, σ. 81.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ

Μακροπρόθερνε Μαγέρσον, σ. 52.
Τὸ λογοτεχνικὸν ἔργον τοῦ Μαγέρσον, σ. 84.

ΛΕΑΚΑΔΙΟΣ ΧΕΡΝ

Μπακαβάλλη, σ. 304.

ΧΡΟΝΙΚΟΣ

Ἐδουάρδος Ζ' τῆς Ἀγγλίας, σ. 93.

ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

Θέατρον:
Ο πειρασμός, σ. 218.
Ο Βασιλέης Ἀνήλιαγος, σ. 219.

Λολίτα, σ. 266.
Ἐβα Μαρία, Ἐλένη Σαλόμη, σ. 266.

Οἱ Σκλάβοι, σ. 267.
Ἡ Τζένη μετὸ γέλιο τῆς, σ. 267.

Διὰ τὸ χεῖμα, σ. 267.

Ο Ξένος, σ. 309.

Ὑπεράνω τοῦ κόσμου τοῦτου, σ. 309.

Ἀμαρτία γονέων, σ. 310.

Τὸ ξερρῖζωμα, σ. 310.

ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ

Ο Πρωτομάστορας, σ. 131.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Σελίς 62, 126, 222, 312.

ΠΑΠΥΡΟΛΟΓΙΑ

Σελίς 58.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Σελίς 62, 94.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Σελίς 127, 175, 224, 271, 315.

ΤΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

Σελίς 314.

EIKONES

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

- Ἀνθεμίον** : Ἁγία Σοφία, σ. 130.
A. de la Gandara : Ζῶν Μωρεάς, σ. 1.
Ἄγ. Ζάχου : Ἠρώδον Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, σ. 66.
Προσχέδια Ἁγ. Κωνσταντίνου, σ. 81.
Σχέδια ναοῦ, σ. 82.
Ἡμικυκλικὰ καθίσματα εἰς τὴν Ἐπίδουρον, σ. 111.
Ἁγ. Νικόλαος, σ. 194, 195, 196.
Θωμᾶ Θυμοπούλου : Πνευθὸν πνεῦμα, σ. 125.
Γ. Ἰακωβίδη : Τὰ νέα μωσαϊκὰ μονόδρομα, σ. 161.
Ε. Ἰωαννίδη : Σπουδή, σ. 98.
Σὺν κελί τῆς, σ. 109.
Μαρῖνος Σιγούρος, σ. 243.
Θαλαίας Φλωρᾶ Καραβία : Μοναζιά, σ. 103.
Φ. Μιλλέ : Σταχολογήτριες, σ. 33.
Θημώναςμα, σ. 43.
Ρέμπραντ : Μάθημα ἀνατομίας, σ. 147.
Νικητικὴ περίσσωλος, σ. 149.
A. Ροντέν : Ἡ πῶσις τοῦ Ἰσάκου, σ. 178.
Ἡ σκέψις, σ. 251.
A. Ρουβέρ : Ὁ Μωρεάς καὶ ἡ Σουλδαίν, σ. 31.
Π. Ροῦμπου : Σφραγίς, σ. 54.
Ἐλ. Βενιζέλος, 226.
Καλοκαίρι, σ. 258, 259.
Sem : Σκίτσο τοῦ Μωρεάς, σ. 12.
B. Χατζῆ : Τὸ φυλακτὸ τῆς μάνας, σ. 107.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΙ

- Πασχαλινὸ ἀγρό, σ. 64. Ἡλ. Κουμειάκη.
Ἡ πραγματικὴ οὐρὰ τοῦ κομήτου, σ. 96. Ἡλ. Κουμειάκη.
Πῶς τοῦ μπῆκε σὴ μύτη, σ. 272.
Ἡ θριαμβευτικὴ εἰσοδος, σ. 272. Ἡλ. Κουμειάκη.
Ἐξέλιξις σκούφου δημοκρατικοῦ, σ. 317. Σταμ. Σταμ.
Ὅταν ἀκούεται ἡ φωνὴ του τὰ πτηνὰ τῆς νυκτὸς φεύγουν περίσσωμα, σ. 317. Ἡλ. Κουμειάκη.
Σαλάτα τῆς ἐποχῆς, σελ. 317.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ

- Κεφαλή κόρης ἐν Τεγέα, σ. 198.
Τὰ τεῖχη τῆς Θεσσαλονίκης, σ. 278, 279.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

- Ὁ πατὴρ τοῦ Μωρεάς, Ἄνδρεας Θ. Παπαδιαμαντοπούλου, σ. 8.
Ὁ Ζῶν Μωρεάς, παιδάκι, σ. 8.
Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἀδ. Παπαδιαμαντοπούλου, σ. 9.

- Ὁ μικρὸς I. Παπαδιαμαντοπούλου, Ζουάβος, σ. 9.
Ὁ Μωρεάς μαθητὴς, σ. 12.
Ὁ Μωρεάς νέος, σ. 12, 13.
Ἡ τελευταία φωτογραφία τοῦ Μωρεάς, σ. 15.
Ὁ Μωρεάς εἰς τὸ γραφεῖον του, σ. 20.
Ὁ Μωρεάς καὶ ὁ Σιλβαῖν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, σ. 29.
Μπρένσον, σ. 53.
Μάρκ Τουαῖν, σ. 55.
Ἐδμόνδος Χάλλεϋ, σ. 77.
Ἐδουάρδος Ζ' σ. 93.
Ἐλένη Σουλτανίδη, σ. 126.
Φρειδερίκος Νίτσι, σ. 144.
Ἡ βασίλισσα Καρολίνα τῆς Νεαπόλεως, σ. 191.
Καπούρ, σ. 274.
Κυβέλη Ἀδριανῶ, σ. 286, 290, 291.
N. Κεῦστελνις εἰς διαφόρους οὐλοῦς, σ. 295.
Ἄρτεμις Κυπαρίσση, σ. 298.
Σαπφὸ Ἀλκαίου, σ. 299.
Π. Γαβριηλίδης, σ. 299.
Παναγὴς Διεραῖτος, σ. 311.
Παῦλος Μαντεγκαῖτα, σ. 313.
Κωνσ. Ράλλης, σ. 316.
Ἄνδρ. Σκίσις, σ. 316.
Γεώργ. Φωτεινός, σ. 316.
Νικ. Δημητράκοπουλος, σ. 316.
Νικ. Σαρίπολος, σ. 316.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ

- Ἡ οἰκία ἐποὺ ἐγεννήθη ὁ Μωρεάς, σ. 7.
Ἡ κηδεῖα τοῦ Μωρεάς, σ. 25.
Ὁ Μωρεάς ἀναχωρῶν διὰ τελευταίαν φορὰν ἀπὸ τὴν Ἐλλάδα, σ. 26.
Ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν τοῦ Μωρεάς εἰς τὰς Ἀθήνας, σ. 29.
Τέμπη, σ. 46, 47.
Τὸ ἀριστούργημα τοῦ Μπορονάλι, σ. 63.
Πῶς ἐξωγραφῆθη τὸ ἀριστούργημα τοῦ Μπορονάλι, σ. 63.
Τὸ κατοπιεντήριο Μπαζέν, σ. 74, 75.
Ὁ κομήτης τοῦ Χάλλεϋ, σ. 78.
Μέγο σπῆλαιον, σ. 86.
Μὲ γένμα τοῦ Συνδέσμου Ἑλλ. Καλλιτεχνῶν, σ. 128.
Τεμάχια παπύρου τῆς συλλογῆς τῆς Γενεύης, σ. 152, 153.
Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, σ. 155.
Εἰς τὸν Παρνασσὸν χιονισμένον, σ. 158, 159.
Χορὸς εἰς Ἀργάνους, σ. 190.
Στρατιωτικὸς σταθμὸς οὐνόρων, σ. 202.
Μετέωρα, σ. 202.
Τὸ ποτάμι, σ. 203.
Ἡ ἰθρῆσις τῶν Ἀθηνῶν, σ. 245, 246, 247.